

Thorsdagen den 11 Mars 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 10 dennes.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Banko-Utskottets den 10 dennes bordlagda Utlåtande och förslag N:o 5, i fråga om användande af bankovinsten.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 39, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Åttonde Hufvudtitel.

6:te punkten.

Bifölls.

7:de punkten.

Herr Ekman, Carl: Sedan Kammaren i går beslutat återremiss af den femte punkten i detta Betänkande, tager jag mig friheten hemställa, att Kammaren äfven måtte återremittera denna punkt, hvilken med den förra eger sammanhang. Jag har nemligen fattat Kammarens beslut i afseende på 5:te punkten så, att återremiss skulle ega rum, på det att Utskottet måtte taga i öfvervägande de väckta motionerna om sättet för folkskolans understödjande af Staten, och då här är fråga om ett förökadt anslag för sådant ändamål, anser jag för min del nödvändigt, att jemväl denna punkt blir återremitterad, hvarom jag alltså anhåller.

Herr Berlin: Den återremiss, som vid gårdagens sammankomst beslutades i afseende å 5:te punkten af detta Betänkande, hade icke till syftemål att från Stats-Utskottet erhålla något förslag, som skulle kunna bringas till verkställighet under det år, för hvilket statsre-

gleringen nu uppgöres eller nästa år. Det synes mig därför, som en återremiss af den nu föredragna punkten ingalunda vore ovilkorligen föranledd af den återremiss som, beträffande 5:te punkten, beslutades.

Herr Ekman: Jag har visserligen icke någon stor förhoppning om, att Stats-Utskottet skall kunna uträtta något i följd af den beslutade återremissen utaf 5:te punkten, men för den händelse Stats-Utskottet skulle finna skäl föreslå Riksdagen att antaga, och Riksdagen samt Kongl. Maj:t sedermera bifölle ett förslag om folkskolans understödjande af Staten på annat sätt, än hittills varit vanligt, så kan sådant hafva inflytande äfven på den statsregleringsperiod, som här är i fråga; och får jag därför vidhålla mitt yrkande om återremiss.

Friherre Funck: Till hvad Herr Berlin nyss yttrat har jag ingenting att tillägga. Det är alldeles klart att, hvad Utskottet än kan tillgöra på grund af återremissen utaf den 5:te punkten, detta icke kan hafva inflytande på den statsregleringsperiod, som här är i fråga, och således icke heller på denna punkt.

Det sannolika är emellertid, att 5:te punkten bifalles af Andra Kammaren, och då kommer naturligtvis Utskottet att vidblifva sitt förra beslut; men i hvad händelse som helst så är det säkert, att den ifrågasatta förhöjningen af detta anslag är väl behöflig. Jag tror därför att en återremiss icke skulle gagna till något, utan anhåller att punkten måtte bifallas.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

8:de, 9:de och 10:de punkterna.

Biföllos.

11:te punkten.

Herr von Möller: Herr Gumælii ifrågavarande motion, som Stats-Utskottet här afstyrkt, berör den enda musikaliska bildningsanstalt, som finnes i Sverige. Den gagnande verksamhet, som musikaliska akademien, särdeles dess konservatorium, under sednare år utvecklat, är så allmänt och rättvist erkänd, att den icke behöfver här vidare utredas. Elevernas antal under sista terminen utgjorde icke mindre än 221, från olika delar af landet. Vid början af denna termin hafva ytterligare anmält sig 31 elever.

Stats-Utskottet har äfven i inledningen till sitt afstyrkande utaf motionen erkänt vigten af denna institution, men Utskottet har afstyrkt motionen

motionen på grund deraf att förslaget icke varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning och vederbörande myndigheter ej haft tillfälle att i ämnet afgifva yttranden. Denna anmärkning skulle synas ligga musikaliska akademiens styrelse till last, men jag ber att i detta fall få ur motionen uppläsa några rader: "Redan för 6 år sedan ingick akademien till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan om nådig proposition rörande anslag till nybyggnad. Men dels var läroverket då icke ännu till den grad utveckladt, som det sedan blifvit, dels återstodo ännu flera år af kontraktstiden, hvarföre detta akademiens steg ej förde till någon framgång."

Akademiens styrelse, som icke velat utsätta sig för något afslag, vittog likväl ett annat steg, som vittnar om styrelsens intresse för institutionen. Man försökte att få ett aktiebolag bildadt och listor dertill utlemnades, men den betryckta penningställningen gjorde, att företaget icke vann framgång, särdeles som akademien icke kunde erbjuda någon fullt säker räntegaranti. Med anledning häraf har nu en af akademiens ledamöter ingifvit den motion, som Herrarne känna, och som finnes upptagen under N:o 233 i Bihaget till Riksdagens protokoll.

Jag skulle icke hafva uppträdt här och velat yrka på någon återremiss af Utskottets Betänkande eller gillande af motionärens förslag, om icke, sedan motionen blifvit afgifven, ja, sedan Betänkandet redan blifvit tryckt och utdeladt, ett förhållande inträdt, som gör att frågan nu fått en ökad betydelse.

Den lokal, som akademien disponerar, gården N:o 8 vid Clara Strandgata, har varit förhyrd på tio år under husegarens omyndighetsålder och kontraktet derom går till ända den 1 Oktober 1869. Det är ovisst om kontraktet kan förnyas, men om så också kan ske, så är det säkert att det endast blir på en kortare tid, hvilket motionären äfven påpekar. För två å tre dagar sedan blef emellertid akademien formligen uppsagd att afflytta den 1:sta nästkommande Oktober, och har sålunda musikaliska akademien och dess konservatorium ifrån nämnda dag icke någon lokal mera. De få sålunda, likasom foglarna, sjunge under himmelens öppna hvalf, om Riksdagen icke vill lemna dem något understöd till erhållande af lämpligare lokal.

Under sådana förhållanden hemställer jag till Kammaren, om icke denna fråga förtjenar att närmare utredas af Utskottet; och får jag, på grund utaf hvad jag anført, anhålla om återremiss af punkten.

Grefve Hamilton Henning: Stats-Utskottet har verkligen för sitt afstyrkande i denna punkt anført ett skäl, som är så fullständigt godt, att man svårligen kan säga någonting deremot.

Då en offentlig institution låter genom en enskild motionär framställa en begäran om anslag dertill, så synes för mig detta icke vara rätta vägen, utan hade anslaget bort begäras hos Kongl. Maj:t, som efter frågans pröfning haft tillfälle att afåta nådig proposition i ämnet. Jag kan således icke i någon måtto underkänna detta af Stats-Utskottet anförda skäl, eller säga att Utskottet bort komma till en annan konklusion, men detta oakadt vill jag likväl värdsamt hem-

ställa, om icke Kammaren skulle finna lämpligt att låta Utskottet taga frågan under förnyadt öfvervägande.

Vi erkänna allmänt att musikaliska akademien under sednare åren verkat och utvecklats på ett förtjenstfullt sätt. Riksdagen har ock i sin mån bidragit dertill genom rätt välvilliga anslag, som satt akademien i tillfälle, att utvidga sin verksamhet och förskaffa sig lärare med skicklighet och insigter. Till följd af detta understöd har akademien kunnat befordra undervisningen till allmän belåtenhet, och så att det i landet icke varit utan ett väsendtligt inflytande. I den mån vi önska att vid elementarläroverken erhålla skickliga musiklärare är det endast musikaliska akademien, som lemnar dem; i den mån vi i landets kyrkor önska erhålla en god musik, är det ock vid akademien vårt hopp derom är fästadt.

I rent konstnärligt hänseende har ock akademien under sednare tider gjort mycket godt och framkallat artister, som göra icke blott akademien utan, jag vågar säga, äfven landet stor heder.

Under sådana omständigheter förtjenar denna institution att omhuldas af Riksdagen. Detta har visserligen icke Utskottet förnekat. och jag upprepar det, i Utskottets ställning har det svårligen kunnat göra något annat än hvad som skett. Emellertid har, såsom föregående talare yttrat, sedermera den omständigheten tillkommit, att akademien blifvit uppsagd från sin nuvarande lokal och befinner sig i förlägenhet, hvar den skall få hyra en annan. Att en prolongation af kontraktet möjligen kan ske mot större hyra, tager jag för afgjort, men akademiens tillgångar äro sådana, att de icke rätt tåla vid någon förhöjning i utgifterna, och i alla händelser blir akademiens ställning förbättrad, om prolongationen endast behöfver ske på någon kortare tid, och under förhoppning att efter den tidens förlopp stadigarvarande lokal för akademien kan vinnas. Det är därför att önska, att från Riksdagens sida något i detta hänseende må åtgöras.

Att försäkra musikaliska akademien om ett anslag under femtio år, skulle jag för min del icke finna lämpligt, så mycket mindre som af motionen synes, att musikaliska akademien icke ansett denna amorerings-tid vara den rätta, utan att vidare kortare tid behöfdes, för att komma på klar fot. Att åter, då blott ett sådant anslag blifvit begärdt, som motionen innehåller, Utskottet skulle tillstyrka beviljandet af hela det belopp, som erfordras till nybyggnad, synes mig ännu mindre möjligt, men något skulle dock kunna göras, och efter min tanke vore det redan en fördel, om Utskottet, erkännande behöfvet, ville tillstyrka Riksdagen att hos Kongl. Maj:t göra en sådan framställning, att Kongl. Maj:t ville taga frågan i öfvervägande, och till nästa Riksdag inkomma med det förslag hvartill omständigheterna kunde föranleda. Om akademien finge ett sådant stöd utaf Riksdagen, tager jag för afgjort, att det icke skall blifva svårt för akademien att på ett eller annat vis draga sig fram, till dess nästa Riksdag hunnit afgöra frågan.

Af dessa skäl biträder jag den förste talarens förslag och hemställer till Kammaren, att den måtte bevilja återremiss.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Såsom den näst föregående

talaren yttrade, var det svårt för Utskottet att komma till annat slut än det, hvartill det kommit i denna fråga, eller att i det outredda skick motionen var göra något positivt förslag, men jag får erkänna, att genom de förhållanden, som blifvit anförda af tvänne föregående talare, har frågan kommit i ett nytt skede. Då jag tager i betraktande, att det å ena sidan synes vara fara för denna institutions hela existens, och å den andra sidan ser på hvilket utmärkt sätt akademien utvecklats sig under de sednaste åren, så får jag förklara, att jag gerna är villig att i detta fall gå så långt som det är möjligt. Vi måste erkänna, att här finnas få läroanstalter, som på sednare tider utvecklats sig till en så gagnande verksamhet som musikaliska akademien, hvilken alltmer närmar sig till att blifva ett verkligt konservatorium, eller en högre bildningsanstalt för musik och hvarifrån så förtjenta elever utgått. Jag får därför instämma med de tvänne föregående talarne, och skall gerna, såsom ledamot af Stats-Utskottet, vidkännas en återremiss, dervid jag hoppas att, då frågan kommer till förnyadt betraktande, Utskottet måtte utfinna något sätt, hvorigenom några medel för detta ändamål, som verkligen förtjenar understöd, kunna erhållas.

Jag instämmer sålunda med dem, som yrkat återremiss af punkten.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 6 e. m.

Grefve Mörner, Carl Göran: Utan att på något sätt vilja misskänna den gagnande verksamhet, musikaliska akademien utvecklat, tror jag dock att, i det skick hvori denna fråga för närvarande befinner sig, icke något är dervid att åtgöra. Då motionären sjelf tillkännagifvit, att akademien funnit sig förhindrad att ingå till Regeringen med framställning i ämnet, i anledning af den betryckta ställningen i landet, så förväntar det mig i sanning, att man inom Representationen kunnat upptäcka någon motionär, som icke delat denna åsigt af saken.

Man har sagt, att frågan nu kommit i ett nytt skede, derigenom att akademien blifvit uppsagd till afflyttning den 1 Oktober, men om man ock vill anslå millioner, så vågar jag påstå att akademien icke kan bygga ett nytt hus till nämnda dag. Den får således lof att vidtaga någon åtgärd för att under tiden skaffa sig lokal. Det har sagts, att akademien kan sålunda bli utsatt att få betala förökad hyra. Detta torde blifva en särdeles lycklig tillfällighet för den husvärd som är i fråga, då under nuvarande omständigheter alla andra husvärdar måste nedsätta sina hyror; och att så verkligen är förhållandet, deraf har hvar och en, hvilken i dessa tider hyr någon lägenhet, haft tillfälle att skaffa sig erfarenhet. Husvärdarne, långt ifrån att såsom förr vid nästan hvarje uppsägningstid, kittla hyresgästerna för hyrans stegrande med framställningar om uppsägning, gå dem nu på allt sätt till mötes, om de blott få behålla den hyra, som för närvarande är dem utlofvad, och jag kan således icke anse det för annat än en högst oklok åtgärd af en husvärd, om han i det nu ifrågakörande fallet förföre på annat sätt. För att dock i min mån söka

hjelpa akademien ur den betryckta ställning, hvori den befinner sig, så vågar jag hemställa, om icke akademien och Kongl. operan för ett år skulle kunna förena sig sålunda, att akademien finge disponera den lägenhet en trappa upp i Kongl. operans hus, som vid maskera-der och dylika tillställningar användes till serveringsrum, den s. k. barntheatern. Derigenom vore tillfälle för musikaliska akademien äfven beredt att hjälpa Kongl. theatern, genom att till den betala den hyra, som den nu ger åt den ifrågavarande obillige husvärden, och på samma gång vore ock Representationen ifrån det här så lif-ligt framhållna bekymret.

Att det sätt motionären föreslagit för afhjelpande af saken är opraktiskt, har redan af andra talare blifvit anmärkt. Jag behöfver derföre icke sysselsätta mig dermed. Jag vill blott tillägga, att skulle ledamöterna i Stats-Utskottet finna någon tillgång, som möjligen kunde användas för detta ändamål, så äro de allt starkare och starkare ropen öfver nöden i Småland, efter mitt förmenande, mera för-tjenta af Representationens behjertande än det ifrågavarande an-slaget.

Jag anhåller sålunda om bifall till Utskottets förslag.

Herr Hasselrot: Jag vet knappast något, som utöfvar en så renande och förädlande inflytelse på människans sinne som just mu-siken. Den är en af Guds skönaste gåfvor, som vi böra på allt sätt omhulda, och jag vill derföre äfven i min ringa mån söka bidra-aga dertill, att vår enda musikaliska bildningsanstalt måtte få, såsom hittills, obehindradt utvecklas.

Jag begärde egentligen ordet för att, med anledning af den siste talarens yttrande, säga honom, att här icke är fråga om anslag utan endast om en utredning af för handen varande förhållanden.

Slutligen och på grund af de skäl, som af trenne föregående ta-lare blifvit anförda, ber jag att få förena mig i deras yrkande om återremiss af denna punkt.

Herr Wærn: På allt hvad de talare, som önska återremiss, yt-trat om musikaliska akademiens vigt vill jag så mycket heldre ingå som, utom det att jag anser denna konst verka förädlande, jag tror att vi måste vårda denna anstalt, på det att den icke måtte komma på en sådan ståndpunkt som Kongl. operan, hvilken man måste er-känna icke är riktigt klar. Då man ser, att denna theater, på hvil-ken, å ena sidan, ställas stora pretentioner och som, å andra sidan, har svårt att reda sig med sina stora, ständigt växande skulder, icke af Representationen omfattas med någon särdeles förkärlek, så anser jag verkligen, att den musikaliska bildningen här i landet, som uppe-hålles af akademien, bör så mycket mera gynnas. Men med allt afseende på dessa förhållanden och särskildt akademiens närvarande belägen-het är det, enligt min tanke, icke möjligt att komma till annat slut än Utskottet, så vida man icke vill underkänna den princip, som hit-tills varit följd, att Regeringen skall framställa dylika förslag.

Att, såsom en talare framställt såsom önskligt, aflåta en skrif-

velse till Kongl. Maj:t, tror jag icke vara lämpligt, derföre att musikaliska akademien är en statsanstalt, som sjelf bör i första rummet vända sig till Kongl. Majt om sina angelägenheter. Hvarföre skall den nu använda en omväg? Det måtte väl vara bättre och snarare leda till målet, om akademien sjelf i detta fall gör framställning till dess högste beskyddare, än om först en motionär väcker förslag derom hos Riksdagen och Riksdagen sedan gör framställning derom hos Kongl. Maj:t. Detta kan icke vara lämpligt.

Hvad åter angår behofvet, så får jag säga, att ingen magt som står till Riksdagens disposition skall kunna framtrolla ett nytt hus till den 1 Oktober. Behofvet kan icke heller afhjelpas genom Riksdagen, utan akademien måste vidtaga andra arrangeringar. Det är visserligen möjligt att akademien skall kunna åstadkomma en ny uppgörelse med husvärden, men hvad skall Stats-Utskottet härvid lag åtgöra? Jag vet det icke.

Det finnes deremot intet hinder för akademien att hos Kongl. Maj:t begära, att han, efter utredning af frågan, måtte till nästa Riksdag aflåta proposition om anslag till den ifrågasatta nybyggnaden, och kan Kongl. Maj:t i detta fall begära, att anslaget måtte beviljas redan för år 1870. Då vore frågan ställd på sin riktiga punkt.

Jag kan för min del icke se hvartill en återremiss skulle kunna leda. Här äro nu två saker i fråga, den ena att här pröfva och utreda behofvet och bestämma ett anslag och den andra att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilket sednare, såsom jag förut sagt, vore en omväg. Med erkännande af det ifrågavarande behofvet, men med fullkomlig öfvertygelse att Stats-Utskottet icke skall kunna utreda frågan, får jag för min del anhålla om bifall till Utskottets förslag i förevarande punkt.

Herr Statsrådet Carlson: Hvad jag vid detta tillfälle egentligen kan och bör framhålla är, såsom jag ock tror vara allmänt erkändt, att ifrågavarande akademi under de sednaste åren utöfvat en verksamhet, som är i högsta grad förtjenstfull. Det händer ej ofta, att en institution inom så kort tid, som här varit fallet, förmår åstadkomma en så stark utveckling som den, hvartill vår musikaliska akademi visat sig mäktig. Dess verksamhet har också redan burit frukter, som i mera än ett afseende kommit landet till godo och som jag hoppas allmänheten måtte uppskatta till deras rätta värde. Om derföre något kan göras, hvarigenom förebygges att akademiens verksamhet på minsta sätt hämmas, så tror jag det vara ganska välförtjent.

Hvad den siste talaren anförde i afseende på den form, hvarunder förevarande framställning blifvit gjord, så måste man erkänna riktigheten af den åsigt han uttalade, för så vidt man afser de normala förhållandena. Det är endast i exceptionella fall, som man kan frångå den af talaren åberopade regeln. Skulle derföre Stats-Utskottet eller Riksdagen finna, att den nu i sista stunden för akademien uppkomna förlägenheten förtjenar något afseende och vilja afhjelpa densamma, så tror jag visserligen för min del, att det vore ganska godt, om akademien erhöle något understöd. Utan att vilja yttra mig rörande det sätt, hvarpå understödet lämpligast bör åstadkommas, har jag

blott velat uttala såsom min åsigt, att ett understöd för akademien i detta fall verkligen är förtjent af Riksdagens behjertande.

Friherre Beck-Friis: Då alla de talare, som yrkat återremiss af punkten, dock erkänt riktigheten af de motiver, Utskottet anfört för sitt afstyrkande af motionärens förslag, torde dessa motiver få anses innefatta en axiomatisk sanning hvarom det således icke kan vara skäl att vidare orda. Visserligen har Herr von Möller sagt, att, efter det frågan af Utskottet behandlades, tillkommit andra förhållanden, som gifvit den ett helt annat utseende och försatt den i en annan ställning. Jag hemställer dock, om icke detta behof af lokal för akademien varit lika stort förut som nu; och enär detta behof under alla förhållanden bort och bör fyllas, kan det skäl, hvilket åberopats såsom nytt, icke anses hafva först nu tillkommit. Vid det förhållande att akademien befarar att ett tu tre befinna sig utan tak öfver hufvudet, hade den bort i denna sak likasom i hvarje annan angelägenhet af dylik beskaffenhet genom sin direktion vända sig till Regeringen, som efter utredning och pröfning af frågan kunde göra framställning till Representationen. Det rätta hade således ovilkorligen varit, att akademien framburit sina bekymmer till Regeringen, som är i tillfälle att afhjelpa den mest påträngande nöden genom de besparingar, som kunna finnas inom hufvudtiteln, och derefter med största hopp om framgång kunnat söka af Representationen utverka ett understöd.

Såsom sagdt är, kan jag ej för min del finna, att frågan kommit i någon ny ställning, hvad sjelfva behofvet af anslagets beviljande angår, och att, på sätt som nu skett, en enskild motionär begär anslag för en offentlig institution med förbigående af de behöriga instanserna, direktionen och Regeringen, är ett sätt att gå till väga, som Representationen ej bör gilla. Det må vara att ett verkligt och talande behof förefinnes, det må vara aldrig så stort, så anser jag det dock vara alltför farligt att slå in på den väg, som nu blifvit ifrågasatt. I öfrigt må jag tillstå, att det af motionären föreslagna sättet att få behofvet afhjelpt icke förefaller mig särdeles lämpligt. Riksdagen bör väl se sig för, att den icke genom bifall till motionen binder sig för hela tjugu år genom att för den tiden utfästa åt akademien ett årligt anslag af 6,000 R:dr. Lämpligare synes det vara att under en kortare tid lemna det erforderliga understödet. Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Bennich: Ehuru jag hvarken kan motsätta mig giltigheten af de motiver, Utskottet anfört, och ej heller anser skäl förefinnas att understödja motionen i den form, hvori den blifvit framställd, tror jag likväl att de omständigheter, som af den förste talaren blifvit så fullständigt omförmälda, kunna berättiga till det anspråket att Utskottet ytterligare må taga frågan om hand. Förhållandet är verkligen sådant, att akademien, med den kännedom akademien hade om landets betryckta ställning, både kunde och rätteligen borde afhålla sig från att hos Kongl. Maj:t göra framställning om erhållande af statsbidrag för en tillämnad och för befordrandet af akademiens verk-

samhet ytterst nödvändig byggnad; och ehuru jag ej tror, att motionären förtjent att så strängt, som en talare funnit lämpligt, bestraffas för sin djerfhet att framkomma med denna motion, så vill jag dock gerna medgifva, att hans förslag bort under vanliga förhållanden lemnas å sido. Men då nu speciela omständigheter inträffat, som akademien icke kunnat förutse eller vänta vid den tid, då den bort till Kongl. Maj:ts inkomma med sin framställning i afseende å statsregleringen, så må det icke förtänkas, att nu, då ett hotande och oförutsett behof står för dörren, man i sista stunden och utan iakttagande af vanliga formaliteter vänder sig åt det håll, der man tror hjälp kunna vara att påräkna. Det är icke antagligt, att akademien skall få behålla sin nuvarande, för öfrigt ej synnerligen lämpliga lokal, utan mot en oskäligen förhöjning i hyran, och akademien blir således sannolikt nödsakad att flytta. Det är med afseende derpå och då det ingalunda vore Riksdagen värdigt att lemna den ifrågavarande konst- och undervisningsanstalten utan tak öfver hufvudet, vore det ock blott för ett enda år, som äfven jag för min del, vill, såsom den i frågans närvarande skick enda lämpliga åtgärden, tillstyrka, att den återremitteras till Utskottet, som kan bereda sig tillfälle att af akademiens styrelse inhemta erforderliga upplysningar, på grund hvaraf några tillfälliga anordningar kunna tillstyrkas för beredande af möjlighet åt akademien att erhålla en lämplig lokal, intilldess Kongl. Maj:ts till nästinstundande riksdag blir i tillfälle att afgifva ett förslag till framtida fullständigt ordnande af denna angelägenhet. Det ligger för mig klart, att om, såsom här blifvit ifrågasatt, någon öfverenskomelse med Styrelsen för Kongl. Maj:ts spektakler kan träffas och akademien derigenom för tillfället erhålla en någorlunda passande lokal eller sådan på annat sätt kan anskaffas, Stats-Utskottet genom att sätta sig i förbindelse med akademiens styrelse, lätt nog kan göra sig underrättad om beskaffenheten af de åtgärder, som för ändamålet äro nödiga. Skulle dervid befinnas, att någon Representationens mellankomst för behofvets afhjelpande ej erfordras, så kommer Utskottet naturligtvis att derom underrätta Riksdagen och frågan faller då af sig sjelf. Skulle åter utgången af denna undersökning gifva vid handen, att akademien icke kan reda sig utan ett tillfälligt understöd, så är jag förvissad, att Stats-Utskottet lika litet som Riksdagen skall undandraga sig att lemna detta understöd, oafsedt att frågan bragts å bane af en enskild motionär och således kommit under Representationens behandling på en väg, som, när det gäller frågor af denna beskaffenhet, i allmänhet icke kan anses lämplig.

Jag får af nu anförda skäl påyrka punktens återremitterande till Utskottet.

Grefve Mörner, C. G.: Hvad man här egentligen synes vilja fästa sig vid är den uppsägning, som egt rum af den lokal, hvilken musikaliska akademien hitintills disponerat. Det synes mig dock hvilat något mystiskt öfver hela denna fråga; och måhända kunde Utskottet, i händelse af en återremiss, afslöja åtskilliga omständigheter och förhållanden, som för närvarande icke ligga i fullt klar dager. Utskottet skulle bland annat kunna göra sig underrättadt om

det icke vore möjligt att på billiga vilkor träffa öfverenskommelse med den husegare, af hvilken akademien för det närvarande hyr, så att den fortfarande kunde få behålla sin gamla lokal. Skulle detta ej lyckas, så torde väl någon annan lokal kunna erhållas till temligen billigt pris, ty förhållandet är verkligen, och jag förmodar att flera än jag gjort denna erfarenhet, att ett ganska stort antal lokaler här i staden stå outhyrda. Hvarje husegare borde, synes det mig, vara tacksam att få en så säker hyresgäst som musikaliska akademien. Bland andra lämpliga lokaler hafva vi Herr de la Croix' vid Brunkebergstorg, hvilken, enligt hvad ryktet säger, egaren, för att derå ej göra ytterligare förluster, ännar låta förändra från en lokal afsedd för allmänna tillställningar till smärre privatvåningar. Jag är fullt öfvertygad, att husegaren med nöje skulle upplåta denna lokal i sitt nu befintliga skick åt musikaliska akademien. Skulle man emellertid ej kunna finna sig vid att hyra en privat lägenhet, så vore det väl icke omöjligt att, såsom jag redan nämnt, med Kongl. Theaterns styrelse träffa öfverenskommelse att få begagna några af de lokaler, som finnas en trappa upp i Kongl. Operahuset, och af hvilka jag tror att den s. k. barntheatern är den största. Jag förmodar att åtminstone en stor del af de Herrar, som tillhöra Kongl. theaterns kapell, böra vara intresserade för en sådan anordning, eftersom åtskilliga af dem äro lärare vid musikaliska akademiens skola. En annan omständighet, som af denna Kammare förtjenar att tagas i allvarsamt öfvervägande, innan man nedlägger sin röst i voteringsurnan, är den, om man icke med afseende å den beklagliga ställning, hvori en föregående talare nämnde, att den Kongl. Theatern befinner sig, om man ej, säger jag, genom att bifalla det förslag som här är i fråga, komme att uttala en åsigt eller angifva en syftning, hvarigenom man slog ännu en spik i Kongl. Theaterns likkista; — något hvartill jag dock hoppas att denna Kammare icke vill medverka.

Herr von Möller: Den sednaste talaren här i sitt första anförande häntydt på den nöd, som hemsöker en del af landet, och jag kan icke annat än uppriktigt erkänna, att detta vittnar, såsom mycket annat, som han här förordat, på ett hvar och en tilltalande sätt om hans ädla sinne och varma hjerta. Men oaktadt detta, kan jag dock ej instämma i de öfriga motiver, han anført för afstyrkande af motionärens förslag. Han säger bland annat, att något mystiskt hvilat öfver denna sak och hoppas att Utskottet skall förstå att sprida ljus deröfver. Jag kan för min del icke finna något mystiskt. Hvad han yttrade derom, att akademiens nuvarande hyresvärd torde finna sig benägen att låta akademien på billiga vilkor kvarstanna, enär han lika litet som andra husvärdar under nuvarande förhållanden kunde finna någon uträkning vid att stegra hyrorna, tror jag i detta fall icke hafva någon tillämplighet. Akademien har nemligen blifvit uppsagd icke af husegaren, som är omyndig och ej kommer till myndig ålder för än i Maj månad detta år, utan af hans förmyndare. Ej heller tror jag att Kongl. theaterns s. k. barntheater eller Herr de la Croix' salong är lämplig för musikaliska akademien.

Vi hafva en annan akademi, som behöfver mera än tak öfver hufvudet för sig och sina samlingar, nemligen Landtbruksakademien. Den har för sin räkning erhållit ett stort hus och dertill ett ganska vidsträckt experimentalfält. Musikaliska akademien behöfver väl ej alldeles så mycket, men kan dock ej åtnöjas med endast en sal, ty åtskilliga lokaler erfordras, om undervisningen i musikens särskilda delar der skall kunna fortsättas.

Jag har ej förmåga att bedöma sjelfva saksförhållandet och vill derföre ej yrka obetingadt bifall till motionen, synnerligast som jag till en viss grad måste erkänna giltigheten af de skäl, Utskottet för dess afstyrkande åberopat. Jag skulle ej heller hafva tagit till ordet — det försäkrar jag Eder, mine Herrar — om ej det särskilda förhållandet inträffat, att akademien blifvit uppsagd att från sin nuvarande lokal afflytta den 1 nästinstundande Oktober. Men när så skett, föreställer jag mig att, såsom en föregående talare jemväl påpekat, i händelse punkten återremitterades, åtminstone tid kunde beredas akademien att inkomma med förslag rörande lokals anskaffande och det hyresunderstöd, hvaraf akademien kan vara i behof, samt att i öfrigt lemna erforderlig utredning om de förhållanden, som böra meddelas Riksdagen, innan något bidrag kan beviljas; och jag vill derföre, ehuru två ledamöter af Stats-Utskottet förklarar sig emot en återremiss, påyrka en sådan, under förhoppning att Utskottet, när det får saken änyo till sig hänvisad, icke skall undandraga sig att medverka till dess behöriga utredning och till dess ordnande på sådant sätt, att akademiens viktiga uppgift icke genom bristande yttre arrangementer i någon mån motverkas.

Grefve af Ugglas: Innan Kammaren i denna fråga fattar sitt beslut, tillåter jag mig att påpeka och i minnet återföra, med hvilken omständlig noggrannhet Representationen alltid gått till väga, då det varit fråga om att anskaffa eller uppföra någon byggnad för Kronans räkning. Man har då öfvervägt och diskuterat, om den skulle hyras eller byggas, ordnas på det eller det sättet samt jemkat och prutat på det begärda anslaget, stundom ända till småaktighet. Då förhållandet är sådant, så frågar jag, om man nu kan tro att Stats-Utskottet i detta fall skall frångå dessa traditionela och i flera afseenden välgrundade principer. Frågan är nu framkastad af en enskild motionär, saknar all utredning och eger ej ens fördelen att vara understödd af Regeringen.

Föregående talare hafva anmärkt, att på afgörandet af denna fråga skulle bero, om musikaliska akademien blefve nödgad att, af brist på lokal, för en tid inställa sin verksamhet. Så kritisk torde väl ej belägenheten ändå vara, och ganska väl bör saken kunna rangeras så, att akademiens verksamhet oafbrutet kan fortgå, ty icke saknar Regeringen medel att, om så erfordras, lemna akademien ett hyresunderstöd för ett par kvartal, till dess nästa Riksdag hinner sammanträda, då Regeringen har tillfälle att, efter en fullständig utredning af frågan, göra den framställning, hvartill omständigheterna kunna föranleda, och, derest större skyndsamhet är af nöden, åska ett anslag redan för det löpande året. På sådant sätt kan frågan

vinna sin lösning inom ett halft års tid efter det nu gällande kontrakt om akademiens lokal gått till ända, och *da* afstår Representationen icke från grundsatsen om den omsorgsfulla granskning och utredning, som dylika ärenden kräfva. *Nu* deremot finner jag ingen möjlighet för Stats-Utskottet att kunna tillstyrka ett annat förfarande, än som i den föredragna punkten finnes förordadt, och yrkar jag därför bifall till Utskottets hemställan.

Herr Wærn: Diskussionen synes mig nu hafva tagit en vändning, hvartill motionärens förslag icke gifvit någon befogad anledning; och på det sätt som åtskilliga af de sednare talarne ifrågasatt, tror jag ej man kan komma till något resultat. En talare har nemligen föreslagit en återremiss af punkten, på det Utskottet måtte komma i tillfälle att, efter utredning af det förekommande behovet, göra framställning om beviljandet af ett anslag till betäckande af de ifrågasatta större hyreskostnaderna; men jag tager mig i anledning häraf friheten erinra, att något sådant icke blifvit af motionären begärdt, och att formen icke tillåter Utskottet att tillstyrka något helt annat än motionen afser. Motionen innehåller begäran om anslag till amortering af kostnaden för en ny byggnad; och utan en ny motion eller framställning från Kongl. Maj:t i ämnet kan Utskottet icke tillstyrka en förhöjning i anslaget till akademien för att lemna tillgång för en tillfällig förhöjning i hushyran. Det är för öfrigt icke ens utredt, om akademiens direktions vill hafva någon förhöjning; och att därför med förbigående af så väl direktions som Regeringens bevilja ett förökadt anslag, anser jag för min del icke vara ett lämpligt sätt att gå tillväga. Framställningar i ämnen af sådan beskaffenhet som det förevarande böra göras af Regeringen, ty endast i så fall har man någon garanti för att ett behof verkligen förefinnes och tillräckliga grunder att derpå bygga sitt omdöme. Efter hvad jag kan finna, läser väl frågan därför få uppskjutas till nästa riksdag, då vederbörande Departements-chef icke torde underlåta att, i händelse behöfvat kvarstår, föranstalta, att en Kongl. Proposition i ämnet blir till Riksdagen aflåten.

Herr vice Talmannen: Äfven jag har varit i tillfälle att med någon uppmärksamhet följa den obestriddigt berömliga verksamhet, som musikaliska akademien under de sednare åren utvecklat. Jag kan därför icke undertrycka den önskan, att det förslag, som nu blifvit afgifvet om beredande af ett väl behöfligt understöd åt akademien, måtte vinna framgång. Visserligen kan jag ej underkänna riktigheten af de motiver, Utskottet anført för sitt afstyrkande, i allmänhet taget, men erfarenheten har, såsom vi alla veta, visat att undantag från den återopade regeln stundom gjorts; och såsom mig synes, är den förevarande frågan af beskaffenhet att påkalla ett sådant undantag. För att emellertid ej onödigtvis förlänga diskussionen, instämmer jag i det yttrande som Grefve Hamilton afgifvit och tillstyrker för min del punktens återremitterande.

Herr Bennich: Det var med anledning af den näst siste tala-

rens yttrande om frågans rätta behandling i formelt hänseende, jag för andra gången begärde ordet. Han förmenade, att det skulle vara omöjligt för Utskottet att på grund af den nu ifrågavarande motionen, hvilken afser ett årligt anslag till uppförande af en byggnad åt musikaliska akademien, tillstyrka ett tillfälligt anslag till förhöjd hushyreshjelp. Jag tror dock, att vi haft många exempel derpå att, med anledning af en väckt motion om ett större anslag, Riksdagen förklarat sig icke kunna bevilja detsamma, men dock anvisat ett mindre belopp till behovets fyllande för tillfället; och synes mig nu sådana förhållanden verkligen vara för handen, att Riksdagen icke bör undandraga sig att lemna akademien åtminstone någon hjälp, hvadan jag fortsätter mitt förut framställda yrkande.

Grefve Mörner, C. G.: Till hvad jag förut i frågan yttrat, anholder jag att få lägga äfven den anmärkningen, att det synes mig som Första Kammarens hufvudsakliga styrka bör bestå deri, att den noga håller på formen; och jag får såsom min öfvertygelse förklara att, om vi ej bevara formen, utan släppa efter, då det gäller dess helgd, samt till och med befrämja oformligheter, vi göra landet en betydlig otjenst, på samma gång som vi förringa vårt eget anseende. Man vill nog ändå beskylla Första Kammaren för benägenhet att bevilja anslag, äfven då framställning derom blifvit gjord i behörig form. Skulle vi nu gå ända derhän, att vi ej ens fästade något afseende vid formen för dessa framställningar, tror jag att vi skulle göra oss skyldiga till en obetänksamhet, som kunde medföra vådliga följder.

Man har sagt, att en återremiss af frågan vore ovilkorligen nödvändig för afhjelpande af det tillfälliga betryck, hvori ifrågavarande institution för närvarande befinner sig. Jag tillåter mig i anledning deraf upplysa Kammaren, att, enligt hvad officiella handlingar utvisa, vid 1866 års slut funnos å Åttonde Hufvudtiteln allmänna besparingar uppgående till ej mindre än 225,074 R:dr och några öre. Det synes mig då ganska väl låta sig göra att af besparingarne använda ett eller annat tusental för ifrågavarande ändamål, ty jag kan ej föreställa mig, att under sednare tider besparingarne till beloppet så nedgått, att de dertill ej nu kunde lemna tillgång. Dessutom fanns på anslagen till elementarläroverken en besparing af 75,000 R:dr, hvilken besparing man bort komma ihåg, då fråga här var å bane om beviljande af anslag för militärundervisnings införande i skolorna. Slutligen funnos å anslagen till folkundervisningen besparade 243,000 R:dr. Alla dessa besparingar finnas vid nämnda tid å Hufvudtiteln, förutom åtskilliga mindre belopp, vid hvilka jag icke vill fästa mig; och under sådana förhållanden torde Regeringen icke sakna medel att, ifall det nu uppgifna behovet är verkligt och trängande, afhjelpa detsamma för stunden. Detta måste väl anses vara ett fullkomligt värdigt föremål att derpå använda besparingarne. På de af mig förut anförda skäl och med stöd af hvad jag ytterligare påpekat, får jag fortfarande yrka bifall till Utskottets hemställan.

Grefve af Ugglas: En föregående talare har påpekat, att det

åtskilliga gånger händt, att såväl Stats-Utskottet tillstyrkt, som Riksdagen bifallit anslagsfrågor, som blifvit af enskilde motionärer väckta. Jag vet visserligen, att sådant händt under Rikets Ständers tid. Sjelf har jag ej på mitt samvete att hafva dertill bidragit eller röstat för något sådant; men om det ock är sannt, att man en eller annan gång handlat lättfärdigt för att komma ifrån en fråga, som varit understödd af mäktiga intressen, så är det väl ej sagdt, att man skall fortfara på samma sätt. Till hvad den siste talaren yttrat om Första Kammarens ställning, ber jag få tillägga, att den väl äfven fordrar att denna Kammare med noggrann betänksamhet pröfvar hvarje fråga, innan den fattar sitt beslut eller lemnar sitt bifall. Då Första Kammaren i många frågor möjligen kommer att, efter en noggrann pröfning af förhållandena, öttare än Andra Kammaren finna Statsverkets ställning medgifva bidrag för det ena eller andra ändamålet, bör denna Kammare noga iakttaga, att en sådan pröfning verkligen föregår, innan den fattar sitt beslut, och ej handla lättfärdigt af beskedlighet.

Man vill hafva denna punkt återremitterad, men hvartill skulle en återremiss tjena? Man säger, att man icke yrkar bifall till motionen, men att den behöfver ses på bättre, på det man må kunna få en summa i och för erforderlig hyresersättning till musikaliska akademien. Det är redan påpekadt, att medel till det ringa belopp, som dertill behöfves, ej saknas. Men huru vilja Herrarne i alla fall, att Stats-Utskottet skall kunna pröfva, huruvida den lilla summa, som uppgifves erforderlig, verkligen erfordras. Här finnes en våning att hyra, som passar, men icke vet Stats-Utskottet, om ej en annan, jemväl lämplig våning skulle kunna fås för bättre pris; och icke vill man väl att Stats-Utskottet skall gå omkring och se efter billiga våningar.

Jag tror för min del ej, att en återremiss skulle föranleda Stats-Utskottet att tillstyrka något belopp i detta fall, utan att pröfva, huruvida behovet kräfver något anslag, och om summan, som begäres, är riktig; men uti en sådan pröfning kan Utskottet icke ingå.

Jag förstår derföre icke hvartill en återremiss skulle tjena.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

12:te punkten.

Bifölls.

13:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Mig synes det eget, att vi fortfara med detta anslående af säd till kyrkorna. Då Kongl. Maj:t nu gjort framställning derom, att alla räntor skola i penningar förvand-

las, vill det synas mig, att anslag in natura icke böra blifva regel, och att detta anslag således bort utföras icke såsom kubikfot säd, utan i kontanta penningar, hvarigenom man en gång kunnat få ordning och slut på kubikfot och kubiktum.

Då jag emellertid ej har hopp, att ett förslag i den af mig antydda syftning nu skulle vinna bifall, har jag blott velat anmärka det för vinnande af nödig rättelse en annan gång.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

14:de punkten.

Bifölls.

15:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag fruktar, att Stats-Utskottet vid denna punkt räknat litet oriktigt, ty det har, enligt mitt förmenande, glömt att i den Utlåtandet bifogade tabellen upptaga det till pharmaceutiska institutet anslagna belopp 6,875 R:dr, oaktadt det blifvit föreslaget, att detsamma skulle uppföras under Sundhets-kollegium på ordinarie stat. Se vi nemligen på tabellen, så finna vi 1869 års Riks-stat och föreslagna blifvande Riks-staten för Sundhets-kollegium upptaga enahanda belopp; och häraf synes det, som om Stats-Utskottet glömt den tillökning, som skulle komma Sundhets-kollegium till godo genom öfverflyttningen af nämnda anslag. Jag har ansett mig böra erinra om detta, på det att det måtte blifva anmärkt vid den proposition, som kommer att framställas rörande denna punkt.

Herr Wærn: Den post, som siste talaren omnämnt, har sedan gammalt varit inbegripen i anslaget till Sundhets-kollegium, och det är således icke fråga om någon förhöjning i anslaget till detta kollegium. Detta anslag till pharmaceutiska institutet, 6,875 R:dr, har beviljats endast med det vilkor, att apothekare-societeten skulle bidraga med 4,875 R:dr, och just till följd af detta vilkor har anslaget, ehuru uppfördt på ordinarie stat, varit provisoriskt. Men på det att Kongl. Maj:t icke skulle vara nödsakad för hvarje år göra framställning rörande detsamma, och enär det icke kunde anses vara af tillfällig beskaffenhet, föreslog Utskottet, att det skulle på ordinarie stat definitivt anvisas att emot förenämnda vilkor årligen utgå.

Detta har jag ansett mig böra meddela till följd af den föregående talarens anmärkning.

Grefve Mörner, C. G.: Om det förhåller sig så, som den siste talaren upplyst, så har jag intet att säga; men det är verkligen något ovanligt, att ett anslag, som beviljats för hvarje riksdag, likväl varit uppfördt på ordinarie stat.

Jag har således icke något att anmärka deremot, att denna punkt bifalles oförändrad.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

16:de—21:sta punkterna.

Bitöllos.

22:dra punkten.

Herr Dickson, Charles: Förra året, då detta anslag förekom till afgörande inom Kammaren, föreslog jag, att det skulle indragas, och jag tager mig friheten nu återkomma till detsamma. Jag nämnde i förrgår afton, då fråga var om anslag till slöjdskolan, att vår budget var öfverlastad med alltför många anslag, som icke tillhörde en statsbudget; och hvad det nu ifrågavarande anslaget beträffar, räknar jag detsamma just till denna klass.

Vid uppgörandet af budgeten äro anslag af tre klasser att taga i betraktande.

Den första klassens äro sådana, som äro nödvändiga för statsmaskinens jemna gång, och i fråga om dessa får man naturligtvis icke, utan trängande skäl, göra afprutningar på hvad Regeringen begärt.

Den andra klassens äro anslag till allmänna inrättningar, som äro nyttiga för hela landet; och äfven dessa anslag äro fullkomligt berättigade.

Men hvad beträffar tredje klassens anslag, d. v. s. anslag för lokala behof eller enskilda stiftelser, så synes mig, att de aldrig, eller åtminstone ytterst sparsamt, borde förekomma på budgeten.

Jag vet verkligen ej hvarföre Utskottet tillstyrkt detta anslag; det rör en helt och hållet enskild anstalt. Jag kan ej förneka, att den är nyttig och ändamålsenlig, men detta är icke tillräckligt skäl. Stats-Utskottet har möjligen kunnat anse, att, då föreståndaren för denna anstalt är förbunden att åt minst fyra medellösa personer hvarje dag lemna fria luftbad, han derföre skulle vara berättigad till understöd. Men jag finner då en ganska stor inkonsequens af Utskottet att tillstyrka detta anslag, och i punkten N:o 25 afstyrka ett begärdt anslag å 500 R:dr till ett i Sköfde inrättadt idiotbarnhem. Om vi jemföra dessa båda anstalter, så måste det medgifvas, att den sednare anstalten är mycket mera förtjent af bidrag från det allmänna.

Vi hafva tvänne anstalter, likartade med den ifrågavarande, här i Sverige, en i Göteborg och en i Upsala. Hvad den i Göteborg beträffar, så uppfyller den samma vilkor som den i Stockholm, ithy att den lemna fria luftbad till och med åt ett större antal personer än den härvarande; och jag kan dessutom vitsorda, att anstalten i Göteborg går med en årlig förlust af flere tusen R:dr. Nog tyckes således denna behöfva allmänt understöd. Den medikopneumatiska anstalten i Upsala är dock framför någon annan förtjent af under-

stöd, ty den kan anses såsom en del af den akademiska undervisningen. Den ligger vid akademiska sjukhuset och ingår i den kliniska undervisningen.

Skulle nu det af Stats-Utskottet i denna punkt tilltyrka anslaget af Riksdagen bifallas, så kan jag ej föreställa mig annat, än att, i konsekvens dermed, understöd måste lemnas jemväl åt de tvänne andra anstalterna; hvarom vid nästa riksdag motioner sannolikt, i sådant fall, ej komma att uteblifva.

Jag har för ingen del afvoghhet emot denna anstalt, som jag verkligen anser vara ganska ändamålsenlig och välgörande, men jag anser, att ett anslag af sådan natur som detta ej bör finnas på budgeten, och att om Stats-Utskottet skiljde sådana utgifter, som äro nödvändiga, från sådana, som ej äro berättigade, så skulle det lättare få Statsverkets debet och kredit att gå ihop, än som nu är fallet. Vi klaga öfver den stora nöden, men vi fråga ej efter att göra nedsättningar, der sådana, utan olägenhet, kunna ske.

Jag vet för min del ej mer än en orsak, som kunnat förmå Utskottet att föreslå detta anslag, och det är den, att Regeringen förordat detsamma, men om detta är orsaken, så måste man medgifva, att Utskottet i detta fall visat en eftergift, som icke alltid försports inom samma Utskott.

På grund af hvad jag anför, får jag därför yrka afslag å denna punkt.

Herr Berlin: Jag ber få erinra, att detta anslag beviljades första gången på förslag af enskild motionär, och att det då utan tvifvel var skäl att bevilja detsamma, emedan frågan gällde anläggning af en kostbar och nyttig anstalt. Sedermera har anslaget år efter år blifvit beviljadt, utan att måhända hafva lika mycket skäl för sig som första gången. Emellertid har egaren af denna anstalt blifvit af anslaget föranledd eller, måhända rättare, förledd att flytta denna till annat hus, der större utrymme kunde beredas, och att anlägga flera så kallade klockor; och förhållandet är med denna anstalt enahanda som med den i Göteborg, att den går med årlig förlust.

Jag bör vidare erinra, att det ej är Sundhets-kollegium, som har föreslagit detta anslags fortfarande, utan Sundhets-kollegium har öfverlemnadt till Kongl. Maj:t en anhållan i detta hänseende från Doktor Sandahl och vid denna anhållans öfverlemnande vitsordadt den gagnande verksamhet, som anstalten ådagalagt såväl i allmänhet som särskildt med afseende på de patienter, hvilka der åtnjutit fri behandling.

Jag har endast velat meddela dessa upplysningar i korthet, utan att på dem vilja grunda något bestämdt påstående. Jag upprepar dock, att Doktor Sandahl, just till följd deraf att detta anslag år efter år beviljats, funnit sig föranlåten att nedlägga stora kostnader på denna nyttiga inrättning.

Friherre af Ugglas: Till hvad den siste talaren yttrat har jag föga att tillägga, och vill blott fästa uppmärksamheten på tillkomsten af detta anslag.

Det var vid 1862 års riksdag, som, på grund af enskild motion och efter temligen heta strider, såväl inom Stats-Utskottet som Representationen, detta anslag första gången beviljades. Sedermera uppfördes det fortfarande i staten till och med 1867 års riksdag, på grund af enskilda motioner. I följd vid tiden för statsregleringens uppgörande ingafs till Kongl. Maj:t en underdånig anhållan af anstaltens föreståndare, att Kongl. Maj:t ville aflåta nådig Proposition om detta anslags fortfarande utgående. Deröfver hördes Sundhets-kollegium, som vitsordade anstaltens gagnande verksamhet, men Kongl. Maj:t fann dock icke skäl att till 1868 års Riksdag aflåta Proposition i ämnet. Då väcktes åter enskild motion om detta anslag, hvilket, på grund deraf, Riksdagen fortfarande beviljade.

Således har, oaktadt Kongl. Maj:t förklarar sig ej vilja aflåta Proposition derom, Riksdagen icke desto mindre uppfört detta anslag; och Kongl. Maj:t har ock derföre ansett Representationens önskan att få öfverlemnna detta lilla bidrag till mediko-pneumatiska anstalten, vara så klar och gifven, att Kongl. Maj:t denna gång icke ansett sig böra motverka den ansökning, som, understödd af Sundhets-kollegium, blifvit till Kongl. Maj:t ingifven om aflåtande af nådig Proposition i ämnet.

Dessa upplysningar har jag ansett mig böra till Kammararens kännedom meddela.

Friherre Funck: Det är ganska eget, att detta lilla anslag skall vid hvarje riksdag röna motstånd; och att detta ständigt återkommer, oaktadt de tre sista årens erfarenhet visat, att det till intet tjenat.

Då denna fråga vid 1867 års riksdag förekom, togs den af Stats-Utskottet i särdeles noggrannt öfvervägande, och Utskottet förenade sig om det förslag att ej bifalla motionen, utan endast ställa 2,000 R:dr till Kongl. Maj:ts disposition, hvilket belopp skulle utbetalas i det fall, att Kongl. Maj:t ansåg anstalten motsvara sitt ändamål. Detta Utskottets förslag grundades på Sundhets-kollegii tillstyrkan. Medlen blefvo äfven i följd af Kongl. Maj:ts föreskrift utbetalade. Vid 1868 års riksdag beviljades åter detta anslag, alltjemt på grund af enskild motion.

Jag tror, att man bör betrakta detta anslag ej endast som understöd till underhåll af anstalten, hvilket understöd i alla händelser är otillräckligt, utan man bör betrakta det såsom hjälp åt fattiga sjuka. Derföre har ock vid anslaget blifvit fästadt det vilkor, att minst fyra bad skola hvarje dag lemnas åt fattiga sjuklingar. Detta vilkor har blifvit uppfyllt på det vackra sätt, att föreståndaren, som således icke har skyldighet att lemna mer än 1,460 fribad på året, i stället lemnat sista året 7,072 fribad.

Då Doktor Sandahl på sådant sätt uppfyllt det vilkor, som varit fästadt vid statsbidraget, och då föregående Riksdagar, endast på grund af enskilda motioner, beviljat detta anslag, så synes mig, att, då Kongl. Maj:t nu gjort framställning derom, det skulle vara bra
besynnerligt,

besynnerligt, om denna Riksdag indroge anslaget. Jag tror för min del, att det åstadkommit mycket godt, och att denna lilla summa är väl använd.

På dessa skäl yrkar jag bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Wallenberg: Jag har i Stats-Utskottet ej motsatt mig denna siffra, men jag kan ej underlåta nämna, att om någon borde utgå, så vore det just denna; ty af de uppgifter, som cirkulerade i Stats-Utskottet, drog åtminstone jag den slutsats, att denna anstalt ej skulle sjelfdö, om anslaget borttoges.

Jag tror äfven, att t. ex. institutet för mediko-mekaniska gymnastiken här i staden skulle vara fullt ut lika berättigadt till anslag som denna anstalt, men det har likväl, genom enskild företagsamhet, kommit till stånd utan något anslag, och jag tror äfven, att det kommer att fortgå utan något sådant.

Ingalunda vill jag bestrida, att den ifrågavarande anstalten kan vara nyttig; men jag har mig bekant, att då anslaget första gången beviljades, särdeles stort nit för saken utvecklades af en ledamot i Stats-Utskottet, som var mycket hes och derföre begagnade sig af denna anstalt. Han blef emellertid icke bättre, utan måste lemna Riksdagen, enär han icke kunde få sitt målföre igen.

Herr Berlin: Jag anhåller att till de upplysningar, som den näst siste värde talaren lemnat angående antalet af de patienter, som vid den ifrågavarande anstalten åtnjutit fri vård, få lägga den ytterligare upplysningen, att bland dessa befunnit sig ett ej obetydligt antal personer, hvilka ej hafva sitt hemvist i Stockholm, utan hitkommit endast för att begagna anstalten. Hvad beträffar den invändningen, att, om denna anstalt erhåller understöd af Staten, så borde med samma skäl äfven hvarje annan mediko-pneumatisk anstalt erhålla dylikt understöd, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att samma invändning kan appliceras på alla andra enskilda medicinska inrättningar, åt hvilka Riksdagen lemnar understöd. En sådan inrättning är t. ex. det gymnastiskt-ortopediska institutet, som vid förra riksdagen i en hastig vändning erhöll anslag åt sig på ordinarie stat uppfördt. Jag kan icke se annat, än att detta anslag är af samma beskaffenhet som det nu ifrågavarande. Det lemnades, liksom detta, under förpligtelse för institutet att gifva kostnadsfri behandling åt ett visst antal fattige sjuka, hvilken skyldighet institutet ock uppfyllt.

Grefve Mörner, Oscar: Det lärer väl i alla länder vara temligen vanligt, att, om medel icke finnas att i de olika delarne af riket åstadkomma inrättningar dem man anser gagneliga, början då göres med hufvudstaden. Denna är landets hjerta och dit samla sig inneväanarne från landets olika punkter. Då derföre en mediko-pneumatisk anstalt eller ett ortopediskt institut skulle inrättas, så var klart att början dermed borde göras i hufvudstaden; och jag kan för min

del ej finna något underligt, om man dertill anslår medel. Samhället är nemligen skyldigt att i sin mån bidraga till upprättandet af sjukvårdsanstalter och dermed jemförliga inrättningar. Dessutom skulle det förefalla mig besynnerligt, om Riksdagen, då det är första gången Regeringen gjort framställning i ämnet, skulle möta denna med ett afslag och vägra det äskade anslaget. Jag tror visserligen ej, att ett sådant afslag skulle kasta skugga på Regeringen, men jag anser, att det i alla fall skulle vara en betänklig tilldragelse, till hvilken jag får erkänna, att jag ej med mitt votum vill medverka, utan får jag för min del anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Sparre, Eric: Jag ber att få instämna med den talare, som först yttrade sig. Under de flera år som anslaget till denna anstalt utgått — jag tror att det är 8 å 10 år sedan det första gången beviljades — har det alltid förekommit mig besynnerligt, att Staten skulle bekosta en sådan anstalt som denna. Vål må det vara, att man, för att försöka bringa en sådan till stånd, gaf den något understöd, men att detta anslag skall förevigas och lemnas i all tid, är något, som jag ej kan förstå. Jag är ej tillräckligt lemmastadd i medicinen, för att kunna bedöma nyttan eller de fördelaktiga verkningarne af anstalten, men det förekommer mig, som hela denna tillställning ej kunde verka annat än som ett palliativ, så att den som är behäftad med något lidande i lungan och begagnar sig af anstalten kan för en stund må bättre deraf; men att inverkan deraf skulle för någon längre tid verka gagneligt har jag svårt att tro. Om det emellertid så är, så bör väl den erfarenhet, som vunnits under de 10 år anstalten redan varit i verksamhet kunna vara tillräcklig för att befördra saken genom enskild praktik, så att densamma icke för all framtid må behöfva understöd af Staten. Anslaget är visserligen ej stort, men då jag ej eger någon bestämd kännedom om nyttan af det ändamål, hvartill medlen skola användas, kan jag ej annat än anse det vara en bortsludring af Statens medel, och detta är något som jag under alla förhållanden måste afstyrka. Då jag under de föregående åren med en viss förvåning sett, att detta anslag kunnat beviljas och nu en läkare uppträder och bestrider detsamma, så finner jag deruti ett alltför starkt stöd för en länge hyst mening, för att jag skulle underlåta att uttala densamma. Jag får således anhålla om afslag på den föredragna punkten.

Herr Fröman: Med anledning af det utaf den föregående talaren uttalade tvifvel, huruvida begagnandet af denna anstalt skulle för patienten medföra annan nytta än en kort tids välbefinnande, under det kuren varade, ber jag att få upplysa, det en min nära anförvandt, min son, efter flerårigt lidande af asthma, genom begagnande af denna kur blifvit fullkomligt återställd. Likaledes kan jag upplysa, att patienter från aflägsna landsorter uppsöka denna anstalt, och att äfven flera af dem efter densammans begagnande befunnit sig bättre. Jag anser således denna anstalt vara en välgörning för menskligheten. Skulle nu så vara, att densamma ej kan uppehållas, med mindre än att den erhåller offentligt understöd — och det tyckes mig

som skulle denna min förmodan bekräftas deraf att, såsom en föregående talare har nämnt, den i Göteborg inrättade dylika anstalt gått med en årlig förlust af 3,000 R:dr — så vore det, enligt min tanke, orätt att indraga anslaget till densamma, helst den tillhör en enskild person. Jag vet ej huru det i detta afseende förhåller sig med anstalterna i Göteborg och Upsala, om äfven de tillhöra enskilda personer, eller om de möjligen hafva sådana fonder, att deras bestånd derigenom är betryggadt.

Då emellertid, enligt min åsigt, den ifrågavarande inrättningen är en välgärning för menskligheten och den ej kan bära sig utan allmänt understöd, så anser jag det för en pligt för det allmänna att betrygga dess tillvaro, hvarföre jag för min del får yrka bifall till den föredragna punkten.

Friherre af Ugglas: För min del känner jag ej det ringaste till denna anstalt, och jag får öppet bekänna, att då jag under föregående riksdagar såsom ledamot af Ridderskapet och Adeln deltagit i denna frågas behandling, har jag röstat emot anslaget beviljande. Icke destomindre förefaller det mig, som det närvarande ögonblicket icke vore väl valdt för att indraga anslaget. Då det nemligen vid flera föregående riksdagar visat sig, att denna anstalt varit omfattad med så stort intresse, att den, oaktadt Kongl. Maj:t ej ansett sig böra framlägga begäran om anslag till densamma, icke destomindre fått understöd af Representationen, så har verkligen föreståndaren för anstalten fått en slags förhoppning, att detta understöd ej helt tvärt skulle afbrytas, och jag tror, att det skulle förefalla något besynnerligt, om anslaget nu blefve indraget, då det är första gången Kongl. Maj:t om detsamma gjort framställning. Måne ej denna diskussion i stället kunde få anses som ett slags gif akt för anstaltens föreståndare, att han vid en kommande riksdag ej kan påräkna att ånyo få detsamma beviljadt; ty att nu tvärt indraga det tror jag ej vore lämpligt.

Herr Rydin: I likhet med hvad Herr Fröman yttrade, anser jag visserligen för min del, i betraktande af hvad Sundhetskolegium upplyst, att denna anstalt är välgörande för dem, som deraf behöfva begagna sig. Med afseende deremot på sjelfva principen, lyser jag mina betänkligheter emot att bifalla detta anslag, emedan jag anser, att ett bifall skulle leda oss in på den grundsats, att t. ex. hvilken läkare som helst, som vore i behof af dyrbarare chirurgiska instrumenter som vore af mesta nytta, skulle kunna ega anspråk på att Staten ginge honom till handa med nödigt anslag. Jag saknar dessutom såväl i Stats-Utskottets Betänkande som i Kongl. Maj:ts Proposition all upplysning, huruvida den person som har detta anslag verkligen är i behof af understöd för anstaltens upprätthållande. Då det alltså icke är utredt, huruvida detta anslag är behöfligt för anstaltens bestånd, och då motsvarande anstalter i Upsala och Göteborg utan att åtnjuta något statsbidrag kunna ega bestånd, får jag för min del tillstyrka afslag på den föredragna punkten.

Herr Dickson: Jag ber om ursäkt för att jag återigen tager till ordet, men det sker dels för att bemöta ett par argumenter och dels för att rätta en missuppfattning af motivet för min framställning. Denna missuppfattning består deri, att ett par talare ansett, att jag ifrågasatt nyttan af en sådan anstalt som den ifrågavarande. Jag är tvärtom öfvertygad om anstaltens nytta — detta nämnde jag uttryckligen då jag förra gången hade ordet — och jag tror att genom densammans användande åtskilliga blifvit botade och många lindrade. Men icke utgör detta något skäl, hvarför Staten skulle bekosta inrättningen. Låt dem som begagna den och draga nytta af den också underhålla den. Den siste värde talaren yttrade ganska riktigt, att om en läkare behöfver dyrbarare chirurgiska instrumenter, så skulle han med samma skäl kunna fordra, att Staten tillhandahölle honom sådana. En af Stats-Utskottets ledamöter sade sig hafva uppfattat saken så, att när det understöd, som lemnades anstalten komme fattiga patienter till godo, så skulle deraf följa, att Staten ock borde utbetala understödet. Jag för min del kan icke finna annat, än att detta skulle vara ett högst vädligt prejudikat, ty derigenom skulle hvarje anstalt, som afsåge vården af fattige sjuka anse sig berättigad till statsunderstöd. Det har vidare blifvit sagdt, att summan är så liten, att det ej derföre är skäl att afslå densamma, men summan må vara liten eller stor, det betyder föga när det är fråga om en princip, och principen är huruvida Staten skall understödja ett enskildt barmhertighetsverk; deri ligger sjelfva frågan. Jag hyser mot sjelfva anstalten alls ingen afvoghet, utan önskar densamma allt godt, och har blott velat framlägga till Kammarens bepröfvande, huruvida densamma genom sitt beslut vill sanktionera en sådan princip som den jag nyss nämnde, ty samnerligen jag förstår, huru vi, om detta anslag bifalles, skola med konsekvens kunna afslå någon som helst begäran om understöd åt ett enskildt barmhertighetsverk. Det af en talare framställda argumentet, att det vore samhällets skyldighet att i sin mån bidraga till upprättandet af sjukvårdsanstalter och dermed jemförliga inrättningar skulle enligt min tanke leda derhän, att detta anslag blefve permanent och aldrig skulle kunna afslås. Då jag således icke kan finna, att riktigheten af den af mig här framställda principen blifvit vederlagd, får jag fortfarande yrka afslag å den föredragna punkten.

Herr Brusewitz: Jag skulle ej begärt ordet, om icke Herr Rydin hade beskyllt Utskottet för att det skulle utan föregående utredning hafva tillstyrkt anslaget. För att vederlägga denna beskyllning, ber jag att få nämna, det jag har i min hand utdrag af denna anstalts räkenskaper för de tvänne sistförflutna åren och dessa utdrag visa, att anstalten, oaktadt statsanslaget, gått med en förlust 1867 af 1,169 R:dr 93 öre och 1868 af 1,071 R:dr 60 öre. Derjemte ber jag att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att det icke egentligen är för att dermed uppehålla sin anstalt, som Doktor Sandahl har detta anslag, utan för att derigenom sättas i tillfälle att gratis gifva luftbad åt fattige sjuka. Jag får således tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Då jag ber Herrarne förlåta, att jag ånyo tager ordet, så måste jag på samma gång bekänna, att jag, förra gången jag yttrade mig, glömde det skäl, som hufvudsakligen förmått mig att afstyrka bifall till anslaget.

Då det nemligen vid föregående riksdagar på framställningar af enskilde motionärer åt denna inrättning lemnats ett årligt understöd af 2,000 R.dr. så antog jag, att detta skedde för att sätta i gång en inrättning, som man ansåg kunna blifva gänelig, men som man icke kunde hoppas genast skulle bära sig i vårt fattiga land. Men efter 8 å 10 års erfarenhet bör man väl hafva kunnat inhemta tillräcklig kännedom om nyttan af denna anstalt samt kommit underfund med om den bar sig, så att vidare anslag för sådant ändamål ej må vara behöfligt.

Det som emellertid utgör hufvudsakliga skälet, hvarföre jag kommer att rösta emot anslaget, är just den omständigheten, att detta blifvit upptaget i Regeringens Proposition. Ty, mine Herrar, från samma ögonblick blir det ett fast statsanslag och på grund deraf uppstår en viss pretention från ministèrens sida på anslagets bibehållande åtminstone i all dess tid; och på en sådan villoväg böra vi ej inlåta oss.

Anstaltens föreståndare kan för en eller ett par gånger hafva fått en cadeau af Riksdagen för att derigenom beredas tillfälle att sätta maskinen i gång, men han bör ej derföre kunna påräkna, att Riksdagen derigenom likasom gifvit på hand att han skall få behålla anslaget i all sin tid. Men om, sedan han redan åtnjutit detta anslag i flera år, begge statsmagterna då förena sig om att gifva honom det för ytterligare ett år, så frågas, hvarföre han ej kan hafva samma anspråk för framtiden; och då blir det ett anslag för alltid.

Till min stora ledsnad måste jag derföre denna gång fästa ett så beskaffadt afseende vid Regeringens Proposition, att den utgör en anledning att afslå anslaget; något som jag eljest i allmänhet anser icke vara fallet i anslagsfrågor, i hvilka jag tvärtom tror, att Representationen med synnerlig uppmärksamhet bör fästa sig vid Kongl. Maj:ts förslag. Men i denna fråga är just till följd af denna uppmärksamhet, som jag tror, fara värdt, att om anslaget ej nu afslås, det kommer att blifva perennit.

Grefve Mörner, Carl Göran: Om nu så skulle hända, att, detta understöd af Riksdagen vägrades första gången detsamma af Regeringen begärdes, och egaren till denna anstalt till följd deraf funne sig föranlåten att upphöra med densammas verksamhet, så komme sannolikt Sundhets-kollegium att vid nästa riksdag begära ett anslag, men då icke längre endast för att upprätthålla en befintlig anstalt, utan för att bygga ett hus åt en ny sådan och kanske för att få en profession i ämnet. Då komme vi verkligen ur askan och i elden, liksom nyss beträffande musikaliska akademien. Jag tror derföre, att det är bäst, att vi gå in på hvad som blifvit föreslaget för att ej förbereda möjligheten af än större anslagsfordringar.

Herr Statsrådet Carlson: Jag ber att endast få erinra, att när sista Riksdagen beviljade detta anslag, utan att detsamma blifvit

i den Kongl. Propositionen upptaget, så hade man all anledning att närmare undersöka förhållandet med denna anstalt och handla der-
 efter. Så har ock skett. Sundhets-kollegium har på derom gjord an-
 modan afgifvit utlåtande i ämnet och dervid vitsordat anstaltens gag-
 neliga verksamhet. Denna har ock utvecklat sig på ett sådant sätt,
 att den icke blott här hemma utan äfven i andra länder vunnit er-
 kännande. I främmande länders medicinska journaler ser man denna
 anstalt omtalas som en bland de mest ändamålsenliga i Europa. Man
 säger dock, att detta visserligen kan vara godt i och för sig, men att
 det icke utgör något skäl att understödja densamma med statsanslag.
 Skälen, hvarföre Kongl. Maj:t i sin Proposition upptagit anslaget,
 voro hufvudsakligen, att med företedda räknenskaper för flera år vi-
 sades, att, sedan anstalten bestridt nödiga utgifter för sin gång och
 för hvad som ovilkorligen åtgår att servera publiken, det likväl, oak-
 tadt anslaget utgått under flera år, ej funnits ett enda öre att be-
 räkna såsom amortering på anläggningskostnaden eller såsom ersätt-
 ning för det arbete föreståndaren derpå nedlagt. Då härtill kom-
 mer, att det är ett vida större antal behöfvande och medellösa pa-
 tienter, som åtnjuta välgerningarna af denna anstalt, än bemedlade
 hvilka kunna ersätta den skötsel de erhålla, så synes äfven detta
 vara ett skäl, som talar för anslagets beviljande. Jag ber att såsom
 exempel särskildt få nämna, att vissa tider 7 bad serverats betalande
 patienter emot icke mindre än 39 bad till icke betalande. När man tager
 i betraktande, att denna anstalt af Sundhets-kollegium, af Läkare-
 sällskapet, af de flesta myndigheter i detta hänseende och af den me-
 dicinska litteraturen blifvit så väl bedömd; att densamma är tillgäng-
 lig för de obemedlade, och att den äfven är af vigt i vetenskapligt
 hänseende för utvecklingen af en noggrannare erfarenhet om sättet,
 hvarpå denna kurmetod inverkar i de särskilda sjukdomar, der de-
 samma användes, samt slutligen att densamma är så kostsam, att den
 lemnad åt sig sjelf icke kan bära sig, så synes det ej vara skäl, att
 Representationen nu afslår Kongl. Maj:ts Proposition om fortfarande
 af ett anslag, hvilket Representationen vid sistlidne riksdag sjelfmant
 anmälde sig hafva beviljat.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Gref-
 ven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels
 bifall till punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och
 Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades
 många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag
 å samma punkt, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som
 nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till punkten förnyats
 samt med många ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen
 förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 22:dra punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 39, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna punkt.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 51;

Nej — 46.

23:dje punkten.

Herr Berlin: Den af Utskottet uttalade princip att vid anslag till kommunala behof Staten icke bör lemna större bidrag än kommunen, erkänner jag visserligen såsom i allmänhet giltig, men undantagsfall kunna dock inträffa, då billigheten kräfver ett större bidrag från Statens sida, och ett sådant undantagsfall anser jag här föreliggande. Denna förfärliga sjukdom som vi kalla spetälska, förekommer — dess bättre — endast inom ett ganska inskränkt område inom vårt land, nemligen i några socknar af vestra Helsingland: Ljusdal, Jerfsö, Delsbo och Färila. Men de kostnader som erfordras för att lemna de af sjukdomen värst angripne nödig vård äro vida större, än att de kunna bestridas af kommunerna sjelfva eller ens af länet i sin helhet, som för detta ändamål hittills bidragit med 3,000 R:dr årligen. Ortens provincialläkare, hvilken efter erhållet uppdrag några gånger om året företagit rundresor för att besöka de sjuka, har i sina till Sundhets-kollegium insända rapporter meddelat upplysningar om sjukdomens spridning och utveckling, och med stöd af dessa rapporter föres inom Sundhets-kollegium en särskild anteckningsbok, upptagande hvar och en som är behäftad med denna sjukdom; de afidne afföras ur boken och de ny-angripne införas i densamma. På grund af dessa uppgifter kan jag meddela, att för närvarande finnas veterligen 61 personer behäftade med denna sjukdom i vestra Helsingland. Några äro endast lättare angripna, och enligt hvad erfarenheten visat, kan man genom ändamålsenliga åtgärder hämma sjukdomen och förekomma dess vidare utveckling hos sådana patienter.

Alltifrån 1862—63 årens riksdag har Representationen beviljat för vård af spetälske i Helsingland 3,000 R:dr årligen, med vilkor att landstinget bidroge med samma belopp, och 6,000 R:dr är således den summa som från denna tid årligen utgått till ifrågavarande trängande behof. Det befanns emellertid snart vara nödigt att för beredande af en fullt ändamålsenlig vård uppbygga ett sjukhem som kunde upptaga de fattiga, hvilka annars icke kunde lämpligen vårdas, och 1865 eller 1866 — om jag icke misstager mig — börjades uppförandet af denna byggnad. Under tiden hade likväl behofvet blifvit så trängande, att man måste i en särskild förhyrd lokal bereda plats för 6 å 7 af dessa olycklige, och deras underhåll medtog naturligtvis en ej obetydlig del af anslaget. Ifrågavarande sjukhem står

likväl nu upptimradt, men utan inredning och inventarier, och utan ett badhus — bad utgöra nemligen det väsendtliga bote- eller lindningsmedlet. — För sjukhemmets försättande i fullständigt skick erfordras emellertid en summa af 6,750 R:dr, som, jemte det belopp af 4,750 R:dr hvilket för de sjukas vård och underhåll under år 1870 är beräknadt såsom behöfligt, utgör tillhoppa 11,500 R:dr, hvaraf Kongl. Maj:t äskat hälften eller i rundt tal 5,800 R:dr att under 1870 utgå. Om sjukdomen vore allmännare spridd inom Gefleborgs län, vore det väl möjligt att man från länet kunde påräkna ett större bidrag för ändamålet än det nuvarande, men då den är inskränkt till ett mindre område derinom, finna sig de öfriga delarne af länet mindre uppfordrade att verksammare bidraga till sjukhemmets iordningställande. Det kan dock ligga en ganska stor fara uti att låta anstå med de kraftigare åtgärderna för denna sjukdoms hämmande, ty spridda fall af densamma hafva visat sig utom vestra Helsingland; i Dalarne, på gränsen till Helsingland, uppgår antalet af dylika fall, efter hvad jag vill minnas, till 7 eller 8. Det torde derföre vara ganska stort skäl för Representationen att understödja landstinget i dess bemödanden att söka förekomma spridningen af denna sjukdom genom anordnandet af ett sjukhem, och vi hafva en ytterligare maning härtill i exemplet från Norge, der denna sjukdom visserligen är mycket mera spridd än i vårt land, men der man också, oakadt den stränga sparsamhet som utmärker Norrmännen, ansett sig i Regeringens nu framlagda budgetförslag böra äska en summa af 54,850 R:dr Species eller i Svenskt mynt ungefär 219,400 R:dr till underhåll och vård af spetälske.

Med det af Utskottet tillstyrkta anslagsbeloppet är det, såsom jag redan visat, omöjligt att under år 1870 bringa till stånd den välbehöfliga sjukvårdsanstalten. Dertill samt för de spetälskas vård och underhåll under samma år erfordras ett anslag af 11,500 R:dr. Nu har Herr Brun i sin motion yrkat, att för 1870 måtte beviljas dels ett anslag af 7,000 R:dr för en gång till sjukhemmets fullbordande och dels 2,400 R:dr, utgörande hälften af hvad som erfordras för underhåll och vård af de sjuke, mot vilkor att Gefleborgs läns landsting bidroge med andra hälften deraf eller 2,400 R:dr. Utskottet har hemtat skäl till afstyrkande af denna motion hufvudsakligen från den omständigheten att landstingets hittills utgjorda bidrag derigenom skulle nedgå från 3,000 R:dr till 2,400 R:dr, och detta är ett skäl, hvars giltighet jag icke kan annat än erkänna, på samma gång jag är förvissad, att landstinget, när det ser Representationens välvilja att komma orten till hjälp, gerna skall bidraga till ändamålet med samma summa som förut. Under förutsättning således att landstingets bidrag kommer att utgöra 3,000 R:dr, erfordras för år 1870 ett ytterligare anslag af 8,500 R:dr, och mitt yrkande är derföre: att, under förutsättning att landstinget fortfarande bidrager med 3,000 R:dr, Riksdagen måtte höja den af Kongl. Maj:t föreslagna och af Stats-Utskottet tillstyrkta summa af 5,800 R:dr med det belopp hvarmed dessa båda summor understiga det såsom nödigt anseddä anslaget — 11,500 R:dr — eller 2,700 R:dr, så att å 1870 års stat uppföres ett extra anslag af 8,500 R:dr att för detta ändamål emot nämnda

vilkor utgå. Jag anhåller vördsamt om proposition å detta mitt förslag.

Herr Brun: Efter den grundliga belysning af frågan som Herr Berlin lemnat torde det vara öfverflödigt att vidare yttra sig i densamma. Jag ber endast få tillägga, att jag icke uti min motion åsyftat att göra någon rubbning i fördelningen af det anslag som hittills utgått för spetälskes underhåll och vård, utan tvärtom har jag antagit att landsfinget hädanefter som hittills skulle vara beredvilligt att, så långt tillgångarne medgifva, deltaga i denna kostnad; men då på grund af Sundhets-kollegii hemställdan Kongl. Maj:t gjort framställning om ett särskildt anslag för en gång för att tidigare än annars vinna ett ändamålsenligt sjukhem åt dessa olyckliga, kan man icke annat än anse ganska naturlig en bön, att hjälpen icke måtte fördröjas ännu ett eller flera år åt dessa olyckliga, hvilkas belägenhet är sådan, att endast den som sett spetälskesjukdomen i hela dess förskräcklighet kan derom göra sig en föreställning.

Denna sjukdom är lyckligtvis för litet känd i vårt land för att kunna göra anspråk på enskildes barmhertighet och deltagande i någon större utsträckning, och deruti ligger ett motiv för min framställning, att Statsmagtarna måtte vidtaga kraftigare mått och steg än hittills emot denna sjukdom, innan den är för långt framskriden. Exemplet från Norge innebär också en maning som icke bör förbises, då denna sparsamma nation ansett sig böra bekämpa denna landsplåga med alla möjliga medel och Norska Statsverket därför utgifvit betydliga summor.

Den omständigheten att sjukdomen börjar visa sig äfven uti Stora Kopparbergs län torde ock utgöra ett skäl att vidtaga kraftiga åtgärder till densammas hämmande.

På dessa skäl föränledes jag anhålla, att Kammaren ville bifalla Herr Berlins förslag, under förutsättning att Gefleborgs landsting bidrager med samma summa som derifrån hittills för detta ändamål utgått.

Herr Brusewitz: Jag var af olika mening med Utskottets majoritet då denna fråga i Utskottet till behandling förevar, men vill nu ej uppehålla tiden med upprepande af skälen för min åsigt, sedan de båda föregående talarne så fullständigt belyst frågan. Jag anser ärendet verkligen vara af så magtpåliggande natur, att Representationen icke bör motsätta sig den åskade förhöjningen i det af Stats-Utskottet föreslagna beloppet, och instämmer jag derfore i Herr Berlins yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma endast hade yrkats, att Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle såsom bidrag till fullbordande af ett sjukhem för personer i Helsingland, hehaftade med sjukdomen spetälska, samt deras skötsel och vård, anvisa för år 1870 ett extra anslag af 8,500 R:dr, med vilkor att landstinget till samma ändamål bidrager med 3,000 R:dr; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid sva-

rades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på ofvanomförd yrkande, då svaren utföllö med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

24:de punkten.

Mom. a.

Bifölls.

Mom. b.

Herr Berlin: Jag får uppriktigt bekänna, att jag ej kan inse sambandet emellan den af Utskottet i denna punkt föreslagna åtgärd och Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet samt hvad Utskottet derom yttrat. Denna åtgärd skulle endast i det fall vara berättigad, om bristen tillkommit genom något fel å administrationens sida. Det är likväl uppenbart att orsaken måste sökas i en mängd missgynnande förhållanden, hvilka icke kunnat af administrationen hvarken förutses eller förekommas. På dessa skäl yrkar jag afslag å den ifrågavarande punkten.

Herr Wærn: Jag tror icke, att det varit Utskottets mening att här uttala något klander, utan Utskottet har stödt sig på samma skäl som vid föregående riksdagar, nemligen önskvärldheten af en utredning från Regeringens sida i det angifna hänseendet. Då jag tror att genom en sådan utredning mycket kunde vinnas, får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr vice Talmannen: Då denna fråga blifvit föremål för olika meningar, anhåller jag att få yttra några ord, med anledning af hvad nu sednast en af Stats-Utskottets ledamöter i ämnet anført. Utskottet har åberopat föregående Riksdagars framställningar till Kongl. Maj:ts såsom skäl för den föreslagna skrifvelsen.

Den första af dessa framställningar afläts vid 1859 års riksdag, och gick ut på att Kongl. Maj:ts måtte tillse, huruvida icke hospitalens förvaltning kunde ställas under en annan öfverstyrelse. Frågan var då icke om en förändrad organisation af hospitalens förvaltning, utan endast om en förändrad form af öfverstyrelser. Ungefär samtidigt med denna framställning inkom från den särskildt tillförordnade komité, som blifvit nedsatt för afgifvande af förslag rörande förändrad organisation af Rikets styrelse- och förvaltningsverk, ett Betänkande, som ganska omständligt redogjorde för hospitals-öfverstyrelsens tillkomst och de omständigheter som dermed stodo i förbindelse. Komitéen kom efter ganska vidlyftig motivering till den åsigt, att den dåvarande öfverstyrelsen borde bibehållas i samma form som förut. Antagligen på grund af detta Utlåtande har Kongl. Maj:ts sedermera icke vidtagit någon annan förändring i öfverstyrelsens organisation, än att, jemlikt Kongl. Bref af den 26 November 1860, generaldirektören för hospitalen och lasaretten i riket erhållit säte

och stämma i styrelsen. Det höfves ej mig eller någon annan af öfverstyrelsens ledamöter att uttala ens en förmodan, huruvida icke möjligen en öfverstyrelse under annan form skulle kunna administrera dessa viktiga anstalter med större nit, större kraft och större upplysning. Det vissa är dock, att ingen förvaltning erhålles för bättre pris.

Det kan i hvarje fall icke vara något behagligt uppdrag att bära de dagliga och stundliga omsorgerna för en förvaltning, der en oroväckande tillväxt af de sinnessjukes antal ständigt påkallar ökade ansträngningar, på samma gång som pris-stegringar och andra ogynnsamma förhållanden föranlett en ekonomisk förlägenhet, som beklagligen Statsmagterna ansett sig icke till fullo kunna afhjelpa. Jag är under sådana omständigheter långt ifrån att vilja motsätta mig ifrågasättande förslag, för så vidt det åsyftar att tillvägabrinda en öfverstyrelse i annan form än den nuvarande, som är organiserad på grundvalen af den allmänna människokärleken; men jag får likväl erinra derom, att hvarje förändring i denna organisationsgrund måste medföra behöfvat att gripa djupare i kassakistan, än hittills varit för ändamålet erforderligt.

Grefve Mörner, Oscar: Om jag hyst någon förhoppning att kunna vinna ändring i Utskottets förslag, så skulle jag, då mom. a till behandling förevar, hafva tillstyrkt en sådan, ty det har icke undfallit mig—hvad jemväl upplystes af tillgängliga handlingar—att hospitalräkenskaperna kämpa med en betydlig årlig brist till särdeles stora belopp, och att den nu ifrågasatta anslagsförhöjningen icke betäcker denna brist. Jag ansåg det emellertid icke vara värdt att påyrka någon ändring, då Utskottet tillstyrkt allt hvad Kongl. Maj:t begärt. Det är emellertid ett högst betänkligt förhållande, att återfall af sinnessjukdomar numera inträffa så ofta, och att en väsendtlig orsak dertill måste sökas i den omständigheten, att hospitalen af ekonomiska skäl äro tvungna att utskrifva sinnessjuka, innan de äro fullkomligt botade. Mig synes det vara för samhället en helig pligt att, om ock med någon ansträngning, sätta hospitalen i tillfälle att uppfylla sin bestämelse. Hvad som är gjordt kan emellertid icke ändras. men jemte det jag annäler missnöje emot mom. a, måste jag bekänna, att jag ännu mindre kan godkänna mom. b., som, i stället att uttrycka tacksamhet för öfverstyrelsens oegennyttiga förvaltning, liksom säger att denna förvaltning icke blifvit skött som sig bort. Jag instämmer därför med Herr Berlin och yrkar afslag å mom. b.

Grefve af Ugglas: För min del tror jag, att den i mom. b. tillstyrkta skrifvelsen mindre åsyftar ett klander emot Serafimer-ordensgillet förvaltning, tvärtom torde de flesta af Stats-Utskottets ledamöter hafva varit fullkomligt öfvertygade om den oegennyttiga och nitiska omvårdnad öfverstyrelsen egnat de åt den anförtrödda angelägenheter, utan tror jag att man måste söka ett annat skäl för Utskottets hemställan i denna punkt, och detta skäl är, att, då frågan för somliga Utskottsledamöter var ganska sväfvande, och Representationen två gånger gjort framställning till Kongl. Maj:t rörande organisatio-

nen af hospitalens förvaltning, utan att något svar derå afgifvits, man önskade genom en ny hemställan utverka ett sådant svar, hvaregenom frågan kunde blifva utredd och vinna sin slutliga lösning. Det är mycket troligt, att genom en sådan utredning skulle visa sig, att förvaltningen icke i någon väsendtlig mån kan anordnas bättre, än den för närvarande är, och att, om en annan åsigt hittills hos en och annan gjort sig gällande, den varit obefogad. Men då Representationen gjort två särskilda framställningar, är det naturligtvis önskligt, att ett svar å desamma lemnas af Regeringen. Denna punkt innebär således icke något klander, utan en påminnelse om ett svar — ett svar som, derest någon benägenhet till klander hittills skulle hafva yppats hos en och annan om förhållandena mindre väl underkunnig, ej kan annat än blifva förmånligt för den nuvarande öfverstyrelsen, såsom aflägsnande hvarje anledning till anmärkning emot densamma. Ser man saken så, bör Utskottets hemställan i denna punkt ganska väl kunna försvaras, då densamma, långt ifrån att innebära något klander emot öfverstyrelsen, tvärtom bör leda till ett allmänare erkännande af denna styrelses nit och omsorger i sin förvaltning och således vara äfven öfverstyrelsen till någon nytta.

Jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

25:te punkten.

Herr Hasselrot: Stats-Utskottet har för sitt i denna punkt gjorda afstyrkande af min motion om anslag till idiot-barnhemmet i Sköfde anfört tvänne skäl, nemligen dels att frågan syntes tillhöra de angelägenheter, i hvilka landstingen, om den enskilda välgörenheten skulle visa sig otillräcklig, böra träda emellan, och dels att Utskottet saknat närmare utredning på hvad sätt det ifrågavarande anslaget skulle användas. Hvad det sista skälet beträffar, så är det visserligen sannt, att, då frågan förevar inom Utskottets utgiftsafdelning, jag ännu icke blifvit i tillfälle att inlemna åtskilliga handlingar i ämnet, hvilka först sedermera kommit mig till handa; men dessa handlingar, som borde hafva medgifvit en tillräcklig utredning af frågan om anslagets användande, funnos för Utskottet tillgängliga, då ärendet handlades i Utskottets plenum, och sålunda tror jag att Utskottet icke haft skäl att afstyrka motionen endast på grund af bristande utredning i detta afseende. På det att emellertid icke samma skäl må komma att göra sig gällande äfven här inom Kammaren, ber jag att i korthet få relatera innehållet af de ifrågavarande handlingarne. Den ena af dessa är en skrivelse från anstaltens föreståndarinna, Mamsell Carlbäck, som, i förhoppning att anslaget skall beviljas, förklarar sig skola med tacksamhet använda detsamma till anstaltens

fromma och i öfverensstämmelse med de närmare föreskrifter, som Riksdagen kan finna för godt att meddela. Den andra skrifvelsen är från ordföranden i samma inrättnings bestyrelse, tjänstförrättande kyrkoherden i Sköfde, Pastor Friberg. Jag ber att ur denna skrifvelse få uppläsa följande:

“Eleverna i Sköfde idiothem äro för närvarande 11 till antalet; men ofta, för att icke säga nästan dagligen, ingå skrifvelser till Mamsell Carlback från skiljda orter i riket med begäran om inträde för dylika olycklige; och utan att se på egen möda och besvär, är hon villig och önskar af hjertat att kunna säga ja till allas begäran, om blott tillgångar och utrymme medgäfvé det. Det smärtar henne, när hon af anförda skäl, synnerligast det förra, nödgas säga nej; ty hon har numera gjort till sitt lifs uppgift, att uteslutande kunna gagna desse vanlottade, förmildra deras tillvaro, söka framlocka hvarje det ringaste frö till sjelfmedvetande och sjelfverksamhet hos dem och söka göra det så fruktbärande som möjligt. I hennes handledning af dessa vanlottade synes efter min uppfattning föga öfrigt att önska. Genom sin kärleksfulla behandling har han så tillvunnit sig dem, att ett ord, en min af henne är nära nog tillräckligt att förmå dem till ögonblicklig lydnad, och det är i sanning rörande att se med hvilket förtroende de sluta sig intill sin vårdarinna.

Utom daglig undervisning för att lära dem läsa och daglig rörelse i fria luften, söker Mamsell Carlback att emellanåt gifva dem sådan sysselsättning, hvartill en hvar kan tyckas hafva någon fallenhet. Att Mamsell Carlback i detta sitt kärleksfulla och prisvärda företag förtjenar allt möjligt understöd, synnerligen som hon redan har ett par elever, för hvilka föga ersättning vankas, torde vara utan allt tvifvel, och vågar jag därför i största ödmjukhet hos Stats-Utskottet förorda hennes idiothem till det bästa.”

Jag ber att för min del få härtill lägga några ord. Det ifrågasvarande barnhemmet inrättades ursprungligen i Göteborg. Men sedan på enskildt välgörenhetsväg insamlade medel möjliggjort anskaffandet af en större lokal, har densamma förflyttats till Sköfde. Dess nuvarande lokal är afsedd för inrymmande af 20 barn, ehuru endast 11 kunnat hittills intagas. En särskild bestyrelse har numera blifvit organiserad. Denna bestyrelse, som består af Kapten G. Geijer, Doktor O. H. Sylvén, Rektor C. P. Lindström och Pastor S. Friberg, har sig anförtrodd värden om anstaltens intressen; och redan häruti bör ligga en garanti, att de medel, som nu kunna komma att af Riksdagen anvisas, skola blifva väl använda.

Det andra af Utskottet anförda skälet eller sannolikheten deraf, att vederbörande landsting skulle vilja anslå medel till ifrågasvarande barnhem, är icke heller hållbart. Denna anstalts verksamhetsområde är nemligen icke inskränkt till Skaraborgs län, utan omfattar hela landet. Af den nyss upplästa skrifvelsen inhämtas, att ansökningar om intagande af barn från olika delar af riket oupphörligen ingå, och af de 11 barn, som för närvarande vårdas å inrättningen, torde de flesta hafva kommit från trakter belägna utom Skaraborgs län. Vid sådant förhållande kan man ej begära, att detta län mera än andra skall vilja bidraga till denna anstalts underhål-

lande. Då densamma gagnar landet i dess helhet, så synes det väl vara Statens pligt att tråda emellan med den hjälp som erfordras.

Mamsell Carlbäck hade, innan hon började detta välgörenhetsverk, en liten förmögenhet, den hon sedermera helt och hållet uppfört för att realisera sin vackra idé, hvarjemte hon för samma kärleksfulla ändamål dagligen offrat och offrar sina personliga krafter. Den enskilda välgörenheten har visserligen numera kommit henne till hjälp i hennes bemödande, och genom det nit, som utvecklats af den för sådant ändamål bildade frivilliga föreningen, har en ej obetydlig summa redan insamlats. Men detta är dock icke tillräckligt för att brygga inrättningens fortfarande bestånd. Den dagliga erfarenheten visar allt för ofta, att den enskilda välgörenheten, då den för liknande ändamål anlitas, väl i början kan vara riklig, men att den likväl snart afmattas, i den mån nya föremål uppkomma och taga densamma i anspråk. Jag tror sålunda, att om man vill påräkna att denna anstalt fortfarande skall bestå, så är det nödvändigt att Staten kommer densamma till hjälp. Den är för närvarande den enda i riket, under det man i andra länder har flera likartade anstalter. I Köpenhamn finnes åtminstone en sådan, som är understödd af Danska staten. Detta vet jag med så mycket större visshet, som Mamsell Carlbäck vistats en längre tid i denna anstalt för att tillägna sig den derstädes brukliga lärometoden.

Det är sannt att det anslag, som nu begärts, är till beloppet temligen obetydligt, och man har till och med funnit det så obetydligt, att man redan af denna orsak velat afslå detsamma, såsom till föga gagnande. Jag har emellertid begärt så litet, dels derföre att jag hoppades att anslaget då skulle möta mindre motstånd, och dels emedan jag ansett att detta belopp af 500 R:dr, hvarmed för öfrigt redan mycket kan uträttas, lämpligen skulle kunna lemnas anstaltens föreståndarinna personligen, såsom en slags gratifikation eller belöning för hennes osparade möda och synnerliga förtjenst. Jag tror dessutom, att denna anstalt skall af allmänheten omfattas med större förtroende, om den blir understödd af Staten.

Det är måhända icke alla bland Er, mine Herrar, som sett en idiot; men den som sett en sådan, bör lätt kunna fatta betydelsen af den verksamhet, hvaråt Mamsell Carlbäck egnat sig. Må man endast besinna, att dessa stackars varelser, ehuru ej fullkomligt i saknad af alla själsförmögenheter, likväl blifvit af naturen så svagt utrustade både i fysiskt och andligt hänseende, att de knappast kunna sägas ega menskliga egenskaper. Staten har ansett det för sin pligt att bekosta vård åt de sinnessvaga och åt de kroppsligt sjuka bland de fattigare samhällsklasserna, och för detta vackra ändamål göras årligen stora uppoffringar. Skulle icke de ännu mera vanlottade varelser, om hvilka det nu är fråga, hafva ett lika stort anspråk på Statens bistånd. Jag ber att till Herrarnes behjertande få om dessa stackars barn uppläsa några ord af Doktor Kjellberg. Han yttrar nemligen:

“Genom förnyade undersökningar om befolkningen i vårt land är det till fullo visadt, att inom alla delar af landet lefver ett stort antal *sinnesslöa personer*, som allt ifrån sin spädaste barndom visat tec-

ken till bristande andlig utveckling och som sålunda för hela sitt lif blifvit hvad man kallar *mindre vetande, idioter* eller *fänar*. Flertalet af dessa framläpa ett uselt lif såsom fattighjon eller rotehjon inom kommunerna, der de ofta äro föremål för gyckel och rå behandling af tanklösa och hjertlösa människor. Ehuru gamla till åren äro de dock till uppfattning och förmögenheter såsom små barn och lika mycket som dessa i behof af hjälp, vård och öfverseende.

Det lider icke något tvifvel, att många ibland dem under en del af deras lif varit mottagliga för undervisning, och att de sålunda kunnat blifva medvetna och nyttiga medlemmar för samhället, om denna tid blifvit väl använd. Sedan denna period deremot blifvit försummad, återstår dem endast att i ett tillstånd, som ofta nog är uslare än djurens, släpa på sin tunga boja, till dess befrielsens timme slår äfven för dem.

Men jemte dessa gamla barn finnas också unga idioter, för hvilka lärotiden ej blifvit förspild. Största delen af dem tillhör familjer, för hvilka de utgöra en tung börda, under det de sjelfva i de aldra flesta fall sakna den vård och den ledning de behöfva. Det är ingalunda god vilja som fattas hos föräldrarne, men det är tillgångar och ofast äfven insigter som felas dem. Lemnad åt sig sjelf är sålunda familjen ur stånd att gifva passande vård och uppfostran åt dessa sina vanlottade medlemmar, och ännu har det allmänna icke vidtagit någon tillfredsställande åtgärd, för att räcka en hjälpende hand åt de värnlösa varelserna.“

Jag ber att vidare få uppläsa följande rader ur ett af Pastor Friberg under den 2 November 1868 till bestyrelsen aflåtet bref.

“I sällskap med Kapten Geijer och Rektor Lindström besökte jag Mamsell Carlback, och får jag säga, att blandade känslor af vemod och glädje intogo oss, då vi vid inträdet möttes af Mamsell Carlback. omgifven af 8 fänar, i hvilkas blickar dock framlyste den största glädje och belåtenhet. Det vill sannerligen till att vara rustad med en sådan troskraft, som Mamsell Carlback genom Guds nåd eger. för att kunna börja och, såsom hon hittills gjort, genomföra ett barmhertighetsverk, som i sitt slag står ensamt i vårt land. Vi hafva många inrättningar, understödda dels af Staten och dels af den allmänna välgörenheten, för olyckliga; men för sådana som dem, hon vårdar, har intet slikt funnits.“

Mine Herrar, det synes mig verkligen att för oss, som äro nog lyckliga att vara i åtnjutande af våra både själs- och kroppskrafter, borde det vara en kär och dyrbar pligt att lemna vår medverkan till de med så god framgång redan gjorda försöken att något förbättra dessa stackars varelsers sorgliga belågenhet. Jag vågar likväl icke begära, att Kammararen nu genast skall lemna sitt bifall till anslaget; men jag anhåller, att frågan måtte återremitteras, på det att Stats-Utskottet må sättas i tillfälle att föreslå de närmare villkoren för anslagets utgående.

Herr Bergstedt: Bland de många ämnen, som kunna blifva föremål för framställningar till Riksdagen, tror jag att få äro mera behjertansvärda än det, som Herr Hasselrot berört i sin motion; men

detta oaktadt anser jag, att Stats-Utskottet i första hand ej kunnat behandla denna motion annorlunda än som skett. Jag befarar nemligen, att den sak, för hvilken motionären intresserat sig, föga skulle gynnas genom beviljandet för en gång af det obetydliga anslag, som nu blifvit ifrågasatt. Sjelfva frågan är emellertid af största intresse. Jag behöfver i detta afseende ej säga många ord till den vältaliga framställning, som nyss af motionären sjelf blifvit gjord. Jag anhaller endast att få i korthet omnämna några omständigheter, som blifvit mig bekanta genom läsning af åtskilliga uppsatser om idiot-anstalter i allmänhet. Dessa anstalter äro jembförelsevis nya. I England lära visserligen finnas några idiothospital, men de äro helt och hållet enskilda stiftelser. Deremot finnes i Frankrike en liknande anstalt, som, på statsunderstöd grundad, redan existerat 10 å 12 år, och i Danmark finnes också en dylik. Man har emellertid funnit, att det fordras särskildt utrustade menniskor för ledningen af dessa anstalter. Bland tusen läkare lärer man knappast finna en, som är fullkomligt kompetent att fylla en dylik uppgift. Efter hvad det nu visat sig synes emellertid Mamsell Carlbäck vara sällsynt utrustad i detta fall, och det skulle derföre vara så mycket mera sorgligt, om hon af brist på ekonomiskt understöd hindrades att fullfölja den vackra mission hon åtagit sig. För att väcka intresse för ett sådant företag behöfver man ej inskränka sig att vädja endast till de menliga känslorna. Äfven ekonomiska skäl kunna tala till fördel för detsamma. Ty dessa sinnesslöa barn, som i vanliga fall blifva en ökad börda på fattigvården, kunna genom ändamålsenlig uppfostran göras till gagnande samhällsmedlemmar, åtminstone inom begränsade områden. I detta hänseende har man sett glädjande exempel bland annat i England. För några år sedan intogs å ett af idiothospitalen derstädes en gosse om 13 å 14 års ålder, som tycktes fullkomligt sakna både tanke och tal-förmåga. Efter endast 3 å 4 månader hade man emellertid lyckats att väcka hans slumrande förmögenheter och utveckla dem ända derhän, att han förfärdigade modellen till ett lineskepp, som förevisades vid expositionen i London 1862 och vittnade om vackra anlag. Det är sålunda fullkomligt orätt, om man tror, att hvad Staten gör för dessa välgörenhetsanstalters understödjande bör betraktas endast såsom ett barmhertighetsverk. Tvärtom kunna de uppoffringar, som göras i detta hänseende, anses lika mycket påkallade redan ur synpunkten af deras produktiva ändamål, som är att rädda åt samhället några menliga krafter, hvilka eljest skulle gå förlorade. Hvad motionären anført om Statens skyldighet att understödja den ifrågavarande anstalten, har sålunda efter mitt förmenande ej varit oberättigadt; men jag tror icke att mycket vinnes, om motionen bifalles i den form den ursprungligen haft, och lika litet tror jag att något gagn kan åstadkommas genom dess återremitterande i det af motionären nyss afgifna syftet. Deremot ber jag att få antyda ett annat sätt, hvarpå jag tror att samna önskningsmål kunde vida bättre befordras. Vi hafva nemligen alldeles nyss förehaft ett ärende, som utgör ett exempel att Kongl. Maj:t, med föranledande af en enskild motionärs initiativ, hos Riksdagen gjort framställning om beviljande af anslag till

till en anstalt, som, i full likhet med den nu ifrågavarande, är af enskild person grundad för ett filantropiskt ändamål. Äfven det ärende som nu behandlas är, om jag ej misstager mig, just af den beskaffenhet, att det utgör ett lämpligt föremål för Regeringens omsorg att i det allmännas intresse derät bereda framgång. Jag tror sålunda, att, om Riksdagen fästade Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på detta ärende och begärde, att Kongl. Maj:t, efter närmare pröfning deraf, ville göra nådig framställning om utredande af lämpligheten för Staten att öfver hufvud befatta sig med anläggandet af anstalter för sinnesslöa barn, hvaraf i vårt land beklagligtvis finnes ett stort antal, så skulle äfven denna speciela angelägenhet derigenom gagnas vida bättre än genom beviljande af det obetydliga understöd, som nu blifvit ifrågasatt. En Regeringens framställning om anslag för ändamålet måste nemligen inför Representationen erhålla långt större vikt än den enskilde motionärens kan ega, och redan genom ett sådant behandlingsätt af frågan skulle dessutom det allmänna intresset för densamma påkallas till en omfattning, som kunde blifva af den största betydelse för den ifrågavarande anstaltens framtid. Den omständighet att Riksdagen för densamma visat deltagande till den grad, att Riksdagen ingått till Kongl. Maj:t med en sådan begäran, som den nyss förutsatta, skulle nemligen åt den enskilda välgörenheten gifva en vida kraftigare impuls, än hvad som skulle blifva förhållandet, om Riksdagen beviljade den spottstyfver, som nu blifvit begärd. Jag föreslår sålunda, att frågan måtte till Utskottet återförvisas i den syftning, att Utskottet, efter ytterligare utredning deraf, måtte föreslå Riksdagen att till Kongl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse med anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t dels till nästkommande Riksdag aflåta nådig Proposition om det anslag, som kan finnas lämpligt och erforderligt för understödjande af idiotbarnhemmet i Sköfde, och dels taga i nådigt öfvervägande om och hvilka åtgärder, som kunna vara att vidtaga för åstadkommande af likartade anstalter jemväl i andra delar af riket.

Herr Wærn: Då jag nödgas afstyrka bifall ej mindre till motionen, än äfven till den siste talarens framställning, så är detta för mig långt ifrån angenämt. Jag kan nemligen icke neka att den inrättning, som nu är i fråga, är egnad att medföra ett stort och allmänt gagn och att densamma äfven ur andra synpunkter är väl förtjent att omfattas med deltagande. Den fråga, som nu är föremål för vår pröfning, har i detta afseende en nära likhet med den nyss behandlade frågan om anslag till den mediko-pneumatiska anstalten. Äfven denna sistnämnda anstalt har till ändamål att bereda hjälp åt menskligt lidande och äfven den har af enskild man med personliga uppoffringar blifvit ävägabragdt. Alla sådana företag äro naturligtvis mycket förtjenstfulla och böra af människovännen betraktas med glädje och deltagande; men då man för deras understödjande gör anspråk på statsmedel, så fruktar jag att man slagit in på en oriktig väg. Dessa filantropiska privatanstalter utgöra nemligen mycket lämpliga föremål för den enskilda välgörenhetens mellankomst, der

densamma är af behovet påkallad, men de kunna ej samtidigt utgöra lämpliga föremål för statsunderstöd. Jag skulle sålunda heldre önska att motionären ville inom denna Kammare öppna en subskription för det ifrågavarande ändamålet, då jag är förvissad att han icke skulle sakna prof på vårt deltagande för detsamma; men jag tror att vår pligt såsom representanter bjuder oss att icke bortskänka statsmedel åt anstalter, som ej stå under offentlig kontroll eller i öfrigt hafva egenskap af statsinstitutioner. Jag vill visserligen ej påstå att Staten icke kan ega skyldighet att taga vård om de olyckliga samhällsmedlemmar, som här äro i fråga, men om Staten skall bekosta någon inrättning för detta ändamål, så är det, efter mitt förmenande, ett oeftersigtigt vilkor att densamma erhåller karakteren af en offentlig barmhertighetsinrättning. Man kunde ju t. ex. upplåta en afdelning af någon bland Statens hospital för inrättande af en vårdanstalt af den nu ifrågavarande beskaffenheten. Och då Mamsell Carlback anses synnerligen skicklig för ledningen af dylika anstalter, så kunde hon ju antagas till föreståndarinna för denna afdelning. Under sådana förhållanden skulle jag ej vilja motsätta mig ett anslag för ändamålet. Men att för närvarande bevilja ett sådant anslag i den form och på det sätt, som af motionären blifvit ifrågasatt, tror jag vore orätt och äfven föga gagnande för saken, ty styrkan i det anspråk på den enskilda välgörenheten, som denna anstalt utan tvifvel eger, ligger just deruti att anstalten är uteslutande beroende af denna välgörenhet. Jag är sålunda förvissad att vi genom beviljande af de några hundra riksdaler, som nu blifvit begärda, skulle mera skada än gagna det vackra företaget, som det vore meningen att derigenom befrämja; och får jag sålunda äfven af detta skäl yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Hasselrot: På samma gång jag betygar min liffiga tacksamhet för det understöd Herr Bergstedt lemnat mig, ber jag att mot den siste talaren få anmärka, att det är en stor skillnad mellan den nu ifrågavarande anstalten och den mediko-pneumatiska; ty för den sistnämnda inrättningens underhållande behöfver man väl icke hänvända sig till den enskilda välgörenheten. För öfrigt har ju Staten ansett sig böra bekosta hospitaler för svagsinta, lasarettor för sjuka; och för de döfstumma bekostar Staten en stor och dyrbar inrättning. De vanlottade menniskor, som nu äro i fråga, äro emellertid både sinnesslöa och kroppsligt sjuka och de synas sålunda ega dubbelt anspråk att samhället icke handlöst öfverlemnar dem åt den enskilda välgörenheten. Jag tror det sålunda vara Statens pligt att lemna understöd åt denna inrättning, men då det belopp, som jag begärt, måhända är för litet, på sätt Herr Bergstedt nyss antydde, så förklarar jag mig med glädje i det förslag, som af honom blifvit framställt.

Friherre Raab, Adam: Jag kan sannerligen icke med godt samvete lemna mitt bifall till Utskottets förslag i denna punkt. Jag har sett åtskilliga s. k. idioter och jag må säga att, om något kan göras för att förbättra dessa stackars vanlottade varelsers belägenhet, så måste ett sådant barmhertighetsverk vara förtjent af den stör-

sta uppmuntran. Vi hafva nyss hört af Herr Bergstedt uppgifvas att det behöfves särskildt utrustade personer för att kunna handleda de sinnesslöas uppfostran, och erfarenheten synes hafva visat, att det fruntimmer, som står i spetsen för idiotbarnhemmet i Sköfde, verkligen är i besittning af de sålunda erforderliga sällsynta egenskaperna. Då härtill kommer att hon offrat hela sin förmögenhet på detta vackra företag, så synes det mig att Staten ej bör undandraga sig att lemna henne det understöd, som är erforderligt för anstaltens fortfarande uppehållande. Vi hafva nyss för den i Helsingland befintliga vårdanstalt för spetelske anslagit ett vida större belopp än Stats-Utskottet föreslagit, eller Kongl. Maj:t begärt, och såväl denna tillökning, som äfven anslaget till exercis i skolorna blefvo beviljade på grund af enskilda motionärers framställningar. Jag tror sålunda att den form, hvori begäran om det nu ifrågavarande anslaget blifvit gjord, icke bör innebära något hinder för dess bifallande. Det är sannt att motionären i sin begäran måhända varit väl moderat, men att vara detta är i allmänhet icke något fel, och jag tror icke att vi af sådan anledning böra afslå motionen. Jag yrkar sålunda återremiss af frågan, ehuru jag lemna derhän, huruvida denna återremiss bör ske i den af Herr Bergstedt föreslagna syftning eller i den af motionären sjelf ifrågasatta.

Friherre Sprengtporten: Jag hyllar visserligen den grundsatsen att man i allmänhet icke bör bifalla anslagsfrågor, som ej blifvit af Kongl. Maj:t pröfvade, men jag tror ej att strängheten i fasthållandet af denna grundsats bör drifvas så långt, att man ej kan fästa afseende jemväl å enskilda motionärers framställningar, helst i fall sådana som detta. Jag vill sålunda gerna biträda det af en föregående talare väckta förslag att genom en Riksdagens underdåniga skrifvelse fästa Regeringens uppmärksamhet på den nu förevarande frågan, men jag vill på samma gång rösta för beviljandet af det utaf motionären begärda beloppet såsom en gratifikation, eller ett slags erkännande åt den person, som grundlagt ifrågavarande barnhem. Jag anhåller derföre om proposition på bifall såväl till motionen, som till Herr Bergstedts förslag.

Friherre von Essen: Då jag tillhör den ort, der det ifrågavarande idiotbarnhemmet är beläget, så ber jag att få vitsorda både den utmärkta nytta, som denna anstalt redan åstadkommit, och dess föreståndarinnas sällsynta förtjenst. Jag kan icke dela den af en föregående talare uttryckta åsigt, att denna inrättning, så vida den skall komma i åtnjutande af statsunderstöd, bör förenas med något af Statens hospital. Statsanslag hafva ju blifvit beviljade för andra på sätt och vis enskilda inrättningar af liknande beskaffenhet, t. ex. till vårdanstalter för blinda och döfstumma och nu senast till sjukhemmet för de spetelska i Helsingland. Ehuru jag deltagit i Utskottets beslut hufvudsakligen af det skäl, att jag ansåg Utskottet sakna ledning för en nöjaktig utredning af frågan, så vill jag, då möjlighet för en sådan utredning nu synes vunnit, ej motsätta mig motionens återremitterande i det syfte Herr Bergstedt angifvit.

Friherre Sprengtporten: Jag ber att få förtydliga min nyss gjorda framställning på det sätt, att jag förenar mig i yrkandet om återremiss, men på samma gång anhåller att Utskottet måtte, vid frågans förnyade behandling i det af Herr Bergstedt angifna syfte, jemväl taga i betraktande, huruvida icke det af motionären begärda anslag må för innevarande år kunna i form af gratifikation ställas till disposition af idiotbarnhemmets föreståndarinna.

Herr Reuterswärd: Då Kammaren nyss genom votering i afseende å 22:dra punkten af detta Betänkande bifallit, att ett statsunderstöd, som uppgår till fyra gånger det nu begärda beloppet, skall lemnas till en anstalt, som i öfrigt är fullkomligt jemförlig med den här i fråga, men hvilken innehafves af en person med enskild förmögenhet och goda inkomster, så skulle det efter mitt förmenande vara i hög grad inkonsequent, om Kammaren afslog denna behjertansvärda motion, endast af det skäl, att det förslag, som densamma innehåller, ej framkommit på det sätt, som man i allmänhet anser vara det bästa i dylika fall. Då jag emellertid befarar, att Kammaren ej skall vilja frångå denna grundsats, så vill jag inskränka mig till att yrka bifall till Herr Bergstedts framställning.

Grefve Posse: Äfven jag får, såsom boende i den ort, der detta barnhem är beläget, vitsorda det utmärkta sätt, hvarpå detsamma är organiseradt och skötes. Jag anhåller dessutom att få med några ord bemöta den af Herr Wærn uttalade åsigt att denna anstalt är fullkomligt jemförlig med den mediko-pneumatiska och derföre, då han icke velat bevilja något anslag till denna senare anstalt, han icke heller fann sig kunna bifalla den nu förevarande motionen. Jag tror för min del, att det finnes en stor olikhet mellan nyssnämnda bägge anstalter i afseende å det berättigade i anspråken på offentligt understöd för desamma. De personer, för hvilkas vård idiotbarnhemmet är afsedt, komma nemligen att, i saknad af en sådan vård, falla fattigvården till last, men detta lärer icke vara förhållandet med de personer, som behöfva anlita den pneumatiska anstalten. Jag får sålunda för min del yrka bifall till Herr Bergstedts förslag.

Herr Dickson, Charles: Jag har alltid föreställt mig, att man åtminstone inom denna Kammare borde söka att konsekvent följa de principer, som man en gång uppställt, men nu finner jag till min förvåning, att man ifrågasätter att redan kl. $\frac{1}{2}$ 2 kasta öfver bord den princip, som kl. 11 gjorde sig gällande. Det var då fråga om ett anslag till Musikaliska Akademien och man fann sig icke kunna bevilja detta, af enskild motionär begärda, anslag af det skäl, att detsamma icke varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning. Nu åter synes man vilja bifalla ett annat anslag, hvarom frågan på aldeles enahanda sätt blifvit väckt och till Representationen framkommit. Jag tror visserligen att Herr Hasselrots förslag om beviljande af understöd för en tid af tre år åt idiotbarnhemmet i Sköfde är väl befogadt och att talande skäl kunna anföras för lämpligheten af ett sådant understöd, men jag är detta oakadt af den mening, att Stats-Utskottet icke kunnat behandla denna fråga annorlunda än som skett. Försla-

get har nemligen icke framkommit i en lycklig form, eller i öfrigt på sätt, som varit egnadt att deråt bereda framgång.

Det är visserligen sannt, att lika väl som Staten har skyldighet att taga vård om de sinnessvaga, den också kan anses ega skyldighet att taga vård om dessa idioter, icke likväl för att derigenom befria kommunerna från tungan af deras försörjande, utan endast på den grund att Staten bör genom ändamålsenlig uppfostran af dessa vanlottade individer söka bringa deras förmögenheter till den utvecklingsgrad, att de kunna i någon mån bidra till sitt eget uppehälle. Om en sådan utveckling är möjlig, så måste det otvifvelaktigt ingå i Statens ändamål att taga omsorg om idiotbarnens uppfostran och att i detta syfte understödja de derföre afsedda anstalterna; men jag tror att med det förtiga anslag, som nu är begärdt, skulle föga kunna uträttas för ändamålets vinnande, och jag befarar att ett sålunda beviljadt offentligt understöd skulle snarare skada den inrättning, som nu uppehålls af enskild välgörenhet. Om allmänheten vet att en sådan anstalt understödes med statsmedel, så blir den lätt benägen att undandraga sig dess bispringande, hvartill den deremot måste känna sig manad, så länge anstalten uteslutande beror af den enskilda välgörenheten.

Ingen kan högre än jag uppskatta de utmärkta förtjenster, som Mamsell Carlbäck ådagalagt eller varmare önska framgång åt hennes menniskoölskande bemödanden; men jag tror att det allmänna intresse, som dessa bemödanden redan tillvunnit sig, skulle i betydlig mån förringas genom beviljande af det nu begärda statsanslaget; och att den sak, för hvilken motionären intresserat sig, vida bättre skulle befrämjas, om, på sätt en föregående talare redan antydt, motionären inom denna Kammare framlade en subskriptionslista för ändamålet, då jag är förvissad att han inom kort skulle få den summa fylld, hvarom nu är fråga. Med uppmaning till motionären att försöka detta vida lämpligare sätt för det afsedda syftets vinnande, får jag sålunda för min del yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Lika med den siste talaren skulle äfven jag beklaga, om den grundsats, hvilken följdes för icke många timmar sedan, redan frånträdde. Hvad särskildt den ifrågasvarande inrättningen angår, så och då jag här hört så många inflytelserika representanter från Westergötland förena sig i ett vitsordande af inrättningens fördelar, är jag öfvertygad om, att den kommer att omfattas med välvilja af landstinget. Den torde ock vara ett lämpligt föremål för dess omsorger och understöd, då den väl närmast är att jämföra med en fattigvårdsinrättning för länet. Skulle det åter vara angeläget att inrättningen erhöle bidrag af statsmedel, så tillåter jag mig erinra om hvad jag nyss nämnde. Vi hade år 1866 på Åttonde Hufvudtiteln en besparing af 223,000 R:dr, och denna kan väl icke hafva minskats till den grad, att det icke vore möjligt att deraf taga 500 R:dr, i händelse sådant ansågs lämpligt. Det är en ny välgörenhetsinrättning, som man här vill göra till föremål för statsanslag. Enligt min åsigt bör man i detta afseende vara särdeles försiktig. Den omständighet att den mediko-pneumatiska anstalten

under så lång följd af år erhållit statsbidrag på grund af enskilda motioner utgjorde nu, då Kongl. Maj:t dertill äskat anslag, ett skäl till bifall, enär man icke ville visa sig mindre fallen att gå Kongl. Maj:ts än enskilda önskingar till mötes, och troligt är, att, i händelse idiothemmet nu i följd af åtskillige talares framställningar och vackra bemödanden finge ett anslag sig beviljadt, detta anslag skulle inom kort fatta fast fot å Hufvudtiteln. Många andra tänkvärda skäl emot anslaget hafva blifvit anförda, och jag anser ej nödigt att upprepa dem. Då för öfrigt genom en uppmaning till den enskilda välgörenheten behovet efter all sannolikhet skulle fyllas, anser jag mig ega giltiga skäl att yrka bifall till Utskottets hemställan.

Grefve Posse: I anledning af den siste värde talares yttrande tillåter jag mig erinra, att den ifrågavarande inrättningen ingalunda kan, såsom han förmenat, anses såsom en fattigvårdsanstalt för Vestergötland, ty der äro intagna barn från alla delar af riket. Hvad åter angår en annan talares anmärkning, att motionären äskat för litet anslag, så förefaller mig detta såsom en sak, lätt att afhjelpa, och för öfrigt får jag göra den talaren uppmärksam derå, att motionären icke vidhåller sitt förslag, utan har förenat sig med Herr Bergstedt i yrkandet, att frågan måtte komma under ny utredning i Stats-Utskottet. Jag hoppas att, om så sker och högre anslag dervid kommer att begäras, talaren då icke frånträder sin åsigt, att det nu föreslagna beloppet är för lågt.

Herr Frisk: På grund af den upplysning, som här blifvit lemnad, att personer från skiljda trakter af riket äro intagne på detta idiotbarnhem samt på det nyss af Herrar Reuterswärd och Bergstedt anförda skäl, får jag biträda de sednares yrkande om återremiss.

Herr Hasselrot: Det är min pligt att ännu en gång begära ordet, ehuru jag är väsendtligen förekommen af min värde vän till venster, som äfven är från min hemort. Han har upplyst, att icke allenast en del utan större delen af å idiotbarnhemmet intagna personer äro från andra trakter än Vestergötland och att jag frånträdt mitt förslag för att förena mig med Herr Bergstedt i yrkandet om återremiss, för att få frågan närmare utredd. Således kan intet afseende fästas vid Herr Dicksons motivering för afslag.

Då jag har ordet, ber jag få lägga Stats-Utskottet på hjertat, att, om motionen dit återremitteras, det måtte i enlighet med Friherre Sprengtportens förslag jemväl tillstyrka beviljandet af detta lilla understöd, hvaraf Mamsell Carlbäck är i stort behof och hvaraf hon gjort sig så väl förtjent.

Herr Lilliehöök: Jag har begärt ordet för att meddela hvad jag har mig bekant i afseende å de orter, från hvilka de personer äro, som åtnjuta vård vid idiotbarnhemmet. Dessa upplysningar tror jag skola tydligt lägga i dagen, att landstinget i Skaraborgs län icke kunnat härmed taga befattning och att orten, långt ifrån att ensam hafva gagn af denna inrättning, delar denna fördel med nästan hela riket, men har sig förbehål-

len den sorgliga anblicken af dessa olyckliga varelser. Antalet är nu 11 från Göteborgs, Stockholms, Linköpings, Elfsborgs, Skaraborgs och Örebro län, och ansökningar om erhållande af plats äro ytterligare inkomna från Stockholm, Göteborg, Skåne, Bohus, Kronobergs, Hallands och Skaraborgs län samt från Wenersborg. Att nu upptaga tiden med intyg öfver de fördelaktiga verkningarne af inrättningen anser jag icke vara behöfligt, utan får jag förena mig i yrkandet om återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till punkten förnyats samt med många både ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Hasselrot begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 25:te punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 39 röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisar Kammaren denna punkt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 33;
Nej — 46.

26:te punkten.

Bifölls.

27:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Vid förra riksdagen gjordes framställning om anslag till Nationalmuseum och hvad dertill hörer. Riksdagen anslog då, om jag ej missminner mig, en viss summa att efter Kongl. Maj:ts bepröfvande fördelas. Nu är denna Lifrustkammare inrymd i samma lokal, och särskildt anslag för vården af densamma borde väl icke vara behöfligt, utan skulle det hittills beviljade icke räcka till, kunde ju det, som brister, tagas af besparingar på Hufvudtiteln. Jag yrkar afslag å denna punkt.

Herr Silfversköld, Nils August: Med anledning af den anmärkning, som af den föregående talaren blifvit gjord mot det föreslagna anslaget för tillsyn och vård af lifrustkammaren, får jag återkalla i Kammarens minne, att det anslag, som vid förra riksdagen beviljades till Nationalmuseum för att efter Kongl. Maj:ts bepröfvande fördelas, afsåg vården af de konsthistoriska samlingarne och att äfven då ett särskildt belopp anslogs för lifrustkammaren.

Jag har endast velat upplysa härom och får yrka bifall till punkten.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

28:de—31:sta punkterna.

Biföllos.

Upplästes ett af Herr Montgomery-Cederhjelm inlemnadt memorial af följande lydelse:

För vårdandet af enskilda angelägenheter får jag anhålla om permission från Riksdagen från den 15 dennes till den 1 nästkommande April.

Denna anhållan bifölles.

Vidare upplästes ett memorial af Herr Munck af Rosenschöld, hvilket lydte sålunda:

Hos Kammaren får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under fjorton dagar, räknade från och med den 18 i denna månad.

Jemväl härtill lemnade Kammaren sitt samtycke.

Friherre Beck-Friis hade ingifvit ett memorial, som nu upplästes och lydte sålunda:

Vördsamligen får jag anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under tre veckors tid, räknadt från och med morgondagen.

Bifölles.

Herr Tornerhjelm anmälte sig och yttrade: Jag får anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från den 15 i denna månad till den 3 instundande April, att för enskilda angelägenheter företaga en resa till Skåne.

Bifölles.

Herr af Klint: Jag får hemställa, att Banko-Utskottets Utlåtande N:o 5, som nu blifvit för andra gången bordlagdt, måtte återflyttas till den plats, det förut på föredragningslistan innehåft. Kammaren biföll detta förslag.

Kammaren åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Torsdagen den 11 Mars 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 10 och 11 dennes samt protokollet för den 3 dennes e. m.

Upplästes ett af Friherre Gyllenkrook ingifvet memorial af följande lydelse:

Hos Kammaren får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under tre veckors tid, räknadt från och med morgondagen.

Denna anhållan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 5 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 40, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Nionde Hufvudtitel.

1:sta punkten.

Herr von Geijer: De uti föreliggande Betänkandets 1:sta punkt omhandlade motioner innehålla tvänne sins emellan ganska skiljak-

tiga frågor. Motionärerna hemställa nemligen, dels att vissa af dem påpekade oegentligheter uti nuvarande grunder för pensioneringen måtte genom förändrade bestämmelser undanrödjas, dels äfven att hädanefter ingen må antagas till tjänsteman med rättighet för honom att vid afskedstagandet och uppnådd viss ålder erhålla pension af Staten. Det är blott den sednare delen, eller den stora principfrågan om Statens skyldighet att pensionera sine tjänstemän, som Utskottet i sitt Betänkande behandlar.

Jag finner det för min del icke vara lämpligt, att Riksdagen, på sätt Utskottet föreslår, hemställer till Konungen, att Högstdensamme behagade tillse, huruvida icke Statens skyldighet att pensionera sina tjänstemän kunde upphöra, emot det att tjänstemännen erhöilo förhöjda löner, som satte dem i stånd att sjelfve bereda sig pensioner genom insättningar i en lifrönteförsäkringsanstalt, hvars inrättande Staten sjelf, om jag förstår Utskottet rätt, skulle ombesörja. Den viktiga principfrågan, huruvida Staten borde anses skyldig att pensionera sina tjänstemän, när de af ålder äro vordne oförmögne att tjena, torde hvarken ur statsrättslig eller statsekonomisk synpunkt blifvit så skärskådad eller i allmänna tänkesättet förberedd, att densamma lämpligen nu bör göras till föremål för Konungens pröfning, under anhållan att han ville låta den utreda. Att statspensionernas upphörande är en framtidsfråga, tror jag visserligen; men jag tror icke, att målet bör sökas på den väg Utskottet föreslagit.

Hvad uppkommer för fördel deraf för Staten, att tjänstemannen, i stället för att få pension på pensionsstat, erhåller, under det han tjänar, ett deremot svarande årligt lönetillägg, som genom insättning i en lifrönteförsäkringsanstalt bereder honom på ålderdomen samma pension, som under närvarande förhållanden honom tillfaller? Snarast vill det synas, som skulle Staten på detta sätt tillskyndas större utgifter än som nu är fallet, när kostnaderna för lifrönteförsäkringsanstaltens administration tillkomme.

Under närvarande förhållanden möter öfverallt så stor svårighet för upphörande af tjänstemännens pensionering, att man i andra länder lärer låtit denna fråga tills vidare anstå.

I Danmark har till och med för vissa tjänstemän införts en förut saknad pensionering, dock utan statskassans betungande. Innehafvare af pastorater få nemligen, när de blifva otjänstbare, afgå med bibehållande af en viss del af lönen (stundom 2 à 300 tunnor byg) såsom pension; under pensionärens lifstid får hans efterträdare i embetet åtnöjas med återstående delen af lönen. Att detta är ett godt arrangement vill jag dock icke precis påstå. I den viktiga frågan huruvida Staten bör anses skyldig pensionera sina tjänstemän, har jag väl icke något mera att säga; men jag ber att få göra en anmärkning emot ett i Betänkandet förekommande påstående, som efter mitt förmenande är oriktigt.

Erkännande att Statens ställning till tjänstemannen vore lika med husbondens till tjenaren, påstår Utskottet, att deraf icke kan härledas någon förpligtelse för Staten att underhålla den uttjente tjänstemannen, "emedan husbonden icke har en dylik skyldighet i förhållande till tjenaren". I gällande legostadga står dock att läsa:

“husbonde må ej förskjuta det tjenstehjon, som honom troget och väl tjent ifrån sitt 30 år, tilldess det af ålderdomen kommit i den belägenhet, att ingen med dess tjenst kan vara belåten, utan drage husbonde försorg, att sådant berömvärdt tjenstehjon till sin död har skälig utkomst och skötsel, mot den betjening det kan utträta“. Jag föreslår att Riksdagen förklarar, att de ifrågavarande motionerna för närvarande icke kunna till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

För den händelse likväl, att någon skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle af Kammaren pröfvas lämplig, hemställer jag, huruvida icke då den föredragna punkten borde återremitteras, på det att Utskottet måtte taga i betraktande, hvad motionerna innehålla rörande behöfligheten af förändrade grunder i vissa fall uti den nuvarande pensioneringen.

Jag tror väl ej att, på sätt en motionär antager, innehafvare af tjenstebefattning vid tullverket eller postverket kan vara i åtnjutande af pension från statsmedlen. Men jag tror att i vissa fall behöfva de stadgade villkoren för statspensions uppbärande ändras. Statspension skall t. ex., för hvad militärtjensteman angår, i regeln icke utgå till sådan tjensteman, som uppbär någon den ringaste “aflöning“ af Staten. Men nu anses “gratifikation“ ej böra räknas till “aflöning“, och deraf har händt, att ansefliga årliga gratifikationer fått uppbäras jemte statspension.

Herr Björnstjerna: Då jag antecknat mig såsom reservant i afseende på denna punkt af Utskottets Betänkande, eger jag ock fullkomlig rättighet att underkänna punktens värde, och vågar jag uttala den öfvertygelse, att Betänkandet i denna del icke bör tillmätas något synnerligt afseende.

Utskottet har här först en lång ingress, uti hvilken bland annat ordas om det tvifvel, som Utskottet hyser derom, huruvida Staten bör pensionera sina tjenstemän, då de uppnått den ålder, att de icke vidare kunna i tjenst kvarstå. Utskottet tvekar, huruvida denna pensionering lämpligen bör fortgå, och rubricerar till och med en sådan pensionering af Staten såsom något för tjenstemännen förödmjukande. Jag har svårt att inse, hvaruti denna förödmjukelse skulle bestå, men är det så, då är det ju redan förödmjukande att taga lön af Staten. Pensioneringen är väl i det hela icke något annat än en fortfarande aflöning, hvilken varit med knapphet tillmätt, så länge tjenstemannen hade krafter att utöfva sin tjenst, och som derföre nu blifvit honom tillagd, då han icke vidare förmår att tjenstgöra. Då grundlagen stadgar, att embets- och tjenstemän i allmänhet icke kunna utan laga ransakning och dom skiljas från sina tjänster, är ock dermed uttaldt, att Staten mot dessa måste ega förpligtelser, som icke gerna kunna afskuddas, utan att äfven detta grundlagsstadgande på samma gång måste upphöra. Hela domarekorpsen t. ex. är alldeles inamovibel, och sålunda kan en domare icke skiljas från sin tjenst, äfven om han icke vidare förmår utföra sitt värf. Om det nu måste antagas, att ett sådant förhållande skall ega rum att tjenstemännen tjena kvar så länge de hafva förmåga dertill och så länge de icke finna sig föranledda att begära afsked, så torde deraf följa, att en skyldig

omtanke för tjänstemännen måste sträcka sig något längre än till tjenstetiden, helst då de, för att inträda på tjänstemannabanan, gjort stora upoffringar, som äfven efter detta inträde ibland ganska länge måste fortfarande göras. Då lön ändtligen erhållits, så är denna, såsom jag redan nämnt, i allmänhet knappt tillmätt. Man har måst sätta dessa löner så låga med afseende å Statens begränsade tillgångar, och endast afsett att de skulle jemnt och nått motsvara de mest oafvisliga behofven. Då lönebeloppet efter noggrannt öfvervägande blifvit bestämdt på sådant sätt, så synes det mig, som det icke vore rättvist att låta tjänstemännen vidkännas ett ytterligare afdrag, på det att Staten framdeles må kunna upphäfvva pensioneringen. Utskottet har visserligen icke heller sagt att så skulle tillgå i början, utan har föreslagit, att Staten då skulle betala tjänstemännens afgifter till en lifränteanstalt. Om man nu kunde föreställa sig, att en sådan anstalt vore inrättad, så måste den omfatta alla, hvilka vore Statens tjenare, och för att ernå detta eftersträfvansvärda mål, måste man bestämma en viss ålder, vid hvilken tjänstemannen kunde skiljas från sin tjenst, och dessutom pålägga honom att icke undandraga sig inträdet uti denna anstalt. För att förvissa sig härom, skulle Staten reglera lönen såsom vederborde för hvarje tjenstbefattning, och skulle af lönen afdragas afgiften till anstalten för beredande af pensioner. Derigenom bildar Staten af sina medel en stor fond, som återigen å sin sida skulle bilda pensioner. Jag har redan förut kommit i erfarenhet af huru ogera man ser att fonder här bildas, och jag förväntar att man icke heller nu med blida ögon skall se, att Staten nu åter förskaffar sig en betydlig fond, så mycket mer som afkomsten af denna fond utgör en ränta på hopsparade statsmedel, och som jag anser att man lika gerna, som att göra tillskott till en sådan fond, kunde direkt af statsmedel utbetala hvad som erfordras till pensioner.

Såsom af förslaget synes, skulle dessutom detta sätt att pensionera tjänstemän för närvarande till och med blifva Staten dyrare, och detta är helt naturligt, ty förvaltningen af en så vidlyftig fond måste naturligtvis betinga stora omkostnader, hvilka nu icke komma i fråga, då pensionerna utgå direkte af statsmedel.

En undersökning af dessa förhållanden, som föreslås i Utskottets Betänkande, vore efter mitt förmenande underkastad stora svårigheter; och har denna utredning väl en gång blifvit gjord, så torde man kanske komma på helt andra tankar, och finna att det sätt att pensionera, som nu eger rum, är billigare än hvilket annat som helst. Det är visserligen sannt, att denna pensionering är tung och dyrbar för Staten, men man måste å andra sidan betänka, att Staten på detta sätt erhåller en allt emellanåt föryngrad tjänstemannakorps, hvilket är af högsta nöden påkalladt.

Det vore således icke skäl att bifalla hvad Utskottet i denna punkt föreslagit. Det har visserligen blifvit yttradt, att man borde återremittera punkten, på det att Utskottet måtte blifva i tillfälle att öfverväga motionärernas tankar och huruvida med anledning deraf någonting kunde åtgöras, men jag anser äfven detta icke kunna leda till något nyttigt mål. Jag får sålunda hemställa, att Kammaren

mätte afslå denna punkt och Utskottets deri gjorda förslag, såsom hvarken gagnande eller för framtiden nyttigt.

Friherre Silfversköld: Det har af en talare blifvit påstådt, att Stats-Utskottet med sitt framställda förslag skulle afse att helt och hållet befria Staten från några skyldigheter med afseende å pensioneringen. Om man genomläser Betänkandets motiver, så skall man likväl ganska väl finna att så icke är händelsen. Stats-Utskottet har deremot fullkomligt erkänt, att Staten bör vara betänkt på att så arrangera, att dess tjenare på alderdomen må vara försörjda. Men då Utskottet betraktat detta ärende har det icke kunnat undgå Utskottet, att flera nya inrättningar finnas med afsättliga tjänstemän. En så inrättad pensionering, som nu gäller för våra gamla tjänstemän, hvilka icke kunna afsättas, är fullkomligt olämplig för personer, som när som helst kunna afskedas.

På samma gång har det ej heller undgått Utskottet, att nuvarande förhållanden vid pensionering, som bestå deruti att tjänstemännen, dels genom Statens tillskott och dels genom egna bidrag vid en viss ålder erhålla pensioner, verka hämmande sålunda, att personer, som annars möjligen skulle finna sig föranlåtna, att lemna Statens tjänst, då förmågan tryter, måste kvarstadna i tjänsten tills de uppnått pensionsåldern, för att icke gå förlustiga det bidrag de lemnat till sin pensionering.

Vill man nu inrätta särskilda pensionsinrättningar för dessa olika embetsverk och stater, så förhindrar man derigenom öfvergången från den ena till den andra, emedan det tillskott, som skett, är bortkastadt, om man öfvergår till en annan inrättning. Det har således förekommit Utskottet, som icke mer än tvänne sätt att förekomma dessa olägenheter skulle finnas. Det ena är att Staten erkänner, att den vill pensionera sina tjänstemän, utan att dessa lemna något bidrag, hvilket möjligen vore det billigaste, och det andra är, att tjänstemännen sättas i tillfälle, att genom Statens arrangementer sjelfva bilda sig en pensionsanstalt. Detta kan ske genom en allmän lif försäkrings- och pensionsanstalt, då, om personerna, som insatt medel i denna anstalt, lemna tjänsten, innan de uppnått pensionsåldern, de kunna, genom att fortsätta med insatserna, erhålla pension då de uppnå den bestämda åldern.

Att Staten i början skall tillskjuta insatserna, hvilka dock sedan skola utgå af tjänstemännens löner, dermed menas, såsom för hvar och en bör vara klart, att Staten då, intilldess annan reglering af lönerna blir gjord, bör vara skyldig att tillskjuta det ökade bidrag, som motsvarar insatsen, men att vid en blifvande reglering af lönerna dessa göres så stora, att tjänstemännen må sjelfva kunna bekosta insättningen, utan att derigenom minska de inkomster, som de för närvarande hafva.

Att Utskottet skulle kunna i en fråga som denna framlägga någon bestämd beräkning, kan man icke begära. Man torde derföre icke böra klandra Utskottet derföre, att det förklarar att saken möjligen skulle kunna gestalta sig annorlunda, än man nu kan beräkna, och att möjligen det nya sättet skulle bli dyrare för Staten; och detta har väl för öfrigt varit bättre, än om Utskottet skaffat sig ett god-

kännande af förslaget derigenom, att det lofvat något, som sedermera icke kunnat hållas.

Det har sagts, att man äfven i andra länder funnit svårighet vid att reglera pensionsväsendet. Ja, men detta är väl icke något skäl, hvarföre icke vi skulle våga försöket här i Sverige. Utskottet har icke sagt, att Riksdagen nu skulle bestämma en viss norm för pensioneringen, utan här är endast fråga om att anhålla det Kongl. Maj:t ville låta utreda frågan. När man ser det ständigt tillväxande antalet motioner om ändringar häri, och när man så ofta hör upprepas klagomål öfver anslagen till dessa pensionskassor, så torde det vara på tiden att härutinnan verkställa en allvarlig undersökning. Man vet att angående de nu varande pensionskassorna hållits undersökningar, som dock icke ledt till något resultat. Således finnes häri ytterligare en anledning att icke vidare göra några försök att lappa de gamla formerna, utan se till om icke på ett mera tidsenligt sätt frågan skulle kunna arrangeras.

På dessa skäl hoppas jag att Kammaren icke måtte förkasta det förslag, som Utskottet här framställt; och vill jag blott tillägga, att då Utskottet icke gerna nu kan blifva i tillfälle att framlägga ett mera upplysande förslag, jag ej tror att något skulle kunna vinnas genom en återremiss.

Herr Hazelius: Lika med tvänne föregående talare vill jag hembära Utskottet min stora tacksamhet, för den i denna punkt framställda riktiga grundsats samt för de goda skäl, hvarpå detta skett. De kunskaper och insigter, en embetsman förvärfvat sig, har han erhållit genom en för honom kostnadsfri undervisning, på Statens bekostnad. Denna bildning har ej heller varit så ensidig, att den gjort honom fullkomligt oanvändbar, såsom Utskottet jemväl anmärkt, för andra banor än embetsmannens. Den Svenske embetsmannen har dessutom den stora fördelen framför embetsmännen i andra länder, t. ex. i Norge, att vara oafsättlig. Utan tvifvel är det denna omständighet, som gjort Svenske embetsmannen till hvad han är, som gifvit honom själfständighet och förlänt honom egenskaper, hvarigenom han i flera afseenden står framför Statens tjänare i andra länder. Men denna oafsättlighet har hos honom äfven skapat större anspråk, som jag icke tror vara till alla delar grundade på rättvisa. Bland dessa anspråk är också det, att vid en icke så särdeles hög ålder och utan att bestämdt hafva visat några synnerligen stora förtjenster eller underkastat sig några större ansträngningar få afgå, med bibehållande af hela eller större delen af sin lön i pension. Stats-Utskottet har ganska riktigt sagt, att denna oafsättlighet och den säkerhet, Svenske embetsmannen har att med tiden erhålla sin pension, gör honom alltför mycket obekymrad om sin utkomst på ålderdomen. Å ena sidan har visserligen denna visshet medfört det goda, att den från honom aflägsnat frestelsen att på obehörigt sätt skaffa sig förtjenster, helst hans löneinkomster alltid satt honom i tillfälle att lefva oberoende, utan att anlita otillättna medel. Men å andra sidan kan det icke nekas, att denna bekymmerfrihet skapat en beklaglig bekymmerslöshet och gjort honom mindre mån att i likhet med andra

Statens medlemmar i tid tänka på sin egen ålderdom och de sinas framtida bergning. Detta skapar hos embetsmannen en liknöjdhet, som ej öfverensstämmer med det tänkesätt, som bör råda hos alla Statens medborgare. Det är otvifvelaktigt, att sparsamhet och hushållning äro dygder, hvilka böra af Staten uppmuntras och icke genom åtgärder från Statens sida förqväfvas. Jag tror dock att detta sednare blir händelsen genom den ovilkorliga rätten till en pension, som af Staten bestås och till hvilken embetsmannen sjelf endast lem-nar några mindre bidrag. De högre embetsmännen äro till och med alldeles befriade från alla afgifter i och för de pensioner, till ganska höga belopp, hvartill de äro berättigade. Det är visserligen otvifvelaktigt, att embetsmannen, likasom hvarje annan tjänare, är sin lön värd, och att husbonden — Staten — bör draga försorg om honom, men dock icke på det sätt, att han vid slutet af sin bana af Staten ovilkorligen erhåller ett understöd; utan omsorgen bör yttra sig uti tidigare åtgärder, som oupphörligt påminna honom om behovet att hushålla och spara.

Det finnes ingen, som har så litet, att ej något kan inbesparas genom omtanke och genom indragning af någon öfverflödig utgift, hvartill han ej har råd i de omständigheter, hvaruti han befinner sig. Denna åsigt synes dock icke hafva gjort sig gällande, hvarken i det allmänna lifvet eller i det system, hvarpå vi grundat vårt pensionsväsende. Den Nionde Hufvudtiteln, som vi nu skola börja behandla, utgör ett bevis derpå. Utom här uppförda pensioner finnas ganska många andra statsgrenar, hvilka icke ännu äro tillerkända pensionsrätt, och deribland flera med ansträngande sysselsättningar, såsom skolstaten, och presterskapet, hvilket utgöra så talrika klasser och hvilkas äldre medlemmar så väl behöfva pensioneras.

Man talar om ansträngande sysselsättningar, och påstår att embetsmännen genom dem utslitas. Jag tror att ganska få embetsmän blifva i sin tjänst utslitna, och om så vore händelsen, så är det åtminstone icke de, som mest anstränga sig. Ty ansträngningen, det vet en hvar som pröfvat den, är något som såväl i fysiskt som i intellektuellt hänseende håller menniskan vid magt, lifvar hennes sinne och stärker hennes krafter. Lättingen är den som först utslites.

Bland alla embetsmän är det inga, som så få anstränga sig som de till skolstaten hörande, ty de måste från morgon till qväll vara i verksamhet, och kunna icke såsom andra Statens tjänare lämpa arbetet efter sin egen bekvämlighet. Samma är förhållandet med prester-na. Vetenskapsmannen och litteratören kunna för de sysselsättningar, som taga deras förståndskrafter i anspråk, sätta sig inne och producera något på de tider, som falla sig lägligast, och då de känna sig kallade af Minerva. Så är deremot icke förhållandet med medlem-marne af det andeliga ståndet. De måste uppträda på predikstolen på sina vissa timmar, annars inträffar messfall; och för öfrigt är deras tjänstgöring af den beskaffenhet, att den i högsta grad tager både tid och krafter i anspråk. Och dock äro dessa kyrkans tjänare icke tillförsäkrade någon pensionsrätt. Folkskolelärnarnes talrika klass kommer att oupphörligen ökas och att framställa anspråk på pensioner.

Huru skall det i en tid, då man så strängt borde hålla på spar-

samhetsgrundsatser blifva oss möjligt, i fall vi skola fortsätta på den en gång började vägen, att åt alla dessa i följd af statsutvecklingen oupphörligen ökade tjänstemän gifva bröd på gamla dagar, när de lemna sina befattningar utan att de hafva sjelfva på något sätt sorjt för sin ålderdom. Pensionsstaten uppgår redan till öfver en och en half million; och skall åt alla stater, som nu icke äro pensionsberättigade, tillerkännas en sådan rätt, så torde pensioneringen icke kunna bestridas ens med en summa af två millioner R:dr om året. Hafva vi ej råd till att utgifva denna summa, och kunna vi komma ifrån hela saken på ett så enkelt och naturligt sätt som det Utskottet föreslagit, så finner jag intet skäl, hvarföre vi icke skulle använda detta sätt.

En föregående talare har yttrat, att den närvarande tiden icke skulle vara lämplig för vidtagande af en sådan förändring; han vill hafva den ställd på framtiden. För min del tror jag, att ingen tidpunkt är så lämplig som den nuvarande, ty, ehuru den för alla är en bekymrens tid, så är den det minst för tjänstemannen, ty ingen frost förstör hans skördar, och hans näring lider icke något af de ogynnsamma konjunkturer, för hvilka alla andra näringar nu äro utsatta. Han har den stora fördelen, för hvilken han icke kan vara nog tacksam, att den 1 Januari veta, hvad han i inkomst kan påräkna intill den 31 December. Om derföre någon bör känna sig uppmanad att hushålla och gifva goda efterdömen af sparsamhet, så är det embetsmannen; och Staten synes mig ej böra ställa så till, att han känner sig mindre uppmanad att spara. Det är långt ifrån mig att vilja underkänna Statens pligt att mellankomma någon gång, då behovet undantagsvis är stort, eller att belöna en nitisk verksamhet och ådagalagda stora förtjenster om fäderneslandet, genom att understödja en framstående man på hans ålderdom, äfvensom hans enka och barn vid hans fränfalle. Men dessa förhållanden höra icke till regeln, utan till undantagen. Man säger, att det skulle vara äfventyrligt att öfverlemna dylika frågor till afgörande af Representationen, men för min del tror jag, att man i detta fall kan vara obekymrad, ty jag föreställer mig att, utan afseende å politiska åsichter, skall en embetsman, som på verklig utmärkt sätt tjenat sitt fädernesland, säkerligen blifva ihågkommen af Representationen. Och vinnes detta erkännande icke vid en riksdag, så är det otvifvelaktigt, att Representationen, återkommande från sitt misstag, skall vid närmare eftertanke göra honom full rättvisa.

Den utväg, som jag finner vara den enklaste, är den, att, i händelse Riksdagen skulle godkänna Utskottets förslag och Kongl. Maj:t skulle bifalla att en utredning af frågan blefve företagen, skulle, efter en viss tid, all slags förbindelse från Statens sida att gifva blifvande embetsmän pension upphöra. Deremot skulle ett visst afdrag göras å deras löner, och beloppet insättas i en pensionsinrättning, vare sig enskild eller allmän, men Staten ej dertill lemna några tillskott. Afdragen skulle blifva sådana, att, sedan dessa på lönerna afräknats, embetsmännen kunde nått och jemnt berga sig; och så att allt hvad de derutöfver ville bereda sig, skulle bero på deras egen omsorg. Vi hafva redan så många välsignelserika ränte- och försäkringsanstalter,
att

att jag tror det till och med hafva varit orätt af Utskottet — det enda hvori jag gifver Utskottet orätt — att påstå, det någon lämplig lif försäkrings- och pensionsanstalt för närvarande icke finnes. Jag tror att, om Staten ville antaga den riktiga grundsatsen att så ställa pensionsväsendet, att man genom inbesparingar sjelf beredde sig pension, skulle detta vara af oberäknelig nytta ej minst för den klass af medborgare, som består af embetsmän och som i så många fall är den herrskande och tongifvande. Deras exempel skulle på ett så eftertryckligt sätt verka på alla öfriga klasser, att det snart skulle höra till undantagen, att ej hvarje bemedlad person begagnade det ypperliga tillfälle, som erbjöde sig att vid ett barns födelse genast insätta en summa, som i en framtid bereder barnet en lifränta. Men med den stora bekymmerslöshet, hvarmed embetsmannen nu framlever sina dagar, viss att få uppbära sin bestämda lön, äfven sedan han lemnat tjensten, är det icke antagligt, att han skall sörja för sin egen ålderdom och ej ens för enka och barnen, under förhoppning att de skola uppföras till erhållande af pension å Nionde Hufvudtiteln. De äldre embetsmännen hafva redan vissa lefnadsvanor och åsigter, som måhända ej stå att ändra. Men för de blifvande embetsmännen är det nödigt att vidtaga sådana åtgärder, att Staten af dem icke uppfattas såsom en fattigvårdsanstalt, utan att de inse, att det måste bero på dem sjelfva att ställa så, att de på ålderdomen icke lida nöd.

Det ligger för närvarande på vårt bord ett betänkande, som uttalar den grundsatsen, att kommunen icke är skyldig att underhålla andra än dem, som förlorat sitt förstånd eller sina föräldrar. Om denna stora grundsats antages för kommunen, så bör den antagas äfven för Staten; och man bör upphöra med att, som hittills skett, till höger och venster utdela pensioner åt enkor och barn, endast derföre att deras män och föräldrar underlåtit att, såsom de bort, tänka på deras framtid. Låt denna grundsats antagas af Staten; och jag är öfvertygad om, att det skall hafva det mest välgörande inflytande på det allmänna tänkesättet i afseende å hushållning och sparsamhet. Inträffar sedan, att någon tjänsteman kommer i nöd, ehuru på sistnämnda sätt varnad, må han förblifva i nöd, sig sjelf till straff och andra till varnagel. Jag är i detta fall ej barmhertig å Statens vägnar. Kan man, bör man för egen räkning öfva barmhertighet, men det går ej i längden an att årligen gifva bort ett par millioner i pensioner, i stället för att bereda tillfälle för hvar och en att sjelf sörja för sig, och derigenom lifva såväl enskild som allmän hushållning.

En talare har sagt, att saken ej är fullt utredd, och att den i sitt nuvarande skick ej kan öfverlemnas åt Regeringen. En sådan tanke som den ifrågavarande, ehuru fullt riktig, kan måhända till följd af sin stora omfattning ej anses vara fullt utredd. Det är ofta förhållandet med nya tankar, att de äro outredda i samma mån som de äro omfattande. Men hvad är då naturligare, än att man, för erhållande af den behöfliga utredningen, vänder sig till Regeringen, som man i vårt land alltid är van att i dylika fall anlita. För min del vet jag ej något bättre än att öfverlemnas den viktiga tanken

till Regeringen, med anhållan om att efter sakens pröfning få emottaga ett förslag i antydd syftning.

I den öfvertygelse att vi genom en återremiss af punkten icke skulle kunna hafva att från Utskottet förvänta ett bättre förslag än det nu afgifna, anhåller jag att få yrka bifall till detsamma.

Herr von Geijer: Det är i anledning af föregående talares yttranden som jag ånyo begärt ordet. En talare här bakom mig anförde såsom skäl för Utskottets förslag, att en pensionering efter nuvarande grunder icke längre kan vara lämplig, sedan stora tjenstemannakorpser uppstått, hvilka äro antagna på förordnande, så att vid dessa korpser anställda tjenstemän kunna när som helst entledigas och följaktligen ej heller blifva tillerkände pensionsrätt när de äro uttjente. Jag är tacksam för den belysning saken härigenom fått, hvaraf jag finner att jag i flera afseenden missförstått Utskottets ord. Utskottet lär — finner jag nu — tänka sig saken så, som skulle pensioneringen, betraktad såsom hittills ensamt ur synpunkten af lifstidsunderhåll för den uttjente tjenstemannen, upphöra. Deremot skulle tjenstemannens lön bestämmas så, att han blefve i tillfälle deraf årligen göra besparingar, som insattes i någon lifränteförsäkringsanstalt och beredde honom förmånen att vid tjenstens frånträdnad, antingen det skedde efter flere eller färre års tjänst, ega ett större eller mindre samlat kapital eller ock rättighet till uppbärande af en viss årlig ränta under sin lifstid. Men att ett sådant arrangemang blefve mycket kostsammare än nuvarande pensionering synes mig otvifvelaktigt.

Jag hade förstätt Utskottet så, som skulle insättningarna ingå till en lifränteförsäkringsanstalt, inrättad af Staten och icke af enskildt bolag.

Meningen lär dock vara tvärtom.

Desto mindre blir i min tanke Utskottets förslag antagligt. Ty skola insättningarna ske i en af enskildt bolag inrättad lifränteförsäkringsanstalt, så och enär bolaget naturligtvis måste drifva rörelsen för egen fördels skull, måste bolagets vinst på tjenstemännens insättningar blifva Statens förlust.

En talare, som förordade Utskottets förslag, lär begått ett misstag, då han påstod att lärarne vid elementarläroverken icke hafva pensionsrätt. Jag tror att dessa tjenstemän fått sig en sådan rätt tillerkänd. Deremot hafva regementskommissarierna vid regementena ingen pensionsrätt; men de få dock alltid pension sig af statsmagtarna tillagd, när de länge och väl tjenat; detsamma lära ock andra tjenstemän, saknande pensionsrätt, kunna förvänta när så billigt är.

Jag vidhåller mitt förre yrkande.

Herr Caspersson: En föregående talare, som mycket vidlyftigt yttrat sig i detta ämne har gjort allt för stora utflygter på fantasiens område. Han har sagt, att tjenstemännen framför alla andra hade fördelen af att föra ett bekymmerslöst lif, och att Staten borde sätta dem på ett slags svältkur — det var visserligen ej detta uttryck han begagnade, men detta var andemeningen — för att vänja dem till att göra besparingar, och att de derföre ej borde kunna

påräkna något understöd på sin ålderdom. Detta kan visserligen låta något, men om man betraktar förhållandena sådana de i verkligheten äro, så torde man finna, att tjänstemännen framför andra få ganska noga lära sig att spara. Vi veta ju, att det är vanligt, att en tjänsteman får tjena utan lön i 10, 15 ända till 20 år; att han sedermera stundom till en början får nöja sig med en lön, hvarpå han ej kan lefva, och att han först, närmare slutet af sin bana, får inkomster, som förslå till att fylla hans behof, och hvarpå han äfven möjligen kan göra några besparingar, såvida dessa icke åtgå till att betala gamla skulder. När man således jemför den föregående talarens framställning med verkliga förhållandet, så lär den väl ej väga mycket. Jag kan ej heller tro, att den af Utskottet antydda väg kan vara den riktiga, såvida som man afser att bereda besparingar för Statsverket, utan jag tror tvärtom, att den skulle leda till ökad kostnad genom styrelse- och förvaltningsutgifter och de många svårigheter den skulle medföra. Det skulle endast blifva att gå en omväg till samma mål, som man nu når på en kortare väg. Talaren har vidare sagt, att bland dem som icke skulle åtnjuta någon rättighet till pension vore prest- och skolstaten. Det har redan blifvit anmärkt, att så ej är förhållandet med skolstaten, och med presterne är det visserligen på sätt och vis förhållandet, men de äro ej derigenom satta i förlägenhet, ty de tjena kvar, så länge de lefva. Detsamma är förhållandet med underdomare på landet, som ej hafva någon nämnvärd lön på stat och således ej kunna komma i åtnjutande af pension, men de berga sig godt, ty de behålla sitt embete och större delen af sina inkomster, så länge de lefva.

Den ärade talaren har äfven sagt, att bland tjänstemannens fördelar vore, att han den 1 Januari vet hvad han har den 31 December. Såvida detta afser samma år, kan jag ej inse huru embetsmannen mera än någon annan är i tillfälle att förutse huru mycket han under året kan bespara, eller var det möjligen talarens mening att tjänstemannen har så små inkomster, att han den 1 Januari vet, det han den 31 December ingenting har kvar. En sådan visshet synes ej vara afundsvärd. Jag vill ej fästa mig vid ett yttrande, som undföll den värde talaren, då han förutsade, att tjänstemannen efter sin död skulle komma in med sin bouppteckning i hand till Regeringen och begära pension för sin enka och sina barn. Detta skulle åtminstone till det yttersta drifva en annan af talaren yttrad mening, nemligen att det är endast lättjan som försvagar, men ansträngningen som uppehåller menniskan. En tjänsteman, som visserligen icke har brist på arbete, skulle derigenom vara i stånd att kunna verka äfven efter döden. På grund af hvad jag haft äran anföra, får jag förena mig med dem som yrka afslag på den föredragna punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Efter den verkliga sanningsenliga måhning utaf en ung tjänstemans första tid, som den siste ärade talaren gjort, kan jag ej i detta hänseende behöfva bemöta den värde representantens för Westerbotten utgjntelser; men jag måste erkänna att han har fullkomligt rätt, då han, på samma gång han hänvisade embetsmännen till tiggarslafven, uttalade den satsen, att man ej vore

berättigad att utöfva barmhertighet på Statens vägnar. Men då man uppträder med så mycken aplomb, som den värde talaren gjorde, så har man anspråk på, att han åtminstone ej skulle komma med uppgifter, som äro rent af falska. Han utbredd sig vidlyftigt om skolstatens ställning och påstod, att densamma ej vore pensionsberättigad, men det borde ej varit honom obekant, att Riksdagen vid skolans skiljande från kyrkan beviljade alla skollärare pension vid fyllda 65 år. Hade han velat gå längre, så skulle han ock funnit, att den komité, som i följd af Riksdagens begäran nedsattes för att utarbete förslag till skolväsendets ordnande, med honom fullkomligt delade den åsigten, att man så mycket som möjligt borde vid skolstaten endast bibehålla sådane personer, som egde sin fulla verksamhetskraft i behåll, samt att komitéen för detta ändamål föresloge, att skollärare skulle blifva pensionsberättigade vid 60 års ålder, således 5 år före Statens öfrige tjänstemän, och att de då skulle få afgå utan att behöfva med läkarebetyg styrka någon sjuklighet. Men detta var ej det enda misstag, hvartill talaren gjort sig skyldig. Han sade nemligen äfven, att folkskolelärarne vore utan pensionsrätt. Talaren hade dock endast behöft kasta en blick på den vid detta utlåtande fogade tabell litt. A för att finna, att der förekomma tvänne rubriker så lydande, den ena: "Bidrag till folkskolelärares pensionering 30,000 R:dr;" och den andra: "Bidrag till folkskolelärares enke- och pupillkassa 2,000 R:dr." Så förhåller det sig med de två uppgifterna.

Att pensionsväsendet behöfver ordnas, derom är jag, liksom den värde talaren, öfvertygad. Jag har ock såsom ledamot i komitéen för pensionsväsendets ordnande uttalat min åsigt i detta hänseende; därför har jag ock iugenting emot att Riksdagen må ingå till Kongl. Majt med förnyad skrifvelse i ämnet. Jag ber blott att få nämna, att denna åsigt, det Staten bör befrias från pensioneringen på indragningsstat, är så gammal, att den låg till grund för tillsättandet af den första pensionskomitéen, och hvars verksamhet sedermera föranledde stiftandet af civilstatens pensionsinrättning. Men genom en besynnerlig ödets lek inträffade det, att vid samma riksdag, då det af komiterade uppgjorda betänkandet föredrogs och civilstatens pensionsinrättning beslöts, och hvarmed åsyftades, att genom denna pensionsinrättning och det anslag, som till densammas understöd skulle lemnas, all pensionering på indragningsstat borde upphöra — vid samma riksdag, säger jag, der detta ena dagen beslöts, kom, till följd af en enskild motion, den andra dagen det beslut till stånd, att tjänstemän skulle vid 65 års ålder kunna på läkarebetyg få pension på indragningsstaten. Riksdagen sjelf bröt således ned med den ena handen, hvad den byggt upp med den andra; och följden blef den, att civilstatens pensionsinrättning för närvarande nästan icke alls anlitas af tjänstemännen. Det är endast några få, som äro i goda omständigheter, hvilka tycka det vara bekvämare att afgå vid tidigare år och därför nöjas med den pension, som derifrån utgår. Vid förra riksdagen väcktes en motion, som åsyftade att få ändring häri, och jag sökte att fästa Kammarrens uppmärksamhet på nödvändigheten deraf, men förgäfves. Nu har detta förslag till skrifvelse

framkommit. Det kunde visserligen vara bättre motiveradt, men jag har för min del ingenting emot att skrivelsen aflätes.

Friherre af Ugglas: Jag har mycket litet att tillägga till hvad Herrar Caspersson och Björnstjerna yttrat, och ber att endast något närmare få uttala mina betänkligheter emot ett så beskaffadt ordnande af pensionsväsendet, som Stats-Utskottet föreslagit. Jag kan nemligen ej föreställa mig, att detta skulle kunna ske på mera än två sätt: det ena vore att Staten sjelf inrättade en lifränte- och försäkringsanstalt, till hvilken Staten lemnade bidrag antingen direkt genom insättningar, eller ock indirekt genom att öka tjänstemännens löner och sålunda bereda dem tillfälle att sjelfve der göra insättningar. Då Staten således i sjelfva verket skulle skapa ett kapital, af hvars afkastning tjänstemännen sedermera skulle pensioneras, så hemställer jag nu, om det kan vara anledning att antaga, det ett sådant sätt skulle komma att lända till besparing, och om icke i stället denna anstalts förvaltningskostnader skulle komma att vålla ganska stora utgifter, som nu besparas. Det andra sättet vore, att Staten genom att öka tjänstemännens löner beredde dem tillfälle att göra insättningar uti någon enskild försäkringsanstalt. Men då skulle inträffa, hvad en talare här mycket riktigt påpekat, att Staten genom embetsmännens insatser skulle bereda vinst åt andra delegare i inrättningen. Jag kan för min del icke tro, att sådant skulle vara till fördel eller besparing för Staten.

Det är likväl icke egentligen för att få säga detta, som jag har begärt ordet, utan för att få meddela Kammaren några upplysningar med afseende å den här af några talare omordade pensionskomitéen. I synnerhet som det är så länge sedan eller ända sedan år 1862 som denna fråga utgjorde föremål för Riksdagens behandling, att det verkligen kan vara på tiden att snart komma till något resultat. Det förslag, som innehålles i komitéens betänkande rörande civilstatens embets- och tjänstemäns pensionering, hvilat på följande hufvudsakliga grunder, nemligen att Staten skulle öfvertaga tjänstemännens pensionering, emot att det bidrag, som från Statsverket nu utgår till civilstatens pensionsinrättning, skulle komma att upphöra, hvaremot de fonder, som uppkommit genom såväl Statens som tjänstemännens bidrag, skulle användas till pensionering åt enkor och barn; hvarjemte, för att bereda förökade pensioner åt dessa, komiterade föreslogo, att i förening med enke- och pupillkassan skulle inrättas en särskild lifränteförsäkringsanstalt. Som Herrarne behagade finna, så ingrep detta förslag högst betydligt i nuvarande delegares i civilstatens pensionsinrättnings rätt; och vid det sammanträde, hvartill inrättningens fullmäktige år 1865 voro kallade, inforrades dessas yttrande rörande förslaget. Fullmäktige godkände komiterades förslag, att Staten skulle öfvertaga pensioneringen, emot det att Statens bidrag till inrättningen upphörde, men afstyrkte på det bestämdaste, att de s. k. fonderna skulle få användas till pensionering af andra tjänstemäns enkor och barn, än sådana som redan voro delegare i kassan. På grund af detta afstyrkande kunde komiterades förslag icke leda till något resultat i det skick det då hade, emedan man ansåg, att

civilstatens pensionsinrättning i afseende på användandet af sina fonder egde en rättighet, som ej finge trädas för nära. Deremot tillstyrkte både fullmäktige och direktionen, att en sådan lifränteförsäkringsanstalt för enkör och barn som den komiterade föreslagit, borde inrättas. Kongl. Maj:t har ock den 31 Augusti 1866 utfärdat nådigt reglemente för en sådan med civilstatens enskilda enke- och pupillfond förenad kapital- och lifränteförsäkringsanstalt. Denna har redan haft ganska goda verkningar och åstadkommit mycken belåtenhet. Herrarne behagade således finna, att af komiterades förslag åtminstone det resultat vunnits, att en dylik försäkringsanstalt blifvit satt i förbindelse med civilstatens pensionsinrättning. Men i öfrigt har frågan ej erhållit sin lösning, och närmaste anledningen dertill har varit den, att, då civilstatens fullmäktige afstyrkt det ursprungliga förslaget, och man, för att komma till något resultat, således måste för dem framlägga ett nytt förslag, så har sådant under den tid jag innehaft min nuvarande befattning ej varit möjligt. Civilstatens fullmäktige sammanträdde nemligen år 1867 några veckor efter det jag tillträdit min befattning såsom Chef för Finans-departementet, och då var jag ej i tillfälle att låta utarbета ett sådant förslag. Jag har ej heller ansett det vara skäl att hos Kongl. Maj:t begära, det fullmäktige för denna fråga måtte sammankallas till extra sammankomst, utan har jag trott att nästa ordinarie sammankomst kunde afbidas. Jag får emellertid förklara, det jag medgifver behövet af pensionsfrågans ordnande på ett mera tillfredsställande sätt, men jag vill till Kammarens eget bepröfvande hemställa, huruvida ett sådant resultat kan vinnas genom aflåtande till Kongl. Maj:t af en skrifvelse i den syftning Utskottet föreslagit.

Sedan överläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till punkten förnyats samt med många både ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den som bifaller 1:sta punkten i Stats-Utskottets Betänkande N:o 40, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren den ifrågavarande punkten.

Omröstningen verkställdes, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 33;
Nej — 44.

2:dra och 3:dje punkterna.

Biföllos.

4:de punkten.

Hans Excellens Herr Friherre De Geer: För att bereda ett hastigare genomförande af den förändrade organisation af Krigshofrätten, som Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagt, hade Kongl. Maj:t hemställt, huruvida icke Krigshofrättens notarie och två kanslistier, hvilkas tjänster voro till indragning afsedda, kunde från 1870 års början varda överflyttade på allmänna indragningsstaten. Då emellertid den föreslagna organisationen af bemälda Hofrätt icke blifvit af Riksdagen definitivt fastställd, så är det i sin ordning, att den i denna punkt omförmälda hemställan icke af Riksdagen bifalles. Jag frånträder därför äfven allt yrkande om bifall till den Kongl. Propositionen, i hvad densamma afser Notarien Schöldbergs och Kanslisten Liljenstolpes förflyttande på indragningsstat.

Hvad åter beträffar Kanslisten von Lindecreutz, så eger ett annat förhållande rum. Han har nemligen uppfyllt de vilkor, som i allmänhet erfordras, för att en tjänsteman skall kunna på indragningsstat förflyttas, ty han är född 1802 och tillika sjuklig med försvagad synförmåga, samt har varit så länge i Statens tjänst, att han är fullt berättigad till pension på nämnda stat. Nu förhåller det sig likväl så, att af Krigshofrättens anslag endast en del är uppförd på gammal ordinarie stat, med en lön af endast 487 R:dr 50 öre. Vid 1856 års riksdag, då Kongl. Maj:t hemställde om löneförbättringar för de flesta civila embets- och tjänstemän, föreslogos höjda ordinarie löner äfven för Krigshofrätten. Rikets Ständer funno sig likväl ej kunna bifalla denna framställning i hela dess vidd, hvad Krigshofrätten angick, men ställde till Kongl. Maj:ts disposition ett anslag af 3,000 R:dr för att dermed bereda denna Hofrätts tjänstemän en billig löneförbättring. Af dessa 3,000 R:dr tillade Kongl. Maj:t hvardera kanslisten 287 R:dr, hvarförutan dessa i ljuspenningar uppburit 18 R:dr 40 öre hvardera om året. De löneförbättringar, som vid 1856 års riksdag beviljades, uppfördes ej i allmänhet på definitiv stat, men likväl förklarades, att de tjänstemän, som deraf komme i åtnjutande, skulle tills vidare vara berättigade att beräkna sin pension efter den förhöjda aflöningen. Sedermera uppfördes dessa anslag för de flesta embetsverk på ordinarie stat, och tjänstemännen blefvo derigenom definitivt berättigade beräkna sina pensioner efter den högre lönen. Med afseende å Krigshofrätten egde ej samma förhållande rum, ty den löneförbättring af 287 R:dr kanslisterna åtnjuta, uppbära de endast på grund af Kongl. Maj:ts fördelning af ett tillfälligt anslag, och för den händelse von Lindecreutz nu toge afsked, kunde han väl

ej anses lagligen berättigad att på indragningsstaten erhålla högre pension än de 487 R:dr 50 öre, som motsvarar den på ordinarie stat uppförda lönen. Mig synes detta vara en obillighet, som ej drabbat andra tjänstemän, hvilka befunnit sig i likartadt förhållande. Då kanslisttjänsterna i de öfriga Hofrätterna indrogos, medgäfvo nemligen Rikets Ständer, att kanslisterna vid afskedstagandet skulle få pension efter de aflöningsförmåner, som blifvit dem provisoriskt tillagda.

Jag får på grund häraf hemställa, att Kammaren måtte till Stats-Utskottet återremittera den föredragna punkten, i hvad den rörer von Lindecreutz, ty jag tror att Utskottet vid öfvervägande af de utaf mig nu anförda förhållandena möjligen skall finna skäligt tillstyrka Riksdagen att bifalla von Lindecreutz' förflyttande på allmänna indragningsstaten med bibehållande af alla honom nu tillagda löneförmåner, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att i afseende å den förevarande punkten endast hade yrkats, att Kammaren skulle återförvisa densamma, för så vidt den rörde Kanslisten von Lindecreutz' pensionering, men bifalla punkten i öfrigt; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten i dess helhet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på ofvanomförmälda yrkande, hvilken proposition med ja besvarades.

5:te punkten.

Bifölls.

6:te punkten.

Mom. a.

Herr Lilliehöök: Af den diskussion, som nyss blifvit afslutad, inhemtades, att det är Statens skyldighet att pensionera sina embets- och tjänstemän, hvartill äfven räknas dess vaktknektar. Men Staten har ock skyldighet att tillse, det rättvisa härvid iakttages icke blott mot dem som skola erhålla pensioner, utan äfven mot dem, som redan äro i åtnjutande af dylika. Efter min uppfattning är förhållandet icke sådant med afseende på den i mom. a) upptagna vaktknekten, ty han, som tjenat i endast 18 år, är föreslagen till enahanda pension som den, hvilken tjenstgjort i 33 år.

Dessutom kan jag icke underlåta att framställa anmärkning deremot, att en vaktknekt skall hafva 400 R:drs pension, under det att personer, hvilka måst offra ganska mycket på en dyrbar uppfostran, icke skola hafva mer, utan någon gång mindre i pension. En underlöjtnant t. ex. har icke mer än 400 R:drs pension, och en fanjunkare har blott 200 R:dr.

Jag tror således, att flera af de i denna punkt föreslagna pensionerna kunna nedsättas, och jag anhåller derföre att punkten måtte blifva i den syftningen till Utskottet återremitterad.

Friherre von Essen: Inom Stats-Utskottet framställdes enahanda anmärkning som den af föregående talaren, nemligen att desse vaktknektar blifvit föreslagne till erhållande af högre pension än den som tillerkännes personer i bättre ställning; men då dervid upplystes, att dessa vaktknektars krafter och helsa tagas i anspråk snart sagt både natt och dag, så att de blifva inom kortare tid än andra personer utslitne, fann Utskottet, i betraktande häraf, dem förtjente af den pension, Kongl. Maj:t föreslagit.

Jag yrkar på denna grund bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt föreslagit.

Herr Lilliehöök: Då man alltid är fallen för att anställa jemförelser, tillåter jag mig jemföra dessa vaktknektars pension med den lön, hvilken består underjägare. De förre föreslås till 300 å 400 R:drs pension; de sednare hafva i lön 200 å 250 R:dr. Vål är det sannt, att underjägare få i allmänhet åtnjuta nattro, men de få likväl kosta på sig examen, hvilket vaktknektarne ej behöfva.

Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Friherre von Essen: Emot hvad den siste talaren anført ber jag endast få erinra, att, hvad skogstjenstemännen beträffar, så är det vanligtvis af rent intresse, som de egna sig åt dessa tjänster: för att få sköta jagtens nöjen eller dylikt. Men det lärer icke för någon vara ett nöje att sköta vakttjänst i ett fängelse. Jag tror, att denna befattning är den tyngsta, man kan ålägga någon, och att den fordrar ganska vacker ersättning, när man slitit ut sina krafter.

Herr Lilliehöök: Jag visste ej förut, att underjägarna egde rättighet jaga på kronoparker, och att således fallenhet för jagt kunde drifva personer att söka dylika tjänster. Jag har alltid trott, att underjägares jagt å kronoparker skulle medföra tjänstens förlust, och det är derföre icke att antaga, att dessa tjenstemän söka sina befattningar blott för nöjes skull.

Hans Excellens Friherre De Geer: Jag ber endast få upplysa, att pensionerna för dessa vaktknektar blifvit begärda efter samma grunder som vid föregående riksdagar, och hvilka pensioner då af Representationen beviljats. Kongl. Maj:t framlade vid 1862 års riksdag förslag till Rikets Ständer om grunderna för dessa vaktbetjentes pensionering, hvori bland annat ingick, att de, med afseende på vigten och svårigheten af sina befattningar, skulle efter kortare tjenstetid, än som för andra fordras, inträda i pensionsrätt redan vid 60 års ålder, emedan man ansåg, att deras kroppskrafter derefter icke kunde påräknas vara af den beskaffenhet, som erfordras för en säker bevakning af fångar.

Rikets Ständer förklarade emellertid, att de ej, i pensionsfrågans dåvarande skick, ville besluta en sådan ovilkorlig rättighet till pension, utan öfverlemnade åt Kongl. Maj:t att i hvarje särskildt fall till Riksdagen göra framställning.

Det är visserligen sammt, att åtskilliga i denna punkt upptagne tjänstemän ej varit så länge i tjänst, som för civila tjänstemän erfordras för att blifva satte på indragningsstat; men, som sagdt är, sjelfva deras befattningar äro af den natur, att de blifva förr utslitne än andra tjänstemän.

Hvad nu särskildt den i det förevarande momentet upptagne vakt-knekten beträffar, så har det blifvit upplyst och styrkt, att han lider af obotlig ögonsjukdom; och jag torde böra nämna, att hans lön i sjelfva verket utgör mera än det föreslagna pensionsbeloppet, 400 R:dr, enär han derutöfver har uppburit särskildt beklädnadsbidrag.

Jag hemställer derföre om bifall till hvad Stats-Utskottet i det nu föredragna momentet föreslagit.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet och, då dervid svarades många på jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Mom. b—g.

Biföllos.

7:de punkten.

Herr Nisser: Här föreligger åter för Kammaren en af dessa beklagliga pensionsfrågor, som förut varit föremål för Kammarens pröfning och som säkert skall återkomma, till dess rättelse i hittills följda grundsatser vunnits.

Det är här fråga om pension till en äldrig militär, och ingen lärer vilja neka honom sådan, aldraminst den som sjelf gått samma väg; men med denna fråga förena sig förhållanden, som, om ock de må anses obetydliga och ehuru det här föreslagna pensionsbeloppet kan vara af stor vikt för den gamle krigaren, jag ansett mig böra framhålla.

De Herrar ledamöter, hvilka måhända ej erinra sig, huru förhållandet är med militärtjänstemännens pensionering, torde jag få i det afseendet meddela några upplysningar.

För militärer finnas egentligen 2 pensionsstater. De, hvilka afgingo före 1858 års pensionsreglering, åtnjuta pension endast från arméens pensionskassa; men åt dem, hvilka härefter tagit afsked, har Staten anslagit, utöfver pensionen från pensionskassan, ett visst belopp, s. k. fyllnadspension. Båda pensionerna utgå efter graderna, men icke med afseende på innehafvande lön — det är ej såsom med civilstatens embets- och tjänstemän, att pensionerna utgå först och främst efter lönerna och sedan med vissa procent af dem. En regements-chef, som har i lön 6 å 11,000 R:dr, får i pension 3,000 R:dr; en öfverst-löjtnant med 4 å 6,000 R:drs lön, får i pension 2,000 R:dr; och en major, hvars lön utgör 2 å 3,000 R:dr, får i pension 1,500

R:dr o. s. v.; allt under förutsättning att de hafva tjenat ut sin tid och uppfyllt de för pensionens erhållande bestämda vilkor.

Den ifrågavarande personen är en major. Hans pensionsrätt vore, om han tjenat ut sin tid, 1,500 R:dr. Men han har ännu icke tienstgjort den tid som erfordras för att komma i åtnjutande af fyllnadspension. Härmed är dessutom förenadt åliggandet att i fem år tienstgöra med infövandets af beväringsskicket i hemorten i händelse af krig.

Nu är förhållandet det, att en militär, äfven om han är otjenstbar, icke har rättighet till pension, om han ej innehar tillräckligt antal tjenste- och lefnadsår. Men man har i stället vidtagit den åtgärden att uppföra en sådan militär till pension på indragningsstaten; och man har grundat detta på ett förklarande af Rikets Ständer vid 1854 års riksdag. Kongl. Maj:t gjorde nemligen då framställning till Ständerna derom, att obotliga ansedda sinnessvaga, lama eller blinda tjenstemän skulle kunna afskedas med rättighet till pension. Ständerna, som voro måna om tjenstemäns oafsätlighet, ingingo ej härpå, men förklarade dock, att de vid så ömmande omständigheter som de i Kongl. Propositionen omförmälda visserligen icke ville undandraga sig att bevilja pension. Det är egentligen på denna Rikets Ständers förklaring, som pensionsfrågor af den beskaffenhet, som den nu förevarande, stödja sig. Det är således ej på något Ständernas beslut, utan på de ord som innehållas i ett afslag å en Kongl. Proposition. Men dermed må nu vara huru som helst, så frågas likväl, huruvida en militär, som ej fullgjort sin tjenstepligt till Staten, billigtvis bör uppföras till högre pension än den militär, som fullgjort densamma. Lätom oss antaga, att Kongl. Maj:t samtidigt lemna afsked åt Majoren Adlercreutz och åt en major, som fullgjort sin tjenstepligt. Den förre får 2,000 R:dr, under det att den sednare får endast 1,500 R:dr. Man invänder väl, att något annat sätt icke finnes att blifva qvitt otjenstbara militärer, och jag beklagar, att det ligger sanning i det argumentet; man har verkligen ej någon rättighet i detta fall, och ehuru den aktiva arméen väl ej borde kunna bestå af blinda och lama, så är likväl händelsen den, att, äfven om man tillförsäkrar en oduglig militär 2 å 3,000 R:dr i pension, så är han icke derföre skyldig att afgå, förrän han sjelf finner sådant för godt. I alla händelser vore det högst beklagligt, om Staten skall lemna den åsigtan insteg, att oduglige tjenstemän skulle sålunda bortköpas, då deraf snart måste följa, att de odugligaste kunde betinga det högsta priset.

Hvad nu särskildt angår den ifrågavarande personen, så tillhör han en kavallerikår, vid hvilken, på en bataljon, finnas tre bataljonschefer; och om en af dessa saknas, skadar det föga korpsens tjenstbarhet. Om Major Adlercreutz derföre kvarstår de år, hvilka felas uti hans tjenstetid, så tror jag ej, att det ligger någon vikt derpå. Men det vore verkligen beklagligt, om en person, som afgår efter att hafva fullgjort sina skyldigheter till Staten, får sin gifna pension, under det att en annan, som icke fullgjort detta, får en större pension. Man säger, att denna sednare får det större beloppet, derföre att han är sjuk, men det är ju icke omöjligt, att äfven den förre är sjuk.

På dessa skäl och då rättvisan kräfver, att pensionerna verkli-

gen sättas i förhållande till uppfyllda pligter, borde jag egentligen yrka, att Major Adlercreutz, som afgår i för tid, icke skulle få full pension, men jag inskränker mig till att yrka, det han kommer i åtnjutande af den pension, som tillhör hans grad, eller 1,500 R:dr i det hela.

Friherre von Essen: Den Rikets Ständers skrifvelse af år 1854, som föregående talaren åberopat, har följande lydelse:

“På grund häraf och då, enligt Rikets Ständers tanke, sådana fall, som i den nädiga Propositionen omförmälas, icke torde inträffa så ofta, att något allmänt stadgande derför erfordras, och Rikets Ständer äro öfvertygade, att den tjensteman, som ser sig för någon slags sjuklighet urståndsatt att sin tjenst bestrida, skall finnas beredvillig att sjelf begära sitt entledigande, om han eger att sedermera påräkna tillräckligt understöd, äfvensom att, derest Eders Kongl. Maj:t vid sådant tillfälle skulle i nåder finna skäl att till Rikets Ständer göra nådig framställning om sådant understöd, Rikets Ständer icke skola sådant förvägra, der ömmande omständigheter sig förete, anse sig Rikets Ständer till Eders Kongl. Maj:ts ifrågavarande nädiga Proposition icke kunna lemna bifall“.

Det är på denna skrifvelse Kongl. Maj:ts nädiga framställning rörande ifrågavarande pension grundar sig.

Ehuru jag, i många afseenden, instämmer med den föregående talaren uti hvad han yttrat, ber jag dock att få fästa hans uppmärksamhet derpå, att det här icke är fråga om att köpa bort en oduglig officer, utan att göra det möjligt för en officer som är sjuk att kunna taga afsked. Vore det fråga om, att en oduglig officer skulle köpas bort, skulle jag ingalunda vilja tillstyrka någon pension. Man måste göra sin tjenst der helsan det tillåter, men der detta icke är fallet, måste man antingen tjena qvar och uppbära sin lön eller ock taga afsked med en otillräcklig pension.

Frågan här inskränker sig helt enkelt dertill: Önskar Riksdagen, att ifrågavarande tjenst skall vara besatt med en tjenstbar person, eller önskar Riksdagen det icke? Det beror på Riksdagen att pröfva, om denna tjenst kan undvaras, och om lönen, som med densamma är förenad, må uppbäras af en person, som ej kan sköta den.

Stats-Utskottet har för sin del uppfattat saken så, att ifrågavarande tjenst borde vara besatt med en tjenstbar person; och att, enär nuvarande innehafvaren deraf icke kunde afsättas, åt honom borde anslås en tillräcklig pension.

Då jag inom Utskottet biträdt denna uppfattning, får jag tillstyrka Kammaren att bifalla Utskottets ifrågavarande förslag.

Herr Björnstjerna: Det kan icke nekas, att det förhållande, som af den förste talaren i denna punkt framhållits, i första ögonblicket kan synas något eget. Men å andra sidan bör man icke för-gäta de omständigheter, hvilka föranledt denna af Kongl. Maj:t gjorda framställning. Denna stödjer sig på den nyligen upplästa Rikets Ständers skrifvelse af år 1854, med anledning af hvad Kongl. Maj:t

då funnit skäligt att i nådig Proposition framställa. Ständerna förbehöllo sig i denna skrifvelse att sjelfva få pröfva de särskilda tillfällen, då det kunde vara nödigt att aflägsna en officer, som i anledning af styrkt sjuklighet ej vidare kunde fortsätta med utöfningen af sin tjänst, samt bevilja honom hans lön i pension. Det kan då inträffa, att en underlöjtnant får sin lön i pension, fastän han ej, med afseende hvarken å lefnadsår eller tjänstetid, uppfyllt de åligganden, som under vanliga förhållanden erfordras för att komma i åtnjutande af pension. Nu hänför sig detta förhållande till en major, hvilken i anseende till styrkt obotlig sjuklighet blifvit ansedd böra genom annan ersättas. Att hans sjuklighet verkligen är af den beskaffenhet, att någon förhoppning ej finnes, det han vidare skall kunna sin innehafvande tjänst bestrida, har icke blifvit af någon betvifadt, och man torde derföre ej behöfva dervid uppehålla sig.

Denna major hade otvifvelaktigt kunnat, med stöd af den skrifvelse Ständerna afläto såsom svar på Kongl. Maj:ts framställning, begära större förmåner än han gjort, då han i vederbörlig ordning ingaf ansökning att blifva på indragningsstat öfverflyttad. Hans lön utgör nemligen 2.850 R:dr, och hela detta belopp hade han således kunnat begära.

Att man må ega möjlighet att från arméens officers-cadrer afskilja sådana personer, hvilka, genom att vara lama, lytta, blinda eller döfva, äro urståndsatta att tjena, är af ganska väsendtlig vigt, visserligen äfven i de lägre graderna, men ännu mera i de högre.

Det har blifvit uppgifvet, att tre squadrons-chefer skulle finnas vid Lifregementets husarkorps, men jag för min del känner ej till, att der finnas flera än två. Jag tror sålunda det icke kan bestridas, att den förevarande pensionsfrågan öfverensstämmer med såväl hvad Rikets Ständers omförmälda skrifvelse innehåller, som hvad Riksdagarne i likartade frågor förut beslutat — förra Riksdagen beviljade t. ex. en kapten på Jönköpings regemente, till följd af styrkt sjuklighet, 1,200 R:drs pension på allmänna indragningsstaten. Jag tror äfven, att, om också den som till följd af sjukdom måste taga afsked, får ett större pensionsbelopp än den, hvars helsa tillåter honom tjena qvar, helt säkert hvar och en, om det berott på honom sjelf, föredragit det sednare, ty helsa är ändock det största kapitalet; och den jämförelse, som blifvit gjord emellan uppfyllda tjänsteår och den deraf betingade pensionen, å ena, samt pension på grund af sjukdom å andra sidan, kan således efter min öfvertygelse ej berättiga till det antagande, att det ifrågavarande pensionsbeloppet bör nedsättas. På dessa grunder har jag äran att yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Hamilton, Henning: Den förste talaren har nästan gjort den Kongl. Propositionen något löjlig, då han velat framställa densamma såsom ett godkännande af den grundsats, att en person, som tager afsked, derföre att han icke kan sköta sin tjänst, vore berättigad till större pension än den, som efter väl uttjent tjänstetid erhåller afsked med pension. Det är också visst att detta skulle vara fullkomligt oriktigt, om det uppställdes såsom grundsats, eller om personen i fråga sjelf uppträdte med några anspråk. Men intetdera

är här förhållandet; frågan gäller endast, huruvida omständigheterna äro sådana, att ett undantag bör ega rum; och detta har Kongl. Maj:t öfverlemnadt åt Riksdagen att pröfva. Det är ock enligt min tanke icke utan skäl, som vid detta tillfälle en pension blifvit föreslagen till högre belopp, än som skolat utgå om Major Adlercreutz tjänat ut sin tid och på den grund varit pensionsberättigad. Den som kunnat med friska krafter tjena hela sin tid, ända till den ålder då han blir berättigad till pension, har väl i allmänhet haft tillfälle att så inrätta sin lefnad och ordna sin ställning, att han äfven med mindre inkomster kan för framtiden hafva en tarflig bergning. Den åter, som är lam och som varit det i många år, har naturligtvis derigenom varit helt och hållet urständssatt att grundlägga en oberoende framtid för sig och de sina och kan således, utan att hafva försummat något som stått i hans magt, vara i behof af en större pension. Det är redan en olycka stor nog, att vid den ålder, då andra äro kraftfullast, vara urständssatt att något uträtta och finna sig endast vara en börda för sig sjelf och andra. Kan man nu i någon mån lindra denna olycka, så bör man väl göra det, då anspråken icke äro större; och man måste väl erkänna, att en major, som har familj, men är utan förmögenhet, och icke kan för sjukdom begynna en annan verksamhet, får icke lefva öfverdädig, om han med 2,000 R:dr skall kunna försörja sig och de sina.

Det är väl möjligt, att Lifregementets hussarkorps skulle kunna nöja sig med mindre antal officerare än för närvarande, men derom är nu icke frågan, ty såsom denna korps nu är organiserad och efter den nuvarande tjänstgöringsplanen, måste naturligtvis de öfrige officerarne göra tjänst i stället för den sjuke, och häraf förorsakas för dem olägenheter och kostnader, hvilka Staten icke kan begära, att de fortfarande skola underkasta sig. Härtill kommer nu också, att Rikets Ständers skrifvelse, som i den Kongl. Propositionen åberopas och som redan förut blifvit här meddelad, lägger sin vikt i vågskålen. I denna skrifvelse är den åsigt uttryckt, att Riksdagen skulle, vid sådana tillfällen som der äro omförmälda, vara benägen att gå Kongl. Maj:ts önskingar till mötes, och jag tror icke det vore hvarken hedrande eller nyttigt, om Riksdagens löften icke blefve uppfyllda. Jag får sålunda anhålla om bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Nisser: De skäl som jag anført äro verkligen sådana, att hvar och en kan sjelf döma i denna sak, och man kan af välvilja och barmhertighet hysa åsigter, som icke äro alldeles precis desamma som man måste hysa af rättvisa. Hvar och en må döma efter egen öfvertygelse. Jag vill emellertid endast nu bemöta några anmärkingar, som blifvit gjorda emot mina nyss fällda yttranden. Jag har icke sagt, att den korps som Major Adlercreutz tillhört har tre majorer men väl tre bataljonschefer. Detta uttryck är aldeles riktigt, men skulle jag hafva yttrat tre majorer, hade detta varit orätt; korpsen har nemligen 1 korpsschef, 1 öfverstlöjtnant och en major, men deremot blott en bataljon, hvadan egentligen blott finnes ett befäl för dessa tre befälhafvare.

Hvad en annan talare yttrat om sjukdom och öfriga ömmande

omständigheter, kunna sådana likväl inträffa med tjänstemän hvilka med pensionsrätt afgå. Många kunna vara sjukare än Adlererentz, många icke så sjuka då de taga afsked.

Jag skulle kunna göra en anmärkning af formel beskaffenhet mot det för Major Adlererentz aflemnade läkarebetyget, såsom varande icke fullständigt, men då min afsigt ingalunda är att förmena honom pension som rättvisligen bör honom tillkomma, inskränker jag mig till att yrka nedsättning i det äskade beloppet till 1,500 R:dr i sin helhet, så att det belopp Adlererentz skulle från alluänna indragningsstaten uppbära, då han tager afsked, komme att utgöra 750 R:dr.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag tror icke, att man med framgång kan försvara det sätt att gå till väga, att pensionen skulle utdelas efter hvarje pensionsökandes individuella behof, utan man måste väl följa vissa allmängiltiga grunder, och jag kan icke annat än finna den af Herr Nisser åberopade grundsatsen riktig och med rättvisa öfverensstämmande. Det må visserligen synas hårdt att vägra det högre beloppet, som nog kan vara väl behöfligt, men jag för min del kan för principens skull ej göra annat än instämma i Herr Nissers förslag.

Herr Hallenborg: Vid sistlidne riksdag förekom en fråga af alldeles lika beskaffenhet som denna. Då beviljade Kammarén åt en Major Hertzman, hvilken för sjuklighet vid fyllda 40 år tog afsked, en pension af 1,705 R:dr eller 205 R:dr mera än den pension som han skulle efter uttjent tjänstetid hafva erhållit. Här är frågan om en regementsofficer, att han skall erhålla 2,000 R:dr, om han tager afsked genast, emot de 1,500 R:dr, som han är berättigad att erhålla sedan han tjänat kvar de föreskrifna åren. Det är här icke fråga om person, utan om sak; icke om någon slags välgörenhet eller bandling af välvilja, utan om tjänstens uppehållande. En regementsofficer, hvilken känner sig urständsat att sköta sin tjänst, och har den hederskänsla, att han äfven med uppoffring vill taga afsked från denna, oaktadt ingen kan dertill tvinga honom, synes mig verkligen förtjent af att erhålla något högre pension, än han annars skulle blifva berättigad till. Ett afslag å denna proposition skulle innebära ett bevis derpå, att den andra statsmagten gillade den åsigten att, har man fått en tjänst, så bör man behålla den så länge man lefver, äfven om man icke kan sköta densamma. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Friherre von Essen: Jag vill endast tillägga emot förslaget att gifva Major Adlererentz endast 1,500 R:dr, att han i detta fall förmodligen kommer att tjena kvar. För min del förmodar jag det anses önskvärdt, att man må kunna gifva honom afsked, men detta kan icke komma i fråga utan att pensionen beviljas.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan oförändrad och dels

af Herr Nisser bifall till samma hemställan med den förändring, att det ifrågavarande pensionsbeloppet från allmänna indragningsstaten nedsattes till 750 R:dr; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på punktens antagande med ofvansagda förändring, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; hvarefter, och sedan proposition på bifall till punkten utan ändring blifvit förnyad samt med många både ja och nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Nisser begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 7:de punkten af Utlåtandet N:o 40, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles samma hemställan med den förändring, att det tillstyrkta pensions-beloppet från allmänna indragningsstaten nedsattes till 750 R:dr.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 39.

Nej — 37.

8:de punkten.

Herr Lilliehöök: Här föreligger åter en fråga som är kinkig att lösa. I den Kongl. Propositionen omnämnes, att Bergenstråhle inträdt i tjenst 1818, och att han 1840 utnämmts till kommandant å Carlsborg, men det upplyses icke huruvida han under hela tiden varit i Svensk tjenst. Jag vill minnas, att han flera år varit i en annan stats tjenst, och dessa år böra väl icke nu kunna räknas honom till godo, så att han skall anses berättigad till så stor pension som här blifvit föreslagen. För min del kan jag ej fatta, på hvilka grunder Utskottet ansett sig böra föreslå detta belopp. Kaptener vid in-delta arméen erhålla endast 1,000 R:dr i pension, då de vid 55 års ålder taga afsked, och detta anser jag vara tillräckligt för Bergenstråhle, hvarför jag anhåller om proposition å nedsättning af den föreslagna summan till 1,000 R:dr.

Herr Björnstjerna: Utaf Stats-Utskottets förslag synes, att Bergenstråhle tjänat sedan 1818. Jag vill minnas, att han först tjänade i Sverige till 1825 eller 1826, hvarefter han gick i Rysk tjenst och,

och, efter att hafva gjort ett krig, återvände till fosterlandet samt förordnades till kommandant vid Carlsborg 1840. Om man nu sammanlägger de år, som han varit i Svensk tjänst, så kommer man till det antal som erfordras för att vara pensionsberättigad. Som kommandant har han icke åtnjutit annat än arfvode, och icke lön på stat, åtminstone ej i den mening som detta ord tages vid fråga om öfriga löner. Det har således för honom varit omöjligt att blifva berättigad till pension enligt de grunder som gälla i allmänhet. Det äskade beloppet af 1,500 R:dr kan så mycket mindre anses öfverdrifvet, som dessa kommandanter äro i nästan ständigt tjänstgöring och således i det fallet lika med officerare af värfvade arméen, och detta belopp är ej större utan just samma belopp som utgår såsom pension åt kaptenen vid värfvade arméen. Af denna anledning får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr von Geijer: En talare har yttrat att vi här åter hafva en kinkig fråga att lösa, och ville således sammanställa denna fråga med den föregående. Förhållandet är dock här ett helt annat än i förra punkten. Der kunde saken ses från flera sidor. Här åter äro billighetsskäl en af så öfvertygande art, att några motskäl icke gerna kunna anföras. Den för Bergenstråhle äskade pensionen öfverstiger visserligen med 500 R:dr den pension, som tillkommer kapten vid indelta arméen efter uppnådda 55 års ålder, men desse äro icke i ständigt tjänstgöring, såsom fallet varit med Bergenstråhle sedan 1840, och då dertill kommer att han är major och det äskade beloppet just motsvarar den kaptener vid värfvade arméen tillkommande pension, med hvilkas tjänstgöring Bergenstråhles företer närmaste likhet, så anser jag detta belopp icke vara för mycket, utan tillstyrker för min del bifall till Stats-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten oförändrad och dels bifall till samma punkt med den förändring, att det tillstyrkta pensionsbeloppet nedsattes till 1,000 R:dr; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten oförändrad och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

9:de punkten.

Grefve Ehrensvärd: Jag får hemställa att Kammaren ville med afslag å Stats-Utskottets Betänkande i denna punkt bifalla Kongl. Maj:ts Proposition och bevilja Hafström en pension af 1,500 R:dr. De skäl, hvarå Stats-Utskottet grundat sitt afslag, synas åtminstone mig ej bindande. Utskottet anför nemligen, att förvaltaren vid Göteborgs utredningsförråd i arfvode haft endast 1,000 R:dr till år 1864, och att det då blifvit höjdt till 1,500 R:dr; och på grund häraf samt med hänvisande till hvad Statsråds-protokollet innehåller, hemställer Utskottet, alldeles i strid med de skäl som legat till grund för den

Kongl. Propositionen, att Hafström måtte endast erhålla 1,000 R:dr. Om nu detta arfvode ansågs för lågt 1864, så att det höjdes för Hafström vid denna tid, är det då för mycket begärdt, att denne man vid 65 års ålder, vid vitsordad sjuklighet, erhåller samma belopp i pension? Jag kan för min del icke finna något skäl, hvarföre man skulle förvägra honom det belopp i pension, om han tager afsked, som han eger i lön, om han tjenar kvar i denna tjänst. Han har uti 38 år innehaft den och skött den på ett utmärkt sätt, hvilket i Göteborg är allmänt erkänt och vitsordadt; och detta har äfven föranlett Arméförvaltningen att, på sätt Statsråds-protokollet upplyser, underdånigt hemställa, att proposition till Riksdagen skulle aflåtas om pension till fulla lörens belopp, på grund af Hafströms vitsordade nit och skicklighet i tjänsten, samt med afseende å den lefnadsålder Hafström uppnått och hans genom vederbörligt intyg styrkta oförmåga att för sjuklighet vidare utföra en befattning, som, i anseende till nödvändigheten för innehafvaren att uppehålla sig i de kalla förrädslägenheterna, toge helsa och kraft i anspråk. Jag får på grund af allt detta tillstyrka, att Kamraren ville, i likhet med hvad förut många gånger skett, bevilja Hafström en pension af 1,500 R:dr. att utgå från och med månaden efter den då afsked honom beviljats.

Herr vice Talmannen: Jag anser mig böra instämma i den framställning, som af den föregående talaren blifvit gjord. Jag gör detta på grund af den särdeles tillfredsställande erfarenhet, som jag under en lång följd af år varit i tillfälle att inhenta om Fältkamreraren Hafströms utmärkta förhållande vid utfövan af de särskilda tjänstebefattningar han innehaft. Detta hans förhållande kan jag vitsorda hafva varit sådant, att på den ort, der han lefvat och verkat, han obestriddt varit ansedd såsom ett verkligt mönster för tjänstemän, ej blott med afseende på det punktliga fullgörandet af åliggande pligter, utan äfven med afseende på skicklighet och nit att gagna det allmänna. De skäl, som Utskottet anfört för nedsättande af det utaf Kongl. Maj:t föreslagna pensionsbeloppet, kan jag, lika litet som den föregående talaren, tillägga någon giltighet. Om nemligen det af Utskottet anförda motiv att Hafströms arfvode först 1864 blifvit förhöjdt till nuvarande beloppet skulle finnas giltigt, så vore naturligtvis samma motiv tillämpligt vid pensionerandet af alla andra tjänstemän, hvilkas löner under de sednare åren blifvit förhöjda, och hvilka torde vara de flesta; men i sådant fall skulle man sällan kunna tillämpa den grund, som i allmänhet är stadgad med hänseende till pensionernas belopp, eller att tjänstemän, hvilkas löner icke öfverstiga 3,000 R:dr, böra vid afskedstagande efter uppnådd pensionsålder få bibehålla då innehafvande lön såsom pension. Med hänsyn till dessa förhållanden anser jag mig böra tillstyrka att Fältkamreraren Hafströms pension måtte bestämmas till det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet.

Herr Lilliehöök: I afseende på den nu ifrågavarande tjänstemannen måste jag för min del önska, att Utskottets förslag bifalles. Hans aflöning har nemligen utgått endast i form af arfvode, och detta

arfvode har först nyligen blifvit förhöjdt till det belopp, som nu blifvit begärdt såsom pension. Om Riksdagen skulle åt tjenstemän, som innehäva arfvoden, vid afskedstagandet bevilja arfvodets belopp såsom pension, så kunde pensionsstaten lätteligen komma att uppgå till ett alltför högt belopp. Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre von Essen: Jag ber att till de skäl, som redan blifvit anförda för bifall till Utskottets förslag, få tillägga, att vid denna frågas behandling inom Utskottet fästades uppmärksamheten derå, att en annan tjensteman med majors grad, hvars befattning kunde anses jemförlig med den nu ifrågavarande utredningsförvaltarens, erhållit endast 975 R:dr såsom årlig pension; och med afseende på denna omständighet kom Utskottet till det resultat, att det för Hafström nu föreslagna pensionsbeloppet kunde anses tillräckligt stort.

Herr Björnstjerna: Jag måste erkänna, att för mig är den motivering, som Utskottet här begagnat, långt ifrån tillfredsställande. Jag kan nemligen icke finna, att icke Fältkamereraren Hafström, i likhet med alla andra tjenstemän, hvilkas aflöning under sednare åren blifvit förhöjd, bör komma i åtnjutande af pension till samma belopp, hvartill aflöningen uppgått vid afskedstagandet. Mahända är det någon flägt från Göteborgstrakten, som inom Utskottet åstadkommit denna nedsättning; men jag tror att vi här inom Kammaren böra företrädesvis taga intryck af de ledamöters vitsord, som varit i tillfälle att inhemta personlig erfarenhet om Fältkamereraren Hafströms förhållanden, och jag instämmer dertföre för min del i det af Herr vice Talmannen gjorda yrkandet.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till punkten oförändrad och dels punktens antagande med den förändring, att den ifrågavarande pensionen beständes till det af Kongl. Maj:t äskade beloppet 1,500 R:dr; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera proposition på punktens antagande med ofvansagda förändring, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till punkten utan förändring blifvit ånyo framställd samt med många ja, blandade med nej, besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 9:de punkten af Utlåtandet N:o 40, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles denna hemställan med den förändring, att den ifrågavarande pensionen förhöjes till det af Kongl. Maj:t äskade beloppet 1,500 R:dr.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 51.
Nej — 20.

10:de—13:de punkterna.

Biföllos.

14:de punkten.

Herr Troilius: Jag ber endast att få fästa uppmärksamheten å några förhållanden, som stå i sammanhang med den nu föredragna, af enskild motionär i Andra Kammaren väckta, frågan om pension åt affidne f. d. Stationsinspektoren Sundlers enka, hvilken pension Stats-Utskottet funnit sig böra afstyrka. Sundler var visserligen icke mer än 10 år i Statens tjänst, men för tjänstemännen vid Statens jernvägar fanns icke någon pensionsinrättning för enkor och barn. Han hade sålunda under sin tjänstgöringstid icke haft tillfälle att, såsom andra tjänstemän, genom insättningar i en sådan kassa bereda sin familj utsigt att kunna påräkna något understöd efter hans frånfälle. Den gagneliga och långvariga verksamhet, som han under lifstiden utvecklat, synnerligast såsom föreståndare för enskilda väg- och brobyggnader, tror jag emellertid skall kunna vitsordas äfven af flera ledamöter inom denna Kammare. Jag tror knappast att det finnes någon trakt af riket, söder om Dalelfven, der han ej utfört eller deltagit i utförandet af dylika arbeten. Han har på entreprenad utfört icke mindre än fyra särskilda jernvägsanläggningar, och en mängd ombyggnader af landsvägar.

På dessa arbeten tillsatte han en enskild, ganska betydande förmögenhet, som han hade lyckats att samla under en tidigare lefnadsperiod. Af dessa skäl och med hänsyn till enkans nödställda belägenhet, vågar jag anhålla om bifall till Herr Hedlunds motion.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit det derunder gjorda yrkandet om afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

15:de punkten.

Biföllos

16:de punkten.

Herr Bennich: Icke utan en känsla af djup bedröfvelse har

jag kunnat se det sätt, hvarpå Stats-Utskottet behandlat frågan om pension åt barnen efter en så duglig, verksam och om sitt fosterland förtjent man, som aflidne Generaldirektören Livijn. Jag hade i ungdomen förmånen att tienstgöra under hans chefskap, och jag hade då tillfälle att se med hvilken outtröttlig verksamhet, med hvilken sträng rättrådighet han alltid egnade sin ovanliga förmåga åt Statens tjenst i de honom uppdragna viktiga befattningar. Det är också från den tiden väl bekant, att han dessutom egnade all sin öfriga tid åt uppdrag, som lemnades honom för befrämjande af allmännyttiga företag. Jag tror sålunda, att om någonsin en mans förtjenst bör belönas genom understöd åt hans efterlevande, så har Generaldirektör Livijn gjort sig väl förtjent att en sådan erkänsla blir hans minne beredd; och då Stats-Utskottet i nästföregående punkt, som mig synes med all rätt, tillstyrkt beviljandet af den pension, som Kongl. Maj:t begärt för General Akrells efterlemnade döttrar, så kan jag icke annat finna, än att Utskottet begätt en hård och orättvis inkonsequens, då Kongl. Maj:ts på fullkomligt enahanda skäl grundade framställning om den nu ifrågavarande pensionen blifvit af Utskottet behandlad på alldeles motsatt sätt. För min del måste jag på det varmaste förorda, att Kammaren måtte bevilja den af Kongl. Maj:t ifrågasatta pensionen åt Generaldirektören Livijns i små omständigheter befintliga döttrar, och anhåller jag därför om bifall till den Kongl. Propositionen i detta afseende.

Friherre af Ugglas: Den pension af 600 Riksdaler Banko, som Generaldirektör Livijns enka i lifstiden uppbar, blef henne beviljad vid 1844—1845 års riksdag, på grund af enskild motionärs derom gjorda framställning. I det Utlåtande, hvori nämnda Riksdags Stats-Utskott tillstyrkte pensionens beviljande, yttrade Utskottet bland annat följande:

“Då Generaldirektör Livijn, genom dess långvariga, utmärkta och gagneliga verksamhet i Statens tjenst, förvärfvat sig ett rättvist anspråk på nationens deltagande för den mindre lyckliga ställning, hvaruti hans efterlemnade enka och flera oförsörjda barn sig befinna, har Utskottet funnit sig böra tillstyrka att Rikets Ständer måtte såsom pension för aflidne Generaldirektören m. m. Livijns enka, fru Beata Sofia Lövenberg, under hennes återstående lifstid, så länge hon förblifver i enkostånd, å allmänna indragningsstaten uppföra ett årligt anslag af 600 R:dr, att utgå från och med 1845 års början.“

Af detta yttrande framgår tydligt att, med bestämmandet af det sålunda tillstyrkta pensionsbeloppet, som var temligen högt i förhållande till de pensioner som då brukade gifvas i andra likartade fall, hade afseende fästats jemväl å de oförsörjda barnens belägenhet. Nu har enkan aflidit, men i afseende på två af de efterlemnade döttrarne kvarstå samma ömmande skäl, som vid 1844—1845 års riksdag till en del talade för beviljandet af den enkan då tillerkända pensionen. Vid detta förhållande, och då nämnda Riksdag tydligen uttryckt, att med pensionen åsyftades att icke heller barnen efter ifrågavarande, om fosterlandet så högt förtjente man skulle bringas i nöd, så får afven jag yrka bifall till Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande Proposition.

Friherre von Essen: Utan att vilja motsätta mig det af de begge föregående talarne gjorda yrkandet, ber jag endast få erinra, att den nu förevarande frågan icke, på sätt Herr Bennich antydde, är af alldeles lika beskaffenhet med frågan om pension åt General Akrells döttrar. Frökvarne Akrells mor var nemligen död före fadren och sålunda kunde det vid denne sednares frånfälle ej blifva fråga om någon pension åt efterlevande enka, utan endast åt de oförsörjda döttrarne. Helt annat är deremot förhållandet i det andra fallet. Framställningen om pension åt Frökvarne Livijn är nemligen grundad på den omständighet, att Generaldirektör Livijns enka, som i många år åtnjutit pension efter sin aflidne man, numera sjelf affidit, och det är sålunda egentligen hennes pension, som man nu vill att döttrarne skola ärfva. Den olikhet, som i detta afseende onekligen förefinnes mellan dessa begge pensionsfrågor, har gifvit anledning till det skiljaktiga behandlingssättet af desamma inom Utskottet.

Herr Hazelius: Det synes mig att här, lika väl som i nästföregående punkt, är just ett passande tillfälle att tillämpa den grundsats, som jag för min del anser alltid böra följas, nemligen att utmärkta embetsmäns minne bör af Representationen hedras genom visande af välvilja mot deras efterlemnade barn. Den embetsman, som här är i fråga, var utmärkt genom nit, oegennyttia och den varmaste fosterlandskarlek. Han har dessutom på ett förtjenstfullt sätt verkat äfven inom vårt lands literatur, och om någon kan sägas hafva affidit till följd af ansträngningar i tjensten, så var det han. Jag tror sålunda, att här är ett synnerligen lämpligt tillfälle att tillämpa den nyss antydda grundsatsen, och får jag af sådant skäl anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Bennich: Den nästföregående talaren har erinrat om en skiljaktighet, som, efter hans förmenande, skulle förefinnas och föranledt Utskottets olika behandling af frågan om pensioner åt General Akrells och Generaldirektör Livijns barn. En sådan skiljaktighet förefinnes onekligen; och den består deri, att General Akrell ända till sin nyligen timade död åtnjöt en statspension af 6,000 R:dr årligen, då deremot Generaldirektör Livijns enka under en lång följd af år varit för sitt och sin familjs uppehälle hänvisad till en årlig pension af endast 600 R:dr banko. Ställningen i det bo den sistnämnde efterlemnad kan vid sådant förhållande antagas vara betydligt sämre, än hvad densamma bort vara i boet efter en man, som satt med en årlig pension af 6,000 R:dr. Mig synes sålunda, att den skilnad i förhållandena, hvarå en af Stats-Utskottets ledamöter nyss fästat Kammarrens uppmärksamhet, ingalunda bort föranleda till den slutsats, hvartill Utskottet kommit.

Grefve af Ugglas: För min del ber jag få förklara, att den egentliga skilnad, hvarå Stats-Utskottet fästat afseende vid jemförelse mellan den förevarande pensionsfrågan och den nyss förut behand-

lade, var skillnaden emellan de olika personliga förtjenster, som borde genom pensionerna belönas. Man tvekade visserligen ganska mycket inom Utskottet om lämpligheten att bevilja pension åt några barn alls, emedan man ansåg att, om man utsträckte pensionsrätten så långt, att ej blott enkorna utan äfven barnen erhöles understöd, så skulle Statsverket derigenom blifva alldeles för hårdt betungadt. Men efter långvariga öfverläggningar beslöt man emellertid att i detta afseende göra ett undantag för General Akrells döttrar, på grund af några synnerligen behjertansvärda omständigheter, hvilka särskildt vid denna pensionsfråga måste komma i betraktande, såsom t. ex. det att två af de ifrågavarande döttrarne äro halfblanda till följd af arbete, som de på sätt och vis kunna sägas hafva verkställt i Statens tjänst, i det de i yngre år hjälpt den numera aflidne fadren med färgläggning af Topografiska koopsens kartor. Dessutom är den äldsta redan 60 och den yngsta 40 år, och dessa omständigheter, sammanlagda med de utmärkta förtjenster, som General Akrell onekligen ådagalagt och i afseende å hvilka få andra embetsmän torde med honom kunna jämföras, gjorde att Stats-Utskottet i detta enskilda fall ansåg sig böra afvika från den nyss antydda regeln. Då emellertid Generaldirektör Livijns döttrar, hyarken i afseende å fadrens förtjänst eller med hänsyn till andra i denna fråga betraktansvärda omständigheter, kunna ställas i paritet med General Akrells, så ansåg sig Utskottet icke böra uti det nu ifrågavarande fallet afvika från den grundsatsen, som i allmänhet följes, och hvars riktighet knappst torde kunna bestridas.

Friherre af Ugglas: Med anledning af den siste talarens yttrande, ber jag att få fästa såväl hans som Kammararens uppmärksamhet derå, att det hufvudsakliga skäl, på hvilket Kongl. Maj:t stödt sin framställning, har varit, förutom Generaldirektör Livijns obestridliga förtjenster, den omständighet, att Representationen redan för lång tid tillbaka, eller vid 1844 års riksdag, sjelf uttalat den mening, att Livijn gjort sig så förtjent om fäderneslandet, att hvarken hans enka eller hans barn borde lida nöd, och den då beviljade pensionen för hans enka var också så pass stor, att det vill synas mig, som deri legat uttryckt en afsigt att äfven betrygga barnens framtid. Då nu i afseende å Generaldirektör Livijns barn samma förhållande kvarstår, som vid 1844 års riksdag, torde man från nämnda Riksdags beslut hemta en osökt anledning att bifalla Kongl. Maj:ts Proposition.

Grefve Mörner, Oscar: Mig vill det synas klart, att Generaldirektör Livijns döttrar otvifvelaktigt skulle hafva erhållit pension vid fadrens död år 1844, i händelse hans hustru då redan varit aflidnen. Vid sådant förhållande bör väl den omständighet, att hustrun då lefde, icke utgöra något skäl att nu förvägra döttrarna ett understöd, hvaraf de eljest för mera än 20 år sedan kommit i åtnjutande, och jag yrkar derföre bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till

Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels att Kammaren, med afslag å samma hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet; gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på afslag å samma hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts ifrågakarande framställning, då svaren utföllö med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

17:de punkten.

Bifölls.

18:de punkten.

Herr Bennich: Den omständighet, att sista Riksdagen afslog Kongl. Maj:ts framställning i ämnet synes mig icke utgöra ett rätt väl valdt motiv att förnya detta afslag, då Kongl. Maj:t ansett skäl förefinnas att förnya sin framställning. Det är klart, att Telegrafverket liksom hvarje annat embetsverk måste lida af att bibehålla tjänstemän, hvilka icke längre kunna fullgöra sina åligganden, och alldeles samma skäl som förmådde Kammaren att nyss bevilja pension åt Major Adlercreutz, eller att det ligger i Statens intresse, att en tjänsteman, som ej kan sköta sin tjänst, lemnar rum för en annan, hvilken bättre kan motsvara Statens anspråk, samma skäl, säger jag, talar för pensionering äfven af ifrågakarande tjänsteman. I annat fall blir följden den, att han fortfarande qvarstår vid en vida högre löneinkomst, än den nu föreslagna pensionen.

För min del vågar jag därför hemställa, det Kammaren måtte med afslag å Utskottets förslag bifalla Kongl. Maj:ts Proposition, och detta just ur synpunkten af Statsverkets eget intresse.

Friherre von Essen: Mellan det af Kammaren nyss bifallna förslaget om pension till Major Adlercreutz och föreliggande förslag råder väl den olikhet, att Major Adlercreutz innehar en tjänst, från hvilken han icke kan skiljas mot sin egen önskan, hvaremot, så vidt jag ej misstager mig, Öfverstelöjtnant von Heland, hvilken redan åtnjuter 750 R:dr i pension från arméens pensionskassa, kan af Kongl. Maj:t entledigas från sin befattning vid Telegrafverket. Jag har ansett mig böra fästa Kammarens uppmärksamhet härå.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan, dels ock afslag å densamma samt bifall till Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet; gjordes proposition på bifall till Utskottets hemställan, och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

19:de punkten.

Friherre Raab, Carl:

Friherre af Ugglas: I afseende å den ifrågavarande pensionen torde jag få fästa Kammarens uppmärksamhet derå, att frågan derom står i det aldra närmaste sammanhang med den förändrade organisation af Skogsinstitutet, som blifvit af Kongl. Maj:t vid denna riksdag föreslagen. Direktör Segerdahl är nemligen för närvarande chef för Skogsinstitutet, och åtnjuter i denna sin egenskap en lön af 4,000 R:dr. I händelse Direktör Segerdahl erhöle afsked, skulle Institutet omorganiseras enligt ny stat, jemlikt hvilken föreståndaren för detsamma endast skulle erhålla 3,000 R:drs lön, och sammanlagda kostnaderna för Institutet skulle enligt denna uppgå till 15,300 R:dr, i stället för att de enligt nuvarande stat utgöra 18,000 R:dr, hvarigenom således uppkomme en besparing af nära 3,000 R:dr. Allt detta beror, som sagdt, derpå att Direktör Segerdahl kan erhålla pension. Han har redan hos Kongl. Maj:t begärt sitt afsked, men då Kongl. Maj:t var sinnad att framlägga förslag till hela Skogsstatens öfverförande å Riksstat, har Kongl. Maj:t icke velat gå denna åtgärd i förväg och bevilja honom pension från skogsplanteringskassan, der-till Kongl. Maj:t varit fullkomligt oförhindrad. Det torde derföre vara med klok hushållning förenligt att bevilja den äskade pensionen. Direktör Segerdahl har för öfrigt uppnått den ålder — han är nemligen 65 år gammal och har i 40 år varit i Statens tjänst — som i allmänhet berättigar till erhållande af en dylik förmån.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels återremiss deraf, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

20:de—22:dra punkterna.

Biföllos.

23:dje punkten.

Lades till handlingarne.

24:de punkten.

Herr Statsrådet Carlson: Oaktadt Stats-Utskottets afstyrkande, vill jag dock hemställa, huruvida icke Kammaren skulle finna skäl att behjerta hvad som här blifvit framställt i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition. Utskottet har afstyrkt bifall till denna framställning på den grund, att Berwald först från början af år 1867 erhöil anställning vid musikaliska akademien. Men det är icke på denna grund, som ett

litet understöd blifvit föreslaget för hans efterlevande, nödställda enka, utan på grund af hans framstående egenskaper som tonkonstnär. Han var, efter hvad de, som känna dessa ämnen, säkerligen medgifva, en af de djupast kunnige af våra tonkonstnärer och en af dem, som mest nitiskt verkat för utbredandet af denna sköna konst, icke minst genom uppoffrande tillmötesgående, hvarigenom han ofta utan ersättning gaf undervisning åt unga, behöfvande tonkonstnärer. I ett fattigt och litet land, som vårt, der konstens och vetenskapens idkare icke hafva den vidsträckta krets för sin verksamhet som i större länder, måste den äsigt göra sig gällande, att det allmänna har allt skäl att någon gång taga äfven dem under armarna. Der ett anlag finnes, är det af vigt att det röner någon uppmuntran, och den verkliga förtjensten bör äfven på denna bana af Staten erkännas. Det är eljest för ynglingen, som kanske skulle känna sig manad att egna sig åt sådana studier, vida mera lönande att gifva sig in på embetsmannabanan, der man har utsigt att erhålla utkomst både för sig sjelf och för de sina. Det är icke ur behöfvets synpunkt, ehuru äfven det här är särdeles behjertansvärdt, utan ur den synpunkt, att vetenskap och konst någon gång förtjena understöd af det allmänna, som jag får hemställa. att, i likhet med det understöd, som vid förra riksdagen beviljades Professor Qvarnströms enka, äfven denna pension måtte bifallas.

Herr Bergstedt: Jag kan icke neka, att jag haft en viss tvekan, huruvida öfver hufvud taget pensioner böra beviljas under omständigheter likartade med denna. Men då en Konungens rådgifvare, som står utom Kammaren, yttrat sin äsigt, vill jag begagna detta tillfälle att genom ett kort yttrande söka bidra till att proposition må kunna framställas för bifall till Kongl. Maj:ts framställning.

Jag tror, att det finnes åtskilliga omständigheter, som tala för bifall till detta anslag, nemligen att Berwald, såsom Statsrådet Carlsson anmärkt, var en stor tonkonstnär, att under den öfverläggning, som om anslagen å denna hufvudtitel blifvit förd, icke något sådant fall som detta förekommit, och att det borde vara Kammaren angenämt, att, då det anslag, som begäres, icke är större, genom ett bifall till detsamma skänka sitt erkännande åt de äsigter, som af den föregående talaren blifvit uttalade.

Beviljandet af anslag å denna hufvudtitel innebär ett erkännande af stora förtjenster, och Berwalds förtjenster voro ingalunda små. Man har, såsom ett skäl mot beviljandet af denna pension, anfört, att Berwald först 1867 fått anställning vid musikaliska akademien. Det må så vara, men han tjenstgjorde redan för 40 år sedan vid Kongl. kapellet. Men det är icke härpå utan på Berwalds egenskap af stor kompositör, som man grundat anspråken på pension för hans enka. Han står såsom kompositör framför de flesta i Sverige; framtiden torde komma att uppskatta hans arbeten ännu högre än den närvarande, och de af våra artister, som för närvarande väcka uppmärksamhet i Europa, hafva dessutom till större delen fått sin första undervisning af honom.

Då således både Berwalds musikaliska författareskap och hans nit och skicklighet såsom lärare är af den utmärkta beskaffenhet, att

de förtjena att af Staten erkännas, får jag för min del tillstyrka bifall till den af Kongl. Maj:t äskade pensionen för hans efterlevande enka.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit det derunder gjorda yrkandet å afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet, gjordes proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

25:te—28:de punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 5 och 6 dennes bordlagda Utlåtande N:o 42, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade.

Kammaren åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.
